

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΣΔΟ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΩΝ
ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΟΥ 2004**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:

ΚΑΜΗΛΑΡΗ ΜΑΡΙΑ-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

A.M. 3286

ΠΑΤΡΑΣ ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 2003

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κ.Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ: 6297

Πάτρα, 4 Απριλίου 2003

Προς Γραμματεία

Καταθέτω την πτυχιακή μου εργασία με θέμα:

**« Η τουριστική ανάπτυξη στην Αττική εν όψει των
Ολυμπιακών Αγώνων του 2004»**

με καθηγητή τον κ.Α.Παναγόπουλο

Η Σπουδάστρια

Καμηλάρη Μαρία-Σταυρούλα

A.M. 3286

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α: Η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα

Κεφάλαιο 1: Γενικά χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα	Σελ. 5
1.1: Ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου- Οι πρώτες μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα	Σελ. 5
1.2: Τουρισμός και Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη	Σελ. 7
1.2.1: Τουρισμός και Οικονομία	Σελ. 7
1.2.2: Τουρισμός και Κοινωνιολογία	Σελ. 8
1.3: Τουρισμός και Πολιτισμός Πως ο Πολιτισμός δίνει κίνητρα για την ανάπτυξη του τουρισμού. (Πολιτιστική Ολυμπιάδα- Ολυμπιακοί Αγώνες)	Σελ. 10
Κεφάλαιο 2: Βασικά στοιχεία τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα	Σελ. 12
2.1: Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού	
2.1.1: Αφίξεις τουριστών	Σελ. 12
2.1.2: Κατά κεφαλή δαπάνη	Σελ. 13
2.1.3: Προσέλευση τουριστικής ζήτησης	Σελ. 14
2.1.4: Χαρακτηριστικά τουριστικής ζήτησης	Σελ. 16
2.1.5: Οργάνωση της διεθνούς αγοράς	Σελ. 17
2.1.6: Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία	Σελ. 18
2.1.7: Εξερχόμενος τουρισμός	Σελ. 18
2.2: Η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών	Σελ. 19
2.2.1: τουριστικά καταλύματα	Σελ. 19
2.2.2: Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής	Σελ. 22
2.2.3: Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις	Σελ. 22
2.2.4: Διάρθρωση τουριστικών επιχειρήσεων	Σελ. 22
2.2.5: Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων: 'Καθεστώς κορεσμού'	Σελ. 24
2.2.6: Τουριστικοί πόροι	Σελ. 26
2.2.7: Ξενοδοχειακό δυναμικό	Σελ. 27
2.3: Οι ταξιδιωτικές συνήθειες των Ελλήνων	Σελ. 28
2.4: Οι τουριστικές ροές στην Ελλάδα	Σελ. 30

ΜΕΡΟΣ Β: Η τουριστική ανάπτυξη στην Αθήνα και την υπόλοιπη Αττική

Κεφάλαιο 3: Αθήνα- Μια ιστορική αναδρομή	Σελ. 31
3.1: Η εξέλιξη της Αθήνας	Σελ. 31
3.2: Η εξέλιξη και σύνθεση του πληθυσμού της Αθήνας	Σελ. 33
3.3: Η πολεοδομική ανάπτυξη της Αθήνας	Σελ. 34

Κεφάλαιο 4: Η περίπτωση της Αθήνας – Οι τουριστικές υποδομές	Σελ. 35
4.1: Η υπάρχουσα τουριστική κατάσταση στην Αθήνα και την Αττική	Σελ. 35
4.2: Αθήνα – Οι δυνατές επιλογές	Σελ. 36
4.3: Οι πόλοι έλξης του αστικού τουρισμού	Σελ. 37
4.4: Η τουριστική υποδομή της πρωτεύουσας	Σελ. 38
4.4.1: Ξενοδοχειακή υποδομή	Σελ. 38
4.4.2: Συνεδριακοί χώροι	Σελ. 39
4.4.3: Μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι	Σελ. 40
4.4.4: Θεατρικοί χώροι	Σελ. 43
4.4.5: Χώροι πολλαπλών λειτουργιών	Σελ. 44
Κεφάλαιο 5: Η ελληνική ξενοδοχία και η πρόκληση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004	Σελ. 45
5.1: Η διαμονή των επισκεπτών των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων	Σελ. 45
5.2: Τα καταλύματα στην Ελλάδα κατά το πρώτο ήμισυ του εικοστού αιώνα	Σελ. 47
5.3: Η εικόνα της Ελληνικής ξενοδοχίας από την πλευρά των παρεχόμενων υπηρεσιών	Σελ. 49
5.4: Η ξενοδοχειακή πραγματικότητα της Αθήνας και των όμορων περιοχών από το 1987 και μετά – Οι θέσεις των εμπλεκόμενων φορέων	Σελ. 51
ΜΕΡΟΣ Γ: Προοπτικές για τον τουρισμό – Ολυμπιάδα 2004	
Κεφάλαιο 6: Ολυμπιακοί αγώνες 2004 – Αθήνα διοργανώτρια πόλη	Σελ. 55
6.1: Οι ολυμπιακοί αγώνες κατά την αρχαιότητα	Σελ. 55
6.2: Αθήνα 2004 – Η Αθήνα διοργανώτρια πόλη	Σελ. 56
6.3: Έργα υποδομής για τους Ολυμπιακούς αγώνες στην Αθήνα	Σελ. 56
6.3.1: Τα Ολυμπιακά έργα	Σελ. 57
6.3.2: Έργα οδοποιίας στην Αττική	Σελ. 57
6.3.3: Δημόσιες συγκοινωνίες	Σελ. 58
6.4: Η διαμονή κατά την διάρκεια των αγώνων	Σελ. 60
6.5: Σημαντικές επενδύσεις στα ξενοδοχεία της Αττικής εν όψει 2004	Σελ. 60
6.6: Το προφίλ των τουριστών κατά τη διάρκεια των αγώνων	Σελ. 63
6.7: 2004 – Η προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό	Σελ. 64
Κεφάλαιο 7: Επιπτώσεις και προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης	Σελ. 65
7.1: Εννοιολογικό περιεχόμενο τουριστικής ανάπτυξης	Σελ. 65

7.2: Προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης – Αναφορά στο τρομοκρατικό χτύπημα της 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου	Σελ. 68
7.3: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού: Ένα χρόνο μετά την 11 ^η Σεπτεμβρίου	Σελ. 71
7.4: Οι συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης	Σελ. 73
7.5: Παράγοντες που επηρέασαν την τουριστική ανάπτυξη το πρώτο εξάμηνο του 2002	Σελ. 74
7.6.: Ορισμένες σκέψεις για την τουριστική ανάπτυξη	Σελ. 75
7.6.1: Στόχοι – Προτάσεις για τουριστική ανάπτυξη	Σελ. 75
7.6.2: Στόχοι τουριστικής πολιτικής	Σελ. 76
7.6.3: Προτάσεις τουριστικής ανάπτυξης	Σελ. 77
7.6.4: Προκήρυξη καμπάνιας για την τουριστική προβολή της Αττικής	Σελ. 78
 Κεφάλαιο 8: Τα προβλήματα και οι προοπτικές του Ελληνικού τουρισμού εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Τα 9 μέτρα για τον τουρισμό	 Σελ. 80
8.1: Τα προβλήματα του Ελληνικού τουρισμού	Σελ. 80
8.2: Οι προοπτικές του Ελληνικού τουρισμού ανά κάθε εξειδικευμένη μορφή τουρισμού	Σελ. 83
8.3: Τα 9 μέτρα για τον τουρισμό	Σελ. 87
8.4: Προτάσεις – Σκέψεις για τα προ της τελέσεως των Ολυμπιακών Αγώνων έτη	Σελ. 90
 Κεφάλαιο 9: Άμεσες προτεραιότητες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Προοπτικές για τον τουρισμό στην Αττική Προβλέψεις για την Ολυμπιάδα	 Σελ. 92
9.1: Άμεσες προτεραιότητες για τους Ολυμπιακούς του 2004	Σελ. 92
9.1.1: Κατάταξη καταλυμάτων	Σελ. 92
9.1.2: Αναθεώρηση κορεσμένων περιοχών	Σελ. 92
9.1.3: Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης	Σελ. 93
9.2: Προοπτικές για τον τουρισμό στην Αττική	Σελ. 95
9.2.1: Η Ολυμπιακή ευκαιρία του συνεδριακού τουρισμού	Σελ. 95
9.2.2: Στόχοι περιβαλλοντολογικής στρατηγικής	Σελ. 96
9.2.3: Πιο πράσινη η Αθήνα το 2004	Σελ. 100
9.3: Προβλέψεις, απόψεις και συμπεράσματα για το 2004	Σελ. 103
9.3.1: Στην Αθήνα οι τουρίστες θα είναι 30% περισσότεροι από το Σίδνεϋ	Σελ. 103
9.3.2: Τι μας διδάσκει η εμπειρία των Ισπανών και των Αυστραλών	Σελ. 103
9.3.3: 2004 κίνδυνοι και ευκαιρίες για τον τουρισμό	Σελ. 104

Κεφάλαιο 10: Η επόμενη μέρα των Ολυμπιακών αγώνων	Σελ. 105
10.1: Τι μας δίδαξε το Σίδνεϋ	Σελ. 105
10.2: Οι επιπτώσεις των Ολυμπιακών αγώνων	Σελ. 107
10.2.1: Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. 107
10.2.2: Επιδράσεις κατά τομείς οικονομικής δραστηριότητας	Σελ. 109
10.3: Προβλέψεις – Προοπτικές για τον τουρισμό 2003-2005	Σελ. 111
10.3.1: Απολογισμός της τουριστικής κίνησης για το 2002	Σελ. 111
10.3.2: Προοπτικές για τον τουρισμό 2003-2005	Σελ. 113
10.3.3: Και το 2005 τι;	Σελ. 114
10.4: : Οι Ολυμπιακοί αγώνες και οι αναμενόμενες χωρο-χρονικές άμεσες , έμμεσες και επακόλουθες επιπτώσεις στο τρίπτυχο Τουρισμός , Πολιτισμός, Περιβάλλον	Σελ. 115
Κεφάλαιο 11: Συμπεράσματα – Προτάσεις	Σελ. 117
Παράρτημα	Σελ. 120
Βιβλιογραφία – Πηγές	Σελ. 124

ΜΕΡΟΣ Α

Η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Γενικά χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο τουρισμός, παρ' όλο που στηρίχτηκε από την αρχαιότητα ως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση.

Στην αρχαία Ελλάδα και στην αρχαία Ρώμη, ο ελεύθερος χρόνος απεικόνιζε την προέλευση και την τάξη των πολιτών που ήταν ελεύθεροι και οικονομικά εύποροι, απαλλαγμένοι από κάθε εξαναγκαστική απασχόληση. Ωστόσο, ήταν υποχρεωμένοι να ασχολούνται με τα κοινωνικά, ηθικά και πολιτικά αιτήματα που δημιουργούσε η εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας.

Η εργασία αντίκειτο στο πνεύμα της πολιτείας και του πολιτεύματος και εμφανιζόταν ως συναφής με τον απολιτικό χαρακτήρα που έδιναν στον πληβείο. Ο ελεύθερος χρόνος συνδεόταν ουσιαστικά με τις ευγενείς απασχολήσεις και ήταν απόρροια μιας πολιτικής σκέψης που όχι μόνο περιέγραφε, αλλά και οριοθετούσε το τι είναι ελευθερία και τι όχι.

Όσοι διέθεταν ελεύθερο χρόνο, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε διαφόρων τύπων ταξιδιωτικές μετακινήσεις.

Χαρακτηριστικές για παράδειγμα είναι οι διεθνείς ταξιδιωτικές μετακινήσεις για λόγους αναψυχής των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην Αίγυπτο, καθώς και οι εσωτερικές μετακινήσεις για να παρευρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, θεατρικές παραστάσεις, εορτές κτλ. Την περίοδο, η φιλοξενία έχει την ισχύ νόμου.

Ο Ηρόδοτος (480-421 π.Χ.) περιγράφει στις περιηγήσεις του γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτεται και μπορεί να χαρακτηριστεί σύμφωνα με την τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται το 19^ο αιώνα ως "μοντέλο Τουρίστα". Αυτή την περίοδο εμφανίζονται τα πρώτα κρατικά πανδοχεία, που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους ταξιδιώτες, καθώς και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικής μορφής. Αρχικά βρίσκονται αυτόνομα κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, ενώ προς το τέλος της αρχαιότητας εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις εμπορικοποίησης των ταξιδιωτικών μετακινήσεων.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, δυο μορφές τουρισμού επικρατούν κατεξοχήν:

A) Ο πανεπιστημιακός τουρισμός: Αυτός εμφανίζεται ιδιαίτερα αναπτυγμένος γύρω από τα πανεπιστημιακά κέντρα της Ευρώπης, όπως το Παρίσι, το Μονπελιέ, την Οξφόρδη κτλ.

B) Ο τουρισμός των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων και εορτών: Στα τέλη του Μεσαίωνα η ελβετική και η γερμανική ξενοδοχεία έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη, χάρη στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, ενώ στη Γαλλία η γαστρονομία συμβάλλει στην περαιτέρω εξειδίκευση του ξενοδοχειακού προϊόντος, συνδέοντας κατ' αυτό τον τρόπο την παραμονή με τη ψυχαγωγία.

Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την ευχαρίστηση, καθώς και από "διανοουμενίστικη περιέργεια".

Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μετακινήσεων των Άγγλων ευγενών, δημιουργούνται στη Γαλλία δυο ειδών περιηγήσεις : η "μικρή περιήγηση" (petit tour), που περιλάμβανε το Παρίσι και τη νοτιοδυτική Γαλλία, και η "μακρά περιήγηση" (grand tour), που εκτός των παραπάνω συμπεριλάμβανε τη Βουργουνδία, τη νότια και τη νοτιοανατολική Γαλλία.

Το 1800 χρησιμοποιείται για πρώτη φορά η λέξη tourist, για να χαρακτηρίσει τα άτομα που συμμετείχαν στη μακρά περιήγηση (grand tour). Το 1811 πρωτοεμφανίζεται η λέξη tourism, για να δηλώσει κατά επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση.

Μεταξύ 1840 και 1860, τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηροδρόμου, που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς.

Το 1839 εκδίδονται οι πρώτοι τουριστικοί οδηγοί του "Beaudecker", οι οποίοι αναφέρονται σε όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν την πραγματοποίηση "ενός ταξιδιού στο Ρήνο".

Σ' ένα χρονικό διάστημα μικρότερο από μισό αιώνα, ολόκληρη η Ευρώπη διακατέχεται από τον πυρετό της εξάπλωσης των σιδηροδρομικών δικτύων και τον πολλαπλασιασμό των τουριστικών οδηγών.

Το 1841 στην Αγγλία, ο Thomas Cook οργανώνει το πρώτο ταξίδι με οδηγούς, ενώ το 1845 δημιουργεί Λεισέστερ το γραφείο ταξιδίων "Thomas Cook & Son", που στη συνέχεια θα ιδρύσει υποκαταστήματα σε 68 χώρες του κόσμου.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται. Σ' αυτό συμβάλλουν οι ακόλουθοι λόγοι:

- Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914.
- Ο Α παγκόσμιος πόλεμος (1914-18), όπου οι αριστοκράτες και οι μονάρχες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ουσιαστικά εξαφανίζονται.
- Οι πληθωριστικές τάσεις, που αφανίζουν ολοκληρωτικά τους εισοδηματίες, που αποτελούσαν την touristy society του 19^{ου} αιώνα.
- Η οικονομική κρίση του 1929, η οποία καταστρέφει οριστικά τον αριστοκρατικό τουρισμό του 19^{ου} αιώνα.

Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο –σταθμό για τη μεταγενέστερη εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιλέγονται στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης

προσδιορίζουν όχι μόνο τη μελλοντική μορφολογία του τουρισμού, αλλά συμβάλλουν επίσης στην εμφάνιση των πρώτων τάσεων της μαζικοποίησης και της εμπορικοποίησης του.

1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.2.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όπως είναι γνωστό, η ανάπτυξη του τουρισμού από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και μετά χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα σημαντική αφού σε παγκόσμια σχεδόν κλίμακα τα μεγέθη των τουριστικά μετακινούμενων ανθρώπων παρουσιάζουν μια θεαματική αύξηση. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει ότι ο τουρισμός κοινωνικοποιείται συνεχώς και εκδημοκρατικοποιείται, επεκτεινόμενος και καθιστάμενος κτήμα και των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων. Επομένως αυτή η ευρύτατη ατομική και μαζική μετακίνηση των ανθρώπων για τουριστικούς λόγους επαληθεύει την ήδη πραγματοποιηθείσα επέκταση της δυνατότητας για τουριστική μετακίνηση σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Αυτό χαρακτηρίζει και τον δημοκρατικό Χαρακτήρα του περιεχομένου της σύγχρονης έννοιας και μορφής του τουρισμού.

Παράλληλα, διαφαίνονται εύκολα οι γενικότερες ιδιαίτερα ευνοϊκές επιπτώσεις που παρατηρήθηκαν και οι οποίες αναφέρονται κυρίως στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού (μικρών, μεσαίων, μεγάλων και πολύ μεγάλων) τουριστικών οικονομικών μονάδων και στην απασχόληση ενός σημαντικού τμήματος του ενεργού πληθυσμού (με αποφασιστική συμβολή στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της ανεργίας, της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης και των γενικότερων περιφερειακών ανισοτήτων). Ακόμη αναφέρονται στην αξιοποίηση των υφιστάμενων και τουριστικά εκμεταλλεύσιμων πλουτοπαραγωγικών πηγών, στη μεγέθυνση των εθνικών εισοδημάτων, την αύξηση των ατομικών εισοδημάτων και επομένως στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στην ένταση της παραγωγικής δραστηριότητας και τέλος στην σημαντική βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών.

Για όλους επομένως τους παραπάνω λόγους θα πρέπει κανείς εύκολα να αντιλαμβάνεται γιατί η οικονομική σκέψη ασχολήθηκε και ασχολείται συνεχώς με τον σύγχρονο τούτο τομέα της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας, έτσι που ήδη να έχει διαμορφωθεί η τουριστική οικονομία σαν ιδιαίτερος κλάδος της οικονομικής επιστήμης.

Επομένως, η οικονομία του τουρισμού αποτελεί τον κλάδο ο οποίος μελετά, διερευνά και αναλύει όλες τις ανθρώπινες σχέσεις οι οποίες αναπτύσσονται μέσα στα πλαίσια των πολλών και διαφόρων προσπαθειών για την παραγωγή των αγαθών και την προσφορά των υπηρεσιών εκείνων που θα απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών των τουριστικά μετακινούμενων ανθρώπων.

1.2.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Ο τουρισμός από κοινωνιολογικής απόψεως προσελκύει το επιστημονικό ενδιαφέρον από τις αρχές της δεκαετίας του '60 και στα χρόνια που μεσολάβησαν μέχρι σήμερα έχει να παρουσιάσει αφενός μια σειρά θεωρητικών καταγραφών και αφετέρου μια σειρά ερευνών, κυρίως σε διεθνή και ελληνική κλίμακα. Βασικές παράμετροι αυτής της ενασχόλησης με τη μελέτη των κοινωνιολογικών χαρακτηριστικών του σύγχρονου τουρισμού υπήρξαν:

- Η ποσοτική (αριθμητική) αύξηση των τουριστών, η οποία αποτελεί απόρροια της αλματώδους τεχνολογικής ανάπτυξης στον χώρο των εναέριων (και όχι μόνο) μεταφορών, των νέων ραγδαίων εξελίξεων στις επικοινωνιακές δυνατότητες και της Συνθήκης της Ρώμης για τη θεσμοθέτηση των "πληρωμένων" διακοπών, θέματα μεγάλης σπουδαιότητας, που οδηγούν στην κοινωνική ανάλυση.
- Η αύξηση των κοινωνικο-ψυχολογικών επιβαρύνσεων, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και στις βιομηχανικές περιοχές πολλών σημείων του πλανήτη, οι οποίες κατέστησαν τις διακοπές κοινωνικο-ψυχολογική ατομική αναγκαιότητα, και η συνακόλουθη ύπαρξη ιατρικο- παθολογικών συμπτωμάτων.
- Οι κατακτήσεις των εργαζομένων, οι οποίες επέδρασαν καταλυτικά στην αλλαγή του σκηνικού σε ό,τι άπτεται του ελεύθερου χρόνου και της διαχείρισης του τα τελευταία χρόνια και στην επέκταση του χρόνου πληρωμένων διακοπών, που για κάποιες χώρες φθάνουν ήδη την 7^η και 8^η εβδομάδα (όπως, πχ Γαλλία, Σουηδία) επεκτείνοντας την κοινωνιολογική αναζήτηση και έρευνα.
- Οι σημαντικές κοινωνικές αλλαγές, οι οποίες άλλαξαν τα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και διεθνολογικά δεδομένα στη μέση της δεκαετίας του '80 δημιουργώντας νέα δεδομένα που πέραν όλων των άλλων σημαντικών αλλαγών επέδρασαν αποφασιστικά στα υπάρχοντα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του τουρισμού.
- Η δημιουργία νέων πολυδύναμων και πανίσχυρων τουριστικών επιχειρήσεων διακίνησης μαζικών τουριστικών ρευμάτων σε μια πληθώρα τουριστικών προορισμών, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός νέου κλίματος τουριστικής μεταφοράς αυξημένης δυναμικότητας και με πολλαπλές επιλογές για κάθε κοινωνική τάξη τουριστών, αδιανόητη μέχρι πριν λίγα χρόνια, στοιχείο που αξιοποιεί ερευνητικά η τουριστική κοινωνιολογική έρευνα.

Αυτές οι σημαντικότερες κοινωνικές διαφοροποιήσεις που προαναφέρθηκαν έδωσαν μια νέα διάσταση τόσο στον ίδιο τον τουρισμό, όσο και στην κοινωνιολογική έρευνα του χώρου, η οποία δεν μπορούσε να μην συμπεριλάβει στο γνωστικό πεδίο της τέτοιας έκτασης και μορφής αλλαγές, από τη στιγμή που αυτές μεταμόρφωσαν τον τουρισμό σε μια καινούργια διεργασία.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού, τα αμέσως επόμενα χρόνια το κοινωνιολογικό ενδιαφέρον στον τουρισμό πρόκειται να εστιασθεί:

- Στα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά -στη βάση της κοινωνικής στρωμάτωσης- των σύγχρονων τουριστών και της ικανοποίησης που ζητούν στις διακοπές τους, μιας και κρατικοί οργανισμοί και ιδιωτικές επιχειρήσεις ενδιαφέρονται σοβαρά για αυτή την παράμετρο.
- Στα θέματα κοινωνιολογικής ανάλυσης που αναφέρονται στην επέκταση και διαχείριση του ελεύθερου χρόνου σε σχέση με τις νέες μορφές εργασίας που ήδη διαμορφώνονται, αλλά και στους νέους θεσμούς που θα διαμορφώσουν τα θέματα αυτά για τον σύγχρονο εργαζόμενο και πολίτη.
- Στα θέματα κοινωνιολογικής έρευνας σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις που επιφέρει ο μαζικός τουρισμός και στη συνακόλουθη προσφυγή στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες κερδίζουν ολοένα και περισσότερο έδαφος.
- Στα θέματα της κοινωνιολογίας του τουρισμού που απαιτούν οπωσδήποτε πολυεπιστημονική ανάλυση, όπως αυτά της οικονομίας, της τεχνολογίας και του περιβάλλοντος.
- Τέλος, στα ζητήματα της κοινωνιολογίας τουρισμού τα οποία άπτονται της εν γένει καταναλωτικής συμπεριφοράς, όχι πλέον ως μέρους, αλλά ως εξειδικευμένης τουριστικής καταναλωτικής συμπεριφοράς σε συνδυασμό με τα επικοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιεί ο τουρισμός στις μέρες μας, καθώς και στις ιδιομορφίες που έχει ως κοινωνικό φαινόμενο.

1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΠΩΣ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΔΙΝΕΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ-ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ)

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ταυτίζονται με τον Πολιτισμό. Ο Πολιτισμός είναι το στοιχείο που από την αρχαιότητα περιβάλλει και διαφοροποιεί τους Ολυμπιακούς Αγώνες από οποιαδήποτε άλλη αθλητική διοργάνωση. Είναι μια έννοια αναπόσπαστη από τα Ολυμπιακά Ιδεώδη. Η διεθνής κοινότητα προσμένει από εμάς ακόμη περισσότερο την αναζωογόνηση κάποιων αρχαίων ελληνικών αξιών. Γι' αυτό άλλωστε έχει γίνει αποδεκτό με μεγάλο ενθουσιασμό από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή, το αξίωμα ότι ο Αθλητισμός είναι Πολιτισμός.

Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες του 21^{ου} αιώνα και της 3^{ης} χιλιετίας, οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας του 2004, συνδέουν το μέλλον με την ιστορία, καθώς το 2004 οι Ολυμπιακοί Αγώνες επιστρέφουν στον γενέθλιο τόπο τους και διεκδικούν την αυθεντικότητα τους μέσα στην ζωντανή μνήμη των ιστορικών τόπων. Ξαναγουρίζοντας στην Ελλάδα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 βρίσκουν και πάλι την ιστορική τους μήτρα και επανασυνδέονται με τις θεμελιώδεις ιδέες του Ολυμπισμού. Για τις άλλες διοργανώτριες πόλεις και χώρες η πολιτιστική διάσταση των Ολυμπιακών Αγώνων και της ολυμπιακής προετοιμασίας ήταν μία πολύ σημαντική αλλά συμπληρωματική συνιστώσα. Για την Ελλάδα η Πολιτιστική Ολυμπιάδα που καλύπτει όλη την τετραετία από το 2001 έως το 2004, δεν είναι ένα συμπλήρωμα της Ολυμπιακής προετοιμασίας της αλλά η ίδια η ουσία της. Εδώ μιλάει η Ιστορία, με τη μορφή όμως μιας σύγχρονης, δυναμικής, ευρωπαϊκής χώρας που συμμετέχει ανταγωνιστικά αυτά είναι ζωντανά μέσα στους τόπους και τα τοπία, τους ανθρώπους, την καθημερινή ζωή μιας σύγχρονης χώρας που μετέχει στην ψηφιακή εποχή.

«Σημαντική θεωρούμε» λέει ο κ. Πατέλλης, πρόεδρος του ΕΟΤ, «τη σύγκληση διάσκεψης με θέμα "Τουρισμός και Πολιτισμός", με συμμετοχή υπουργών και υψηλών αξιωματούχων που θα αποσκοπεί στο να καταδείξει πως μπορεί να ενισχυθεί η θέση και η εικόνα του ευρωπαϊκού τουρισμού μέσω της ανάδειξης πολιτιστικών πόρων με τη βοήθεια και των νέων τεχνολογιών».

Το θέμα αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα λόγω της ιστορίας και των μνημείων της αλλά και λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων και της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Πράγματι στα κείμενα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού αναφέρονται ως παραδείγματα ενός νέου πολιτισμού που δημιουργείται από τον τουρισμό και οι μεγάλες εκθέσεις, οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις αλλά και οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Συνεπώς, μέσω αυτής της διάσκεψης μπορούν να προβληθούν, εκτός της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, και αυτοί καθαυτοί οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Πέραν αυτών στα θέματα πολιτιστικού τουρισμού περιλαμβάνονται οι πολιτιστικές διαδρομές, η συνεργασία μεταξύ ιστορικών πόλεων, η προστασία και αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών, τα φεστιβάλ, η γαστρονομία κτλ., όπου υπάρχει αξιόλογη ελληνική εμπειρία.

«Θα επιχειρήσουμε να παντρέψουμε τις πολιτικές του Τουρισμού, με αυτές του Αθλητισμού, του Πολιτισμού και των μεταφορών. Το πάντρεμα των πολιτικών του

τουρισμού με αυτές του Πολιτισμού, του Αθλητισμού και των μεταφορών θα αποτελέσει την ουσία των παρεμβάσεων μας στον τομέα του Τουρισμού κατά τη διάρκεια της ελληνικής προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ανέφερε κλείνοντας μια συνέντευξη του ο κ. Πατέλλης στις 20/10/02.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Βασικά Στοιχεία Τουριστικής Ανάπτυξης στην Ελλάδα

2.1 Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1.1 Αφίξεις τουριστών (Διάγραμμα 1 και 2)

Το 1999 οι αφίξεις επισκεπτών στα σύνορα ήσαν 12,6 εκατ. άτομα και σημείωσαν αύξηση 11% έναντι εκείνων του 1998, παρά την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο και το σεισμό του Σεπτεμβρίου 1999. Κατά τη 10ετία του 1990 οι αφίξεις τουριστών εμφάνισαν συνολική αύξηση 35%, ενώ την 10ετία του 1980 είχαν συνολική αύξηση 67%.

Το 1999 ποσοστό 82% του συνόλου έφθασε στη χώρα με αεροπλάνο έναντι 69% του 1981. Η συμμετοχή του αεροπλάνου αυξάνεται σταθερά λόγω και της απελευθέρωσης των αεροπορικών συγκοινωνιών και της μείωσης των ναύλων, ενώ μειώνεται αντίστοιχα η συμμετοχή των άλλων μέσων μεταφοράς. Η δραματική μείωση των σιδηροδρομικών και οδικών αφίξεων οφείλεται στην παρατεταμένη κρίση στη Γιουγκοσλαβία.

Οι διερχόμενες κρουαζιέρες, εμφανίζουν τα τελευταία δύο χρόνια μείωση κατά 20% έναντι του 1996. Η φθίνουσα αυτή τάση οφείλεται κυρίως στην εξάρτηση από την αμερικάνικη αγορά.

Σύμφωνα με τα Στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά το έτος 1999, η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 15^η θέση στη παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής. Η αύξηση του συνόλου των αφίξεων αλλοδαπών κατά το διάστημα του Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 1999, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 1998, έφτασε το +11,43%, με 12,164,088 αφίξεις.

Οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών συνεχίζουν μετά το 1996 τον μακροπρόθεσμα ανοδικό ρυθμό τους. Οι αφίξεις κατά το έτος 2000 ξεπέρασαν τα 12.5 εκ.

Ακόμη, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία του Οργανισμού Τουρισμού για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών. Η αύξηση του συνόλου των αφίξεων αλλοδαπών κατά το διάστημα Δεκεμβρίου 2001, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2000, έφθασε τις 14.033.378 αφίξεις.

2.1.2 Κατά κεφαλή δαπάνη

Τα έσοδα από τουριστικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, έχουν σημειώσει θεαματική άνοδο τα τελευταία 30 χρόνια. Σε τρέχουσες τιμές η κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη έχει τριπλασιαστεί.

Η μέση δαπάνη κατά κεφαλήν αφικνούμενου αλλοδαπού τουρίστα, σε τρέχουσες τιμές, κυμαινόταν γύρω στα 300 δολ. Η.Π.Α. στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, άρχισε να αυξάνεται όμως σημαντικά προς το τέλος της δεκαετίας του '90.

Ωστόσο, όταν λάβουμε υπ' όψιν μας πραγματικές τιμές, τότε βλέπουμε ότι τα πραγματικά κατά κεφαλήν έσοδα έχουν σημειώσει μείωση 30%. Αυτή οφείλεται, ασφαλώς, στην μεγάλη διεθνή ανατίμηση του αμερικανικού δολαρίου εκείνη την εποχή.

Ωστόσο, σε σημαντικό βαθμό εξηγείται και από την σταδιακή αποχώρηση των Αμερικανών από την ελληνική αγορά μετά το 1980, οι οποίοι γενικά ταξιδεύουν πιο ανεξάρτητα και ξοδεύουν σημαντικά ποσά κατά τις διακοπές τους.

Η τουριστική δαπάνη αποτελείται από δαπάνες διαμονής, διατροφής, αναψυχής - διασκέδασης, μετακινήσεις, ψώνια και λοιπές τουριστικές δαπάνες. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης (40%), προορίζεται για διαμονή και τη διατροφή. Μετά το 1985 η κατάσταση σταδιακά εξομαλύνεται, καθώς γίνονται και οι πρώτες συστηματικές προσπάθειες για αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. **Ωστόσο, η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται χώρα φιλοξενίας τουριστών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης.** Αυτό φαίνεται πολύ παραστατικά, από την σύγκριση με την Ιταλία. Παρόλο που και η γειτονική μας χώρα έχει επενδύσει στο προϊόν του μαζικού τουρισμού, *ωστόσο* έχει καταφέρει να δώσει έναν! ιδιαίτερο ποιοτικό χαρακτήρα στις παρεχόμενες υπηρεσίες της, με αποτέλεσμα και τη σημαντική αύξηση της κατά κεφαλήν δαπάνης σε πραγματικούς όρους. (Πίνακας 1)

Πίνακας 1: Σύγκριση Κατά Κεφαλή Δαπάνης από εξωτερικό τουρισμό (Δαπάνη στην Ελλάδα ως % της δαπάνης στην Ιταλία)

1970	1975	1980	1985	1990	1995	1998
135%	116%	89%	66%	51%	44%	55%

Πηγή αρχικών στοιχείων ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ΠΟΤ

Προτιμήθηκε η σύγκριση της δαπάνης αντί των απόλυτων μεγεθών, επειδή μετά το 1995 άλλαξε διεθνώς το σύστημα μέτρησης

2.1.3 Προσέλευση τουριστικής Ζήτησης (Διάγραμμα 3)

Ποσοστό 72% των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα πραγματοποιήθηκαν από πολίτες της ΕΕ , 21 % από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ μόλις 2,5% πραγματοποιήθηκαν από την Αμερικανική Ήπειρο. Το 1981 η συμμετοχή της Ευρώπης στο σύνολο της ζήτησης ήταν 74%, ενώ της Αμερικής 8%.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ζήτησης είναι το υψηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters), που το καλοκαίρι του 1998 ήταν 55%.

Σημαντικό τμήμα της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών προέρχεται από την εσωτερική αγορά και μάλιστα βαίνει αυξανόμενο. Το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιούνται από ημεδαπούς, αλλά μόνο το 10% γίνεται από έλληνες τουρίστες που κάνουν διακοπές, και άλλο ένα 10% ταξιδεύει για επιχειρηματικούς σκοπούς. Ο εσωτερικός τουρισμός καλύπτει συχνά τα ελλείμματα σε περιόδους ύφεσης της κίνησης από το εξωτερικό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

2.1.4 Χαρακτηριστικά τουριστικής Ζήτησης

□ Τουριστική μονοκαλλιέργεια:

Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για «Ήλιο και Θάλασσα». Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα «αγορές-θύλακες», που διακινούν μικρά μεν πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης, μεγέθη.

□ Μέση διάρκεια παραμονής:

Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών αλλοδαπών στα ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.

□ Εποχικότητα ζήτησης (Διάγραμμα 4):

ΟΡΙΣΜΟΣ: Δύο φαινόμενα συσχετίζονται ουσιαστικά μεταξύ τους, για να δημιουργήσουν την εποχική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας. Αυτά παρατίθενται παρακάτω.:

A) Η προτίμηση των τουριστών να έχουν τις διακοπές τους κατά τη διάρκεια της "καλής εποχής", η οποία γενικά συμπίπτει με τους θερινούς μήνες. Για τις ορεινές ζώνες, "η καλή περίοδος" συμπίπτει με τους χειμερινούς μήνες, όπου παρατηρείται επαρκής χιονόπτωση, ενώ στις τροπικές περιοχές ταυτίζεται με την ενδιάμεση ή ήπια περίοδο

B) Η φιλοσοφία οργάνωσης του χρόνου στις χώρες προέλευσης των τουριστών. Αυτή περιλαμβάνει μια περίοδο διακοπών, οι οποίες μπορούν να διακριθούν σε τρεις επιμέρους κατηγορίες:

- τις σχολικές διακοπές
- τις διακοπές των εργαζομένων στη βιομηχανία
- τις διακοπές των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα.

Οι παραπάνω περιοριστικές συνθήκες δημιουργούν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά στη διαθεσιμότητα του ελεύθερου χρόνου των συμμετεχόντων και κα' επέκταση όσον αφορά στην κινητικότητά τους για πραγματοποίηση ταξιδίων μεγάλων αποστάσεων.

Η εξ αλλοδαπής τουριστική ζήτηση εμφανίζει υψηλό βαθμό χρονικής συγκέντρωσης και κατευθύνεται κυρίως σε προορισμούς στους οποίους κυριαρχεί η μορφή του μαζικού παραθεριστικού τουρισμού. Η τουριστική αιχμή ενισχύεται τα τελευταία χρόνια και αυτό οξύνει ακόμα περισσότερο τα προβλήματα ανταπόκρισης των υποδομών.

Η ζήτηση της παραδοσιακής 7μηνης τουριστικής περιόδου (Απρίλιος-Οκτώβριος) παρουσιάζει μία αυξανόμενη εποχικότητα. Με βάση τις συνολικές αφίξεις, το ποσοστό του επταμήνου ήταν 88% το 1981 και 90% το 1999. Το ίδιο ισχύει για το τετράμηνο, που αποτελεί την αιχμή της τουριστικής περιόδου (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), το οποίο ήταν 62% το 1981 και ανήλθε στο 65% το 1999.

Στις ξενοδοχειακές μονάδες πραγματοποιήθηκαν το 1999 συνολικά 60.256.902 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Οι Έλληνες εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέγεθος της ζήτησης δεδομένου ότι το 1999 πραγματοποίησαν 14.453.542 διανυκτερεύσεις (αύξηση 3.35% ως προς το 1998). Η αύξηση του αριθμού διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών το 1999 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος) σε σχέση με το 1998 είναι +7,61%, δηλαδή μεγαλύτερη από την αντίστοιχη αύξηση για το σύνολο του 1998 ως προς το 1997 (+6,43%).

Διανυκτερεύσεις Ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ'-Γ' κατηγορίας Περιοχής Αθηνών Ιανουάριος-Οκτώβριος 1999-2000, Ενημερωτικό δελτίο Ε.Σ.Υ.Ε.

ΤΑΞΗ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ 1999	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ 2000	ΜΕΤΑΒΟΛΗ % 2000/1999
ΑΑ	1.015.145	1.081.339	6.52%
Α	692.101	704.863	1.84%
Β	1.017.311	1.386.951	11.96%
Γ	507.074	545.842	7.65%
ΣΥΝΟΛΟ(4 ΤΑΞΕΩΝ)	3.231.631	3.470.995	7.41%

Ε.Ο.Τ. 2000

2.1.5 Οργάνωση της διεθνούς αγοράς

Η διεθνής αγορά προς τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς χαρακτηρίζεται από έντονα φαινόμενα συγκέντρωσης και καθετοποίησης των ξένων ταξιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι συγχωνεύσεις μεγάλων τουριστικών ομίλων, οι αλληπάλληλες και εξελισσόμενες εξαγορές και συμμαχίες μεταξύ πιστωτικών συγκροτημάτων, αερομεταφορέων, και τουριστικών επιχειρήσεων μαζικών πωλήσεων-πακέτων (tour operators) έχουν αλλάξει ριζικά την αγορά. Εκτός από τον διεθνή ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς, ο ελληνικός τουρισμός έχει πλέον να αντιμετωπίσει και τις ολιγοψωνιακές έως και μονοψωνιακές καταστάσεις, που κατευθύνουν τις μαζικές τουριστικές ροές. Υπάρχει βεβαίως διαπιστωμένη και μια τάση ενός μικρού αλλά διευρυνόμενου τμήματος της διεθνούς αγοράς, που επιδιώκει την ανεξάρτητη μεταφορά σε επιλεγμένους προορισμούς με αποφυγή του μαζικού τουρισμού και αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων.

Η διεθνής αγορά χαρακτηρίζεται πλέον από την ραγδαία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής, στην προβολή, ενημέρωση, και χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου, με τα συστήματα αυτόματων κρατήσεων και πωλήσεων. Η ένταξη των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων στην Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί αναγκαίο όρο και για την προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον διεθνή ανταγωνισμό

2.1.6 Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία

Διαπιστώνεται σημαντική σταδιακή βελτίωση της συμμετοχής του Τουρισμού στα βασικά μεγέθη της Οικονομίας. Το 1999, η Τράπεζα της Ελλάδος κατέγραψε είσοδο 8.784 εκ. δολαρίων Η.Π.Α. από τουριστικές υπηρεσίες, με βάση τις οποίες η Ελλάδα, καταλαμβάνει την 10η θέση στη σχετική κατάταξη του Π.Ο.Τ. Οι τουριστικές υπηρεσίες καλύπτουν σήμερα το ήμισυ του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, από 28% το 1981. Η άμεση συμμετοχή του Τουρισμού στο Α.Ε.Π. σήμερα είναι 7%, από 4% το 1981 .

Πρέπει να αναφερθεί επίσης η συμμετοχή του τουρισμού στα Δημόσια Έσοδα, η συμμετοχή του στα έσοδα των Ο.Τ.Α. (αφού μόνον ο Τουρισμός μεταξύ των παραγωγικών κλάδων καταβάλλει ειδικά τέλη υπέρ Ο.Τ.Α., πλέον των συνήθων δημοτικών τελών των άλλων χρήσεων) και η καθοριστική συμβολή του στην Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Στον τουριστικό τομέα απασχολείται περίπου το 10% του συνόλου των απασχολούμενων. Σημειώνεται πάντως ότι η καταμέτρηση του προϊόντος και της απασχόλησης στον τουρισμό σε διάφορες χώρες δεν είναι ακόμα μεθοδολογικά αξιόπιστες και μεταξύ τους συγκρίσιμες. Για τον λόγο αυτό ο Ο.Ο.Σ.Α. προωθεί την καθιέρωση ενός συνδεδεμένου συστήματος καταγραφής των οικονομικών δραστηριοτήτων του τουρισμού με την μορφή του Δορυφορικού Λογαριασμού Τουρισμού (Tourism Sattelite Account)

2.1.7 Εξερχόμενος τουρισμός

Οι δαπάνες του εξερχόμενου τουρισμού καλύπτουν ήδη το 25% των επίσημων εισπράξεων από τον εισερχόμενο τουρισμό. Το 1999 οι εξερχόμενες δαπάνες ανήλθαν σε 2,3 δισ. δολάρια Η.Π.Α. έναντι 1,6 δισ. δολάρια το 1991 σημειώνοντας αύξηση κατά 44%. Οι ελληνικοί τουριστικοί προορισμοί αρχίζουν να δέχονται την πίεση από τον ανταγωνισμό προορισμών του εξωτερικού, με αξιοσημείωτο επακόλουθο και την αυξανόμενη διείσδυση στην εσωτερική αγορά τουριστικών επιχειρήσεων του εξωτερικού που απευθύνονται στον έλληνα καταναλωτή.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων εξακολουθεί πάντως να προτιμά να κάνει διακοπές στην Ελλάδα, για περισσότερο από 5 ημέρες (62% των ταξιδιών διακοπών στο εσωτερικό). Σημαντικός είναι και ο αριθμός **συνταξιούχων** που κάνει διακοπές (16% του συνόλου).

2.2 Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

2.2.1 Τουριστικά Καταλύματα (Διάγραμμα 5)

Τα τουριστικά καταλύματα, δηλαδή τα μέσα φιλοξενίας των τουριστών, που όπως είναι γνωστό εκφράζουν τη διαμονή στον τόπο της ικανοποίησης των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών όχι μόνο γιατί αντιπροσωπεύουν για τον τουρίστα το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων που δαπανά για την αγορά τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, αλλά και γιατί απορροφούν αυτά το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται γενικά στην τουριστική οικονομία. Αυτή η τόσο σημαντική στην κυριολεξία θέση των τουριστικών καταλυμάτων στην τουριστική οικονομία δημιουργεί και για τον τουρίστα αλλά και για τον παραγωγό προμηθευτή του τουριστικού πακέτου ένα σοβαρό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά από τους φορείς της τουριστικής πολιτικής και εντελώς ιδιαίτερα από τις πολιτικές εξουσίες των χωρών υποδοχής τουριστών. Το πρόβλημα αυτό συνίσταται στη διαπίστωση των τύπων τουριστικών καταλυμάτων που πρέπει να κατασκευαστούν σε ένα τουριστικό προορισμό, ώστε και η τουριστική ζήτηση να ικανοποιηθεί, αλλά παράλληλα να εξυπηρετηθούν και οι επενδύσεις του κλάδου της τουριστικής οικονομίας χωρίς βαριές θυσίες για το κοινωνικό σύνολο.

Εκτός από τα κλασσικά τουριστικά καταλύματα, δηλαδή ξενοδοχεία, ξενώνες, και πανδοχεία υπάρχουν και τα σύγχρονα που διακρίνονται σε *κύρια και συμπληρωματικά* και που αντιπροσωπεύουν τις σύγχρονες στεγαστικές μορφές της τουριστικής βιομηχανίας και ειδικότερα τις βιομηχανίες φιλοξενίας. Στα κύρια τουριστικά καταλύματα συμπεριλαμβάνονται οι εξελιγμένοι τύποι του παραδοσιακού ξενοδοχείου, όπως είναι για παράδειγμα ξενοδοχεία κατά μήκος μεγάλων οδικών αρτηριών, πλωτά ξενοδοχεία, ξενοδοχεία χρονομεριστικής μίσθωσης, μπανγκαλόους, ξενοδοχεία θεραπείας, ξενοδοχεία – χωριά, σύνθετα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ξενοδοχεία αναπήρων. Στα συμπληρωματικά τουριστικά καταλύματα συμπεριλαμβάνονται κάμπινγκ αντίσκηνων/τροχόσπιτων, ενοικιαζόμενες βίλες, ενοικιαζόμενα σαλέ, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, ενοικιαζόμενα δωμάτια. (διάγραμμα 7)

Οι τέσσερις τελευταίες μορφές σύγχρονων τουριστικών καταλυμάτων υπάγονται στα συμπληρωματικά τουριστικά καταλύματα τα οποία στις τουριστικά αναπτυγμένες χώρες αποτελούν το 50% περίπου των μέσων φιλοξενίας τουριστών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατασκευή τους δεν προϋποθέτει συνήθως μεγάλες επενδύσεις, έχουν οικογενειακής μορφής οργανωτική δομή και διαχείριση, γεγονός το οποίο τους επιτρέπει να διατηρούν σε χαμηλά επίπεδα το λειτουργικό τους κόστος με αποτέλεσμα, να μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε προσιτές τιμές στις μεγάλες μάζες των ομαδικά μετακινούμενων τουριστών, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία ανήκουν, όπως είναι γνωστό, στη μεσαία και κατώτερη αστική τάξη, δηλαδή στους εργαζόμενους και γενικά στους μη προνομιούχους.

Στη χώρα λειτουργούν νόμιμα 8.025 ξενοδοχειακές μονάδες, με 311.840 δωμάτια και 591.652 κλίνες.

Η κατανομή των υφιστάμενων μονάδων σε τάξεις, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα, είναι «ανάποδη» από την κατανομή μίας ποιοτικής αγοράς. Έχει μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας (Μ) και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες (Γ,Δ,Ε). Η αγορά

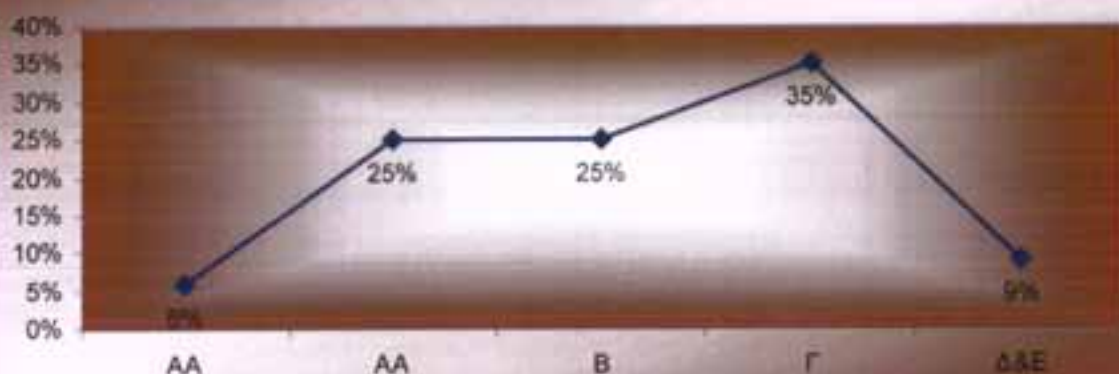
χαρακτηρίζεται επίσης από το μικρό μέγεθος, αφού το ήμισυ σχεδόν των μονάδων έχει κάτω από 100 κλίνες. Η πληρότητα των ξενοδοχείων κυμαίνεται στο 55 - 60% της δυναμικότητας. Υπάρχουν επίσης άλλες 414.916 κλίνες σε 27.435 μονάδες ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων καθώς και 30.354 θέσεις κατασκήνωσης σε 329 κάμπινγκ που μπορούν να φιλοξενήσουν περίπου 90.000 άτομα.

Μαζί με τις ξενοδοχειακές κλίνες, το σύνολο των νομίμων τουριστικών καταλυμάτων κάθε κατηγορίας έχει δυναμικότητα ταυτόχρονης φιλοξενίας 1.100.000 ατόμων.

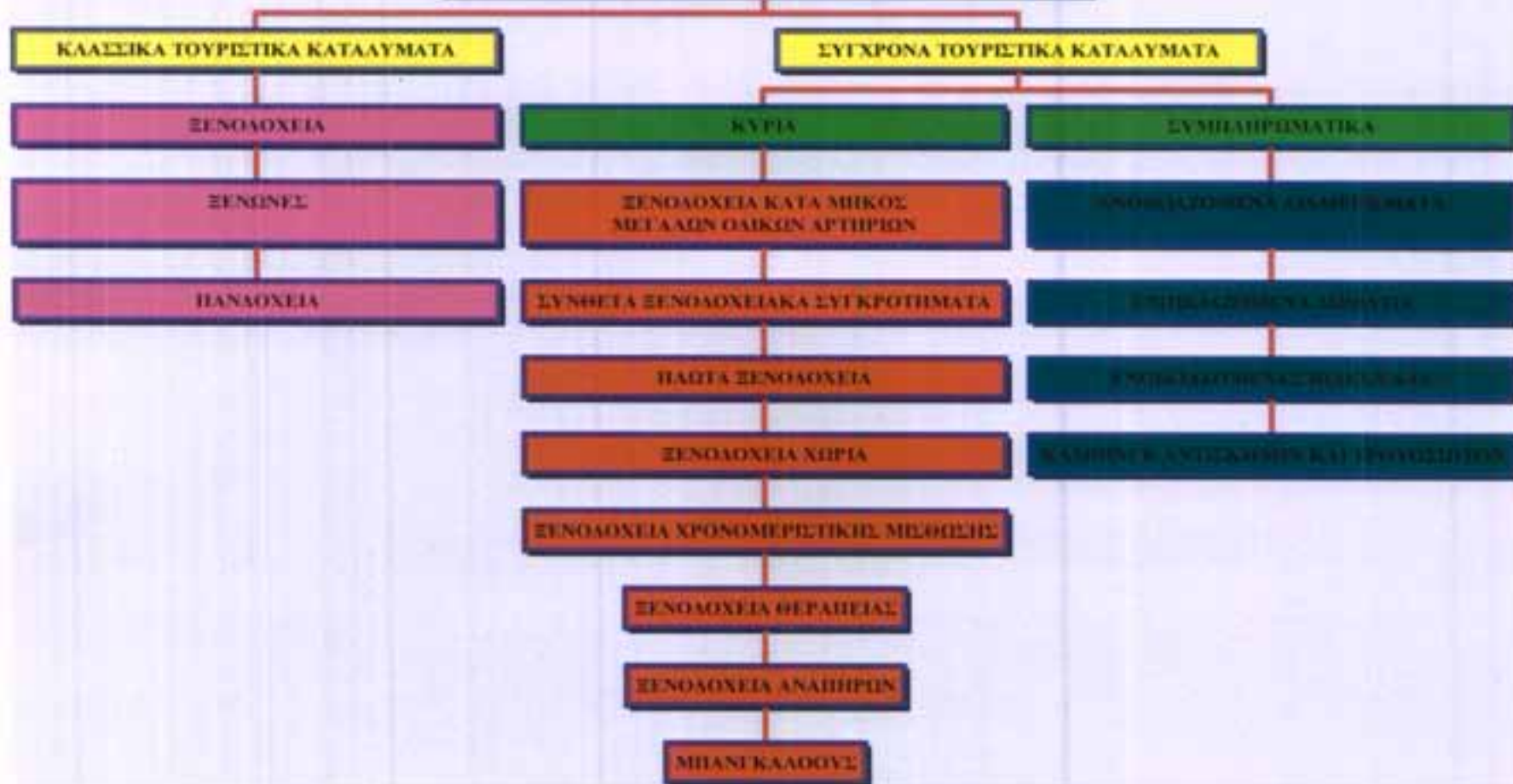
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5-ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

(ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7)

2.2.2 Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής

Στη χώρα λειτουργούν οι εξής ειδικές υποδομές:

- 5 Συνεδριακά Κέντρα με δυναμικότητα 2.400 συνέδρων που έχουν λάβει ειδικό σήμα του Ε.Ο.Τ. 9 νέα Συνεδριακά Κέντρα έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο, άλλα 12 έχουν λάβει έγκριση αρχιτεκτονικών σχεδίων Ε.Ο.Τ. και τέλος άλλα 9 διαθέτουν έγκριση σκοπιμότητας υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο.
- 453 αίθουσες συνεδρίων και συσκέψεων δυναμικότητας 10 έως και πλέον των 1000 ατόμων σε 150 ξενοδοχεία, που λειτουργούν με ειδικό σήμα Ε.Ο.Τ.
- 5 Γήπεδα Γκολφ (4 των 18 οπών και ένα των 9), ενώ άλλο ένα γήπεδο γκολφ έχει υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.
- 2 Κέντρα Θαλασσοθεραπείας με σήμα Ε.Ο.Τ., άλλο ένα είναι υπό κατασκευήν και άλλα 5 έχουν έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- ένα σύγχρονο ιδιωτικό μυροθεραπευτήριο και άλλο ένα έχει έγκριση σκοπιμότητας Ε.Ο.Τ.
- Κατασκευάζονται 4 ιδιωτικές μαρίνες και ξενοδοχειακοί λιμένες.

2.2.3 Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις

Υπάρχουν επίσης άλλες κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, ως εξής:

- 4.500 τουριστικά γραφεία,
- 738 Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών,
- Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων ΙΧ χωρίς οδηγό
- 200 ναυλομεσιτικά γραφεία
- 2000 περίπου διπλωματούχοι ξεναγοί ως ατομικοί επαγγελματίες.

2.2.4 Διάρθρωση τουριστικών επιχειρήσεων (Διάγραμμα 6) .

- Γεωγραφική κατανομή:

Με βάση τη γεωγραφική κατανομή των ξενοδοχείων, γύρω από τα οποία συγκεντρώνονται συνήθως οι λοιπές τουριστικές επιχειρήσεις, διαπιστώνεται μια έντονη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας σε λίγες περιοχές της χώρας. Πέντε από τις 13 Περιφέρειες συγκεντρώνουν το 75% των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας, ενώ παρουσιάζονται σημαντικές οι διαφορές συγκέντρωσης και εντός της περιφέρειας. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις σε κλίνες παρατηρούνται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (24% του συνόλου), την Κρήτη (19%), τα Ιόνια Νησιά (11%), την Απική (11%) και την Κεντρική Μακεδονία (10%).

□ Συγκέντρωση και καθετοποίηση:

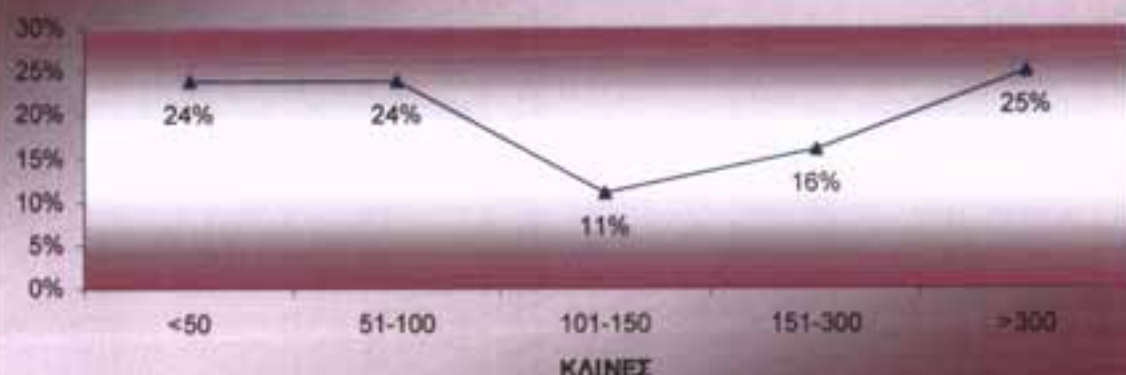
Το κύριο χαρακτηριστικό των μονάδων είναι το μικρό μέγεθος, το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά αδυναμιών και δυσλειτουργιών, όπως χαμηλή στάθμη προσφερομένων υπηρεσιών, αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς, αδυναμία επίτευξης οικονομιών κλίμακας κλπ.

- Όλες οι μονάδες ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων είναι Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις (Π.Μ.Ε.) με έως 15-20 δωμάτια. Άνω του 98% των λοιπών μορφών τουριστικών επιχειρήσεων (τουριστικά γραφεία, ναυλομεσιτικά γραφεία, επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων Ι.Χ. κλπ) είναι μικρού μεγέθους και απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα η καθεμία.
- Η τάση μεγέθυνσης των τουριστικών επιχειρήσεων είναι ασθενής. Υπάρχουν 47 μικρές αλυσίδες ξενοδοχείων οι οποίες όμως, δεν είναι ομοιογενείς και συγκρίσιμες γιατί περιλαμβάνουν ξενοδοχεία της αυτής ή διαφορετικής ιδιοκτησίας, αλυσίδες απλής διοίκησης (management), συνενώσεις σε επίπεδο μάρκετινγκ και πωλήσεων ή και διεθνή δίκτυα πωλήσεων.
- Καθετοποίηση με άλλα τμήματα της τουριστικής αλυσίδας παρατηρείται σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις (πχ κρουαζιερόπλοια, tour-operating, περιηγήσεις κλπ). Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η τάση εξαγοράς ελληνικών ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων από ξένους οίκους, με ιδιαίτερη παρουσία κυπριακών συμφερόντων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί η συμμετοχή τουριστικών επιχειρήσεων σε αεροπορικές εταιρείες και handling.
- Εποχικότητα λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων:

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της ελληνικής τουριστικής προσφοράς είναι η εποχική λειτουργία και εκμετάλλευση. Η εποχική λειτουργία χαρακτηρίζει και την υπόλοιπη τουριστική προσφορά των συμπληρωματικών τουριστικών επιχειρήσεων εστίασης, αναψυχής κλπ, οι οποίες όπως είναι φυσικό συγκεντρώνονται και λειτουργούν όπου και όταν υφίσταται σημαντική δυναμικότητα σε ξενοδοχειακές κλίνες.

Στους παραδοσιακούς παραθεριστικούς προορισμούς, η εποχικότητα λειτουργίας εμφανίζεται ακόμα πιο έντονη με έντονη επίδραση στην ανεργία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6-ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1990-1999)

3.5 Εμπόδια εισόδου επιχειρήσεων: Καθεστώς «κορεσμού»

Με την Υπουργική Απόφαση 2647/86 ορισμένες περιοχές της χώρας χαρακτηρίστηκαν ως *Περιοχές Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης*. Τμήματα των περιοχών αυτών που παρουσίαζαν τη καλύτερη συγκέντρωση ξενοδοχειακών κτιρίων, χαρακτηρίστηκαν ως «*Κορεσμένες Τουριστικά Περιοχές*», στις οποίες δεν επιτρέπεται η ανέγερση νέων ξενοδοχείων ή η επέκταση των λειτουργούντων. Με την απόφαση αυτή πολλές περιοχές της χώρας έχουν γίνει «*τουριστικά κορεσμένες*». Ο καθορισμός των κορεσμένων περιοχών βασίστηκε και κυρίως σε ευρύτερα χωροταξικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις καθορίστηκε κυρίως από την πολιτική σταθεροποίησης της υφιστάμενης ξενοδοχειακής δομής, θέτοντας εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων.

Το μέτρο ελήφθη με την επίκληση δύο λόγων: α) προστασία ή ανάσχεση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την υπερβολική τουριστική δόμηση και την υπέρβαση των αντοχών της υποδομής και β) διασφάλιση της βιωσιμότητας των ήδη λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων, σε περιοχές με εντόνως αρνητική εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης.

Το καθεστώς κορεσμού είναι δυνατόν να αρθεί ή να τροποποιηθεί μέσω του θεσμοθετημένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και σε αρκετές κορεσμένες περιοχές το καθεστώς αυτό έχει τροποποιηθεί μέσω μεταγενέστερου σχεδιασμού.

Το αποτέλεσμα της επιβολής θεσμικών εμποδίων εισόδου στον ξενοδοχειακό κλάδο ήταν τα εξής:

- να προστατεύονται αδιακρίτως καλές και κακές επιχειρήσεις
- να μην επιτρέπεται η δημιουργία καλύτερων από τις υφιστάμενες μονάδων
- να εμποδίζεται η φυσική ανανέωση και αναβάθμιση των επιχειρήσεων του κλάδου
- να υπάρχουν ποιοτικά και ποσοτικά υποδεέστερες μονάδες τόσο από αυτές που απαιτεί το επίπεδο του ελληνικού τουρισμού, όσο και κατώτερες των δυνατοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων.
- να υποβαθμίζεται τελικά το τουριστικό προϊόν αφού η χαμηλότερη ποιότητα διαμορφώνει και υποβαθμισμένη κατανάλωση.

Υπάρχει βέβαια περίπτωση όπου η τουριστική ανάπτυξη δεν μπορεί να επεκταθεί πλέον χωρικά. **Σημείο κορεσμού** για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής δημιουργείται όταν ο αριθμός επισκεπτών ή ο όγκος των κατασκευών προσεγγίζει επίπεδα στα οποία προκαλείται αλλοίωση του φυσικού, πολιτισμικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι πριν χαρακτηριστεί μια περιοχή «κορεσμένη» πρέπει να προηγηθεί συγκεκριμένη μελέτη για την συγκεκριμένη «τουριστική ενότητα», (π.χ. παραλία, ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, παραδοσιακός οικισμός, αγροτική περιοχή κ.λ.π.)

Ειδικά για την Αθήνα το πρόβλημα κορεσμού με το κριτήριο αλλοίωσης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος υφίσταται μόνο για συγκεκριμένες περιοχές (π.χ. Πλάκα), όχι όμως λόγω ξενοδοχείων. Πρόβλημα αλλοίωσης του τουριστικού περιβάλλοντος της Αθήνας από τα ξενοδοχεία δεν υφίσταται και πολύ περισσότερο δεν υφίσταται στην ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου.

Σε μία σύγχρονη οικονομία, αυτό που χρειάζεται κρατική προστασία είναι το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και όχι οι επιχειρήσεις του κλάδου που θέλουν να περιορίσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και να «κλειδώσουν» τα μερίδια της αγοράς.

Ήδη, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 1511ΒΙ14.12.00) ο κορεσμός του ηπειρωτικού τμήματος της Αττικής αίρεται, προκειμένου, εντός χρονικού διαστήματος δύο μηνών από τη δημοσίευσή της, να υποβληθούν στον Ε.Ο.Τ. για έγκριση καταλληλότητας ξενοδοχειακών κλινών ΑΑ και Α τάξης, ΟΙ φάκελοι υποψήφιων επενδυτών, που μέχρι σήμερα αντιμετώπιζαν το κώλυμα του κορεσμού. Της απόφασης αυτής προηγήθηκε διερεύνηση του υφιστάμενου επενδυτικού ενδιαφέροντος σε κορεσμένα και μη τμήματα της Αττικής, μέσω σχετικής προκήρυξης, και διαπιστώθηκε, ότι ικανός αριθμός κλινών υψηλών τάξεων θα δημιουργηθεί και σε μη κορεσμένα τμήματα, αλλά και με αναβάθμιση ήδη λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων. Αναμένεται, κατά συνέπεια, στο υφιστάμενο δυναμικό της Αττικής να προστεθούν

συνολικά 9000 περίπου επί πλέον κλίνες ΑΑ και Α τάξης, εκ των οποίων οι 4.000 περίπου εντός κορεσμού.

Όσον αφορά στις λοιπές «κορεσμένες» τουριστικές περιοχές, οι μελέτες Τουριστικής Ανάπτυξης των 13 Περιφερειών της Χώρας, που προκηρύχθηκαν πρόσφατα από τον Ε.Ο.Τ., μεταξύ άλλων, θα προσεγγίσουν με επιστημονικά κριτήρια τη «φέρουσα ικανότητα» των αντίστοιχων περιοχών και θα περιλάβουν πορίσματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

**Πληρότητα Ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ'-Γ' κατηγορίας
Περιοχής Αθηνών
Ιανουάριος-Οκτώβριος 1999 και 2000, Ενημερωτικό δφελτίο Ε.Σ.Υ.Ε.**

ΤΑΞΗ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ % 1999	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ % 2000	ΜΕΤΑΒΟΛΗ % 2000/1999
ΑΑ	47,67	50,78	3,11
Α	72,22	73,55	1,33
Β	62,19	69,63	7,44
Γ	57,13	61,5	4,37
ΣΥΝΟΛΟ(4 ΤΑΞΕΩΝ)	57,59	61,86	4,27

Ε.Ο.Τ.2000

2.2.6 Τουριστικοί πόροι

Η χώρα μας διαθέτει αφθονία πόρων για την δυναμική προσέλκυση τουριστικού ρεύματος. Ο πλούτος των οικολογικών πόρων, βιοτικών και αβιοτικών, αποτελούν ιδιαίτερα συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας. Συστατικό στοιχείο της ιδιομορφίας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος είναι το νησιωτικό φαινόμενο. Στην Ελληνική επικράτεια υπάγονται συνολικά 227 κατοικημένα νησιά (από τα οποία τα 164 βρέχονται από το Αιγαίο πέλαγος). Μόνο 78 νησιά έχουν, ωστόσο πάνω από 100 κατοίκους (απογραφή Ε.Σ.Υ.Ε. 1991). Στα ελληνικά νησιά είναι συγκεντρωμένο το 59,9% των ξενοδοχειακών μονάδων, το 62,2% των δωματίων και το 62,2% των ξενοδοχειακών κλινών όλης της χώρας. Ακόμη, διαθέτει 21 λίμνες με συνολική επιφάνεια 59.890 εκτάρια και τα δέλτα των 33 ελληνικών ποταμών καλύπτουν 327.100 εκτάρια.

Εξαιρετικά αξιόλογα είναι τα παράκτια οικοσυστήματα της χώρας. Σε συνολικό μήκος 15.000 χλμ. Ακτογραμμής(συμπεριλαμβανομένων των νησιών), υπάρχουν αμμώδεις παραλίες αμμολωρίδες και αμμοθίνες, βραχώδεις ακτές, παράκτιοι υγρότοποι.

Επισημαίνουμε ότι το 49,3% της χώρας μας καλύπτεται από δασικές εκτάσεις (Εθνική Απογραφή Δασών1992). Στην Ελλάδα εμφανίζεται χλωρίδα που είναι η πλουσιότερη στην Ευρώπη, μετά από τη χλωρίδα της Ιβηρικής χερσονήσου, με περισσότερα από 6000 είδη φυτών, από τα οποία τα 700 είναι ενδημικά. Μεγάλη είναι και η ποικιλία των ειδών της πανίδας που κατοικεί, φωλιάζει ή αναπαράγεται ή μεταναστεύει στις ελληνικές περιοχές.

Οι αξιόλογες φυσικές περιοχές, που προστατεύονται σήμερα με βάση διάφορες διατάξεις νόμων, διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- ❖ **εθνικοί δρυμοί** (συνολικά 10). Έχουν ιδρυθεί και οριοθετηθεί με Π.Δ. 996/1971, έχουν συνολική έκταση 68.732 εκτάρια, από τα οποία 34.378 εκτάρια είναι οι πυρήνες τους,
- ❖ **αισθητικά δάση** (συνολικά 19), με συνολική έκταση 33.109 εκτάρια, έχουν οριοθετηθεί βάσει του Ν.Δ. 996/1971,
- ❖ μνημεία της φύσης (συνολικά 53)
- ❖ **θαλάσσια πάρκα** Έχει ιδρυθεί μόνο το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Β. Σποράδων, με Π.Δ. το 1992, και είναι υπό θεσμοθέτηση το θαλάσσιο πάρκο της Ζακύνθου.
- ❖ **10 υγρότοποι διεθνούς σημασίας**, περιλαμβανόμενοι στη διεθνή σύμβαση της Ramsar (1971) που έχει υπογραφεί από τη χώρα μας και έχει κυρωθεί με το Ν.Δ. 191/74.
- ❖ **περιοχές προστασίας** που έχουν προταθεί να περιληφθούν στο ευρωπαϊκό δίκτυο **Natura 2000**, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας. Πρόκειται για 181 περιοχές βιοτόπων. Σε αυτές θα περιλαμβάνονται και οι **29 περιοχές ειδικής προστασίας** για τη διατήρηση άγριων πουλιών.
- ❖ **14 μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς** (κατάλογος UNESCO), ήδη κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι, στα οποία περιλαμβάνονται και πολιτιστικά τοπία. Είναι τα παρακάτω: Δελφοί (αρχαιολογικός χώρος), Επίδαυρος (αρχαιολογικός χώρος), Άγιο Όρος, Θεσσαλονίκη (Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή), Ακρόπολις Αθηνών, Ρόδος (Μεσαιωνική Πόλη), Μετέωρα, Βάσσεις (Ναός Επικούρειου Απόλλωνα), Ολυμπία (αρχαιολογικός χώρος), Μιστράς, Δήλος, Μονές Δαφνιού, Οσίου Λουκά και Νέας Μονής Χίου.

2.2.7 Ξενοδοχειακό Δυναμικό

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας είναι σήμερα (Ιούνιος 2002) 592.400 κλίνες σε 8.100 ξενοδοχειακές μονάδες. Υπάρχουν ακόμη 30.354 θέσεις κατασκήνωσης σε 329 καμπινγκς, που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 95.953 άτομα.

Το 30,4% του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών ανήκει στις υψηλές τάξεις (ΑΑ' και Α'), ωστόσο το 45,7% θα ανήκει στις τρεις χαμηλότερες τάξεις (Γ', Δ' και Ε'). Το 60% των ξενοδοχειακών μονάδων έχουν 50 ή λιγότερες κλίνες, το 24,5 % έχουν από 51- 100 κλίνες, το 12,4% έχουν από 101- 300 κλίνες, και μόνο το 3,5% έχουν πάνω από 300 κλίνες. Μόνο το 35,9% των μονάδων αυτών είναι συνεχούς λειτουργίας, ενώ το 64,9% είναι εποχικής λειτουργίας (στοιχεία ΞΕΕ). Υπάρχουν επίσης άλλες 414.916 κλίνες σε 27.435 καταγεγραμμένες μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων (στοιχεία ΕΟΤ).

2.3 ΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οι περισσότεροι Έλληνες προτιμούμε « ήρεμες διακοπές», επιλέγουμε να διαμένουμε σε ξενοδοχείο ή στο εξοχικό, δαπανούμε κατά μέσο όρο 600- 900 ευρώ για τις διακοπές μας, που κατά παράδοση πραγματοποιούμε τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, διαλέγουμε ξενοδοχείο με βασικό κριτήριο την καθαριότητα, θέλουμε κλιματισμό στο δωμάτιο μας, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο στοιχείο εξοπλισμού, θεωρούμε το επίπεδο των υπηρεσιών και των υποδομών εφάμιλλο ή χειρότερο από τις άλλες χώρες της ΕΕ, αλλά πιστεύουμε ότι στην Ελλάδα οι ξένοι τουρίστες τυγχάνουν μεγαλύτερης προσοχής από ότι εμείς από τους τουριστικούς επιχειρηματίες.

Το 82% ημών των Ελλήνων, πραγματοποιεί τουλάχιστον ένα ταξίδι αναψυχής το χρόνο, ενώ ποσοστό περίπου 72% πραγματοποιεί και ένα ή περισσότερα ταξίδια αναψυχής πέραν αυτού των καλοκαιρινών διακοπών, κατά τη διάρκεια του χρόνου, ενώ ποσοστό 71% δηλώνουμε ότι δεν μας επηρέασε ιδιαίτερα, ως προς τα ταξίδια μας, το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου αν και περίπου το 6,5% αναβάλαμε κάποιο ταξίδι στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Αυτό είναι σε γενικές γραμμές το « προφίλ» του Έλληνα, ως προς τις συνήθειες και τις προτιμήσεις που έχει στα ταξίδια και στις διακοπές του, όπως σκιαγραφείται από τα αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας για τις ταξιδιωτικές συνήθειες των Ελλήνων, που διενεργήθηκε τον Απρίλιο του 2002 από την εταιρία « Kara Research», και παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της έκθεσης «Τουριστικό Πανόραμα».

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων της φετινής έρευνας με αυτής που διενεργήθηκε πέρυσι, το ίδιο διάστημα, δείχνει ότι, οι Έλληνες, σε γενικές γραμμές, τους τελευταίους δώδεκα μήνες, ταξίδεψαν περισσότερο στην Ελλάδα και λιγότερο στο εξωτερικό, αυξήθηκε το ποσοστό εκείνων που αποφάσισαν να κάνουν διακοπές τον Ιούλιο και αντιστοίχως μειώθηκε το ποσοστό όσων επέλεξαν τον Αύγουστο, δαπανούν περίπου τα ίδια χρήματα για τις διακοπές, με εξαίρεση, εκείνους που δαπανούν άνω των 1500 ευρώ, οι οποίοι αυξήθηκαν σημαντικά, ενώ περίπου στα ίδια επίπεδα βρίσκεται και ο μέσος χρόνος των διακοπών μεταξύ 2 και 3 εβδομάδων.

Εξακολουθούν να προτιμούν περισσότερο τα ξενοδοχεία για τη διαμονή τους, αυξήθηκαν σημαντικά τα ποσοστά εκείνων που επιλέγουν ξενοδοχείο με δεύτερο και τρίτο βασικό κριτήριο την τοποθεσία και την τιμή και είναι περισσότεροι εκείνοι που θεωρούν ότι τα καταλύματα γενικώς και οι υποδομές χρειάζονται μεγαλύτερες βελτιώσεις,

Σύμφωνα με τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας:

- Ποσοστό 49,5% των ερωτηθέντων πραγματοποιεί τουλάχιστον ένα- δύο ταξίδια αναψυχής το χρόνο και ποσοστό 32,4% τρία έως τέσσερα ταξίδια το χρόνο. Ποσοστό 12,8% δεν πραγματοποιεί κανένα ταξίδι κατά τη διάρκεια του έτους. Ποσοστό 64,5% (62,9% το 2001) δήλωσε ότι δεν ταξιδεύει στο εξωτερικό και ποσοστό 24,5 (26% το 2001) δήλωσε ότι ταξιδεύει μία φορά το χρόνο.
- Ποσοστό 70,1% (66,5% στην έρευνα του 2001) δήλωσε ότι πέρυσι, πραγματοποίησε ένα τουλάχιστον ταξίδι αναψυχής στην Ελλάδα. Ποσοστό 4% (5,1% στην έρευνα του 2001) ταξίδεψε στο εξωτερικό ενώ ποσοστό 15,1%

(11,4% στην έρευνα του 2001) δήλωσε ότι ταξίδεψε και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

- Το Πάσχα και τα Χριστούγεννα είναι οι χρονικές περίοδοι κατά τις οποίες πραγματοποιούνται τα περισσότερα ταξίδια αναψυχής, πέραν αυτών των καλοκαιρινών διακοπών. Το Πάσχα συγκεντρώνει περισσότερες προτιμήσεις (43,6% έναντι 44,3% του 2001) με τα Χριστούγεννα να ακολουθούν με 34,1% (40,7% το 2001). Ποσοστό σχεδόν 29% δήλωσε ότι ταξιδεύει μόνον κατά τις καλοκαιρινές διακοπές.
- Ποσοστό 29,9% πραγματοποιεί καλοκαιρινές διακοπές διάρκειας δύο εβδομάδων και 21,6% τριών εβδομάδων. Ποσοστό 15,2% (18,5% πέρυσι) κάνει διακοπές διάρκειας ενός μηνός.
- Ποσοστό σχεδόν 50% κατά την περίοδο των διακοπών, δαπανούν κατά μέσο όρο, μεταξύ 600- 900 και 300-600 ευρώ. Η πλέον αξιόλογη μεταβολή που προκύπτει στον τομέα αυτό, στη φετινή έρευνα, είναι η σημαντική αύξηση σε 17,7% από 11,5% εκείνων που δαπανούν ποσά άνω των 1500 ευρώ!
- Κατά τη διάρκεια των διακοπών του, ποσοστό 31,6% (30,8% πέρυσι), διαμένει σε ξενοδοχείο και ποσοστό 24,6% (27,4% πέρυσι) σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Ποσοστό 27,9% (28,3% πέρυσι) δηλώνει ότι διαμένει σε ιδιόκτητο εξοχικό σπίτι, ενώ ποσοστό 9% φιλοξενείται σε σπίτι συγγενών ή φίλων.
- Τα ξενοδοχεία και τα ενοικιαζόμενα στα οποία διαμένουν, οι περισσότεροι τα επιλέγουν, σε ποσοστό 49,5%, ύστερα από συστάσεις συγγενών και φίλων, τους οποίους, ολοένα και λιγότεροι θεωρούν και την πιο αξιόπιστη «πηγή» πληροφοριών (πέρυσι το ποσοστό αυτό έφθανε το 58%). Σε ταξιδιωτικό γραφείο απευθύνεται ποσοστό 20,8% (18,7% πέρυσι) αν και γενικώς θεωρείται αρκετά αξιόπιστο μέσο με ποσοστό 33,2% (27,4% πέρυσι). Για πληροφορίες σχετικά με διακοπές σημαντικά περισσότεροι Έλληνες, στρέφονται στους ταξιδιωτικούς οδηγούς, στο internet αλλά και στις εκθέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Οι Έλληνες, επιλέγουμε ξενοδοχείο ή κατάλυμα με πρωταρχικό κριτήριο την.....καθαριότητα σε ποσοστό σχεδόν 80% (ποσοστό 74,1% πέρυσι) και δευτερευόντως την τοποθεσία ή την τιμή. Βεβαίως, σημαντική αύξηση εμφανίζει το ποσοστό εκείνων που προτάσσουν τα δύο αυτά κριτήρια (64% έναντι 49,2% για την τοποθεσία και 55,6% έναντι 46,9% για την τιμή). Επιπλέον αυτό που οι περισσότεροι επιθυμούν να διαθέτει το δωμάτιο στο οποίο θα διαμένουν είναι ο κλιματισμός με δεύτερη επιλογή το ψυγείο (59%), το οποίο ωστόσο, έφθασε σχεδόν σε προτιμήσεις και η.... τηλεόραση.
- Η μεγάλη πλειονότητα των Ελλήνων σε ποσοστό 80% προτιμούν διακοπές ήρεμες, ξεκούρασης με ξενοδοχειακές ανέσεις και ένας στους δύο και πλέον, προτιμά τις μεσημεριανές ώρες να τις περνά εντός του ξενοδοχείου.
Στα άλλα ερωτήματα της έρευνας, οι ερωτηθέντες κρίνουν τις υποδομές, θεωρούν ότι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια περισσότερο αλλά και όλα σχεδόν τα καταλύματα χρήζουν μεγαλύτερης βελτίωσης στη χώρα, ενώ εκτιμούν ότι στην Ελλάδα, γενικώς οι ξένοι τουρίστες τυγχάνουν μεγαλύτερης προσοχής.

Πηγή: «Κάπα Research»

2.4 ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα κατέχει ισχυρή θέση ανάμεσα στους δημοφιλέστερους παγκόσμιους προορισμούς. Κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού [WTO 1998], το 1997 βρισκόταν στη 17^η θέση στην κατάταξη των τουριστικών προορισμών. Με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ), η χώρα μας το 1997 υποδέχθηκε συνολικά 10.588.489 τουρίστες που κατά ποσοστό 90% προήλθαν από χώρες της μείζονος Ευρώπης και κατά 68% από χώρες της Ε.Ε. Το 77% του συνόλου των ξένων τουριστών ήρθε το 1997 με αεροπλάνο και το 60% με έκτακτες ναυλωμένες πτήσεις (charter) [ΕΟΤ 1998]. Διαπιστώνουμε ότι είναι σημαντικό το ποσοστό του εισερχόμενου μαζικού τουρισμού, το οποίο ωστόσο τα τελευταία χρόνια διατηρείται σχετικά σταθερό. Μετά την πτώση που ακολούθησε το απότομο άλμα του 1994, οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν ξαναβρεί τον μακροπρόθεσμα ανοδικό ρυθμό τους. Εάν η γενική τάση αυτή συνεχιστεί, έστω και με κυμαινόμενους ρυθμούς, το σύνολο των τουριστών που θα φτάσουν στη χώρα μας το έτος 2008 εκτιμάται ότι θα είναι πάνω από 14 εκ., με τις επιφυλάξεις βέβαια για τις όποιες απρόβλεπτες παγκόσμιες εξελίξεις.

Οι **διανυκτερεύσεις** που πραγματοποιούνται στη χώρα μας, από ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες, παρουσιάζουν αυξανόμενο ρυθμό τα τρία τελευταία χρόνια. Το 1997 καταγράφηκαν από την ΕΣΥΕ συνολικά 53.364.507 διανυκτερεύσεις, δηλαδή αυξήθηκαν κατά 11,3% σε σχέση με το 1996 (+12,66% για τους αλλοδαπούς και +7,43% για τους ημεδαπούς) [ΕΟΤ 1998]. Το πρώτο εξάμηνο του 1998, η συνολική αύξηση των διανυκτερεύσεων, έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 1997, ήταν 4,57% [ΕΟΤ 1998]. Οι αριθμοί αυτοί βέβαια ισχύουν μόνο για τα ξενοδοχειακά καταλύματα. Εκτιμάται ότι στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, που διαθέτουν σχεδόν ισοδύναμο αριθμό κλινών με τα ξενοδοχεία, πραγματοποιείται ανάλογος αριθμός διανυκτερεύσεων, αν και αυτός δεν καταγράφεται από την ΕΣΥΕ. Η μέση ετήσια **πληρότητα** το 1997 ήταν 58,37% (έναντι 54,37% το 1996), διαπιστώνεται δηλαδή αύξηση κατά 4 μονάδες. Μολονότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί συγκεκριμένες ειδικές μετρήσεις, μπορούμε να συναγάγουμε το συμπέρασμα ότι ο κύκλος εργασιών των τουριστικών επιχειρήσεων έχει κι αυτός αυξηθεί περίπου αντίστοιχα, ως συνάρτηση της αύξησης των τουριστικών ροών.

ΜΕΡΟΣ Β

Η τουριστική ανάπτυξη στην Αθήνα και την υπόλοιπη Αττική.

Κεφάλαιο 3

Αθήνα-Μια Ιστορική Αναδρομή

3.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, η Αθήνα απλώθηκε με πολύ γρήγορο ρυθμό, ιδιαίτερα μετά τη μικρασιατική καταστροφή, οπότε το έθνος χρειάστηκε να προσφέρει αμέσως χώρους για να στεγάσει τον άτυχο ελληνικό πληθυσμό της Μικράς Ασίας που είχε χάσει τα πάντα. Είναι γνωστό πως το κράτος ανταποκρίθηκε με θαυμαστό τρόπο σ' αυτήν τη φοβερή επείγουσα ανάγκη, ενσωματώνοντας στον κορμό του έναν πληθυσμό ζωτικό, έξυπνο και τόσο εργατικό, που παρ' όλη την καταδρομή της τύχης υπήρξε σταθερός φορέας προόδου για το έθνος. Και στην Αθήνα, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, ιδρύθηκαν αρκετοί συνοικισμοί με πρόχειρες κατοικίες, οι οποίοι με τον καιρό οργανώθηκαν, μπήκαν στο σχέδιο πόλεως- όσοι δεν ήταν- και διαμορφώθηκαν σταδιακά άλλοι σε δήμους κι άλλοι σε κοινότητες στις παρυφές της πρωτεύουσας, που η έκταση της αυξήθηκε έτσι σημαντικά, ενώ οι κάτοικοι της (του σημερινού Δήμου Αθηναίων) από 285.365 το 1920, έφθασαν το 1926 σε 420.000.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η Αθήνα γνωρίζει μια πραγματικά ασύλληπτη εξάπλωση. Οι ποικίλες περιπέτειες του έθνους, αλλά και οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες, έφεραν στον χώρο της και στις παρυφές της εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους, που εγκαταστάθηκαν οριστικά. Η πόλη ξεχύθηκε έτσι προς όλες τις κατευθύνσεις και σιγά σιγά ενώθηκε με τους γύρω δήμους και με τον Πειραιά σ' ένα τεράστιο οικοδομικό συγκρότημα, που το 1951 είχε 1.378.586 κατοίκους, το 1961 1.852.709, και σήμερα, απλωμένο σε μια έκταση 433 τ.χλμ. έχει περάσει τα 2,5 εκατομμύρια κατοίκους.

Η τεράστια έλλειψη στέγης, που παρατηρήθηκε τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, εξυπηρετήθηκε με την ανέγερση στους άκτιστους χώρους της πρωτεύουσας, πλήθους πολυκατοικιών, πρόχειρων συχνά στην κατασκευή και χωρίς αξιόλογη ιδιαίτερα μορφή. Συγχρόνως άλλαζαν τελείως όψη και ολόκληροι δρόμοι στο κέντρο της πόλεως (π.χ. η οδός Πανεπιστημίου, Πατησίων, Ακαδημίας), οι οποίοι με τα αρχοντικά τους σπίτια έδιναν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα στην Αθήνα. Τα χαρακτηριστικά στην όψη παλιά ωραία σπίτια κατεδαφίστηκαν τα περισσότερα και στη θέση τους υψώθηκαν πολυκατοικίες. Ο ρυθμός της κατεδαφίσεως ήταν τόσο γοργός, ώστε ακόμη και η γενιά που έζησε αυτή την εκπληκτική αλλαγή δύσκολα μπορεί να φέρει στο νου της την εικόνα των όμορφων και χαρακτηριστικών δρόμων της προπολεμικής Αθήνας. Μερικά από τα κτίρια- μνημεία του περασμένου αιώνα (Ακαδημία, Βιβλιοθήκη, Πολυτεχνείο, Πανεπιστήμιο κ.α.)

παραμένουν ακόμη σήμερα , νησίδες ομορφιάς, μουσειακά σχεδόν είδη, βυθισμένα στο ύψος των γύρω κτιρίων.

Η αύξηση του ύψους στις οικοδομές του κέντρου της πόλεως, όπου οι περισσότεροι δρόμοι είναι στενοί, δημιούργησε πρόσθετα προβλήματα, που τα έκανε ακόμη οξύτερα η τεράστια αύξηση της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων. Η διαπλάτυνση ορισμένων δρόμων, όσο ήταν δυνατό, και η δημιουργία στις πλευρές τους στοών, που όσο περνάει ο καιρός αυξάνουν, δίνοντας έναν ωραίο χαρακτήρα σε πολλούς δρόμους, θεωρήθηκε ως ο άριστος τρόπος αντιμετώπισεως του προβλήματος. Εξάλλου οι πλατειές ζώνες πρασίνου, που έχουν προβλεφθεί, θα δημιουργήσουν μερικούς, τόσο απαραίτητους πνεύμονες για την πόλη.

Ένα γεγονός τεράστιας σημασίας υπήρξε ο καθαρισμός της αρχαίας Αγοράς από τα παλιά σπίτια και η συνένωση της με τον αρχαιολογικό χώρο της Ακροπόλεως, ένα έργο που θα ολοκληρωθεί μόνο όταν πραγματοποιηθεί και η γύρω από την Ακρόπολη αρχαιολογική έρευνα. Τότε με ενωμένο όλο το χώρο από το Ωδείο Περικλέους- Πλάκα- αρχαία Αγορά- Ακρόπολη , θα έχουμε την εικόνα του πυρήνα από τον οποίο ξεκίνησε αλλά και μεγαλούργησε η Αθήνα κατά την αρχαιότητα. Στοιχεία σεβαστής ομορφιάς έχει προσφέρει επίσης η διαμόρφωση και ο καθαρισμός των γύρω χώρων και των λόφων κοντά στην Ακρόπολη, πέρα και πίσω από το Ολυμπειό μετά τις τελευταίες ανασκαφές, ενώ η δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου πλάι και πίσω από το Βυζαντινό μουσείο έναν πρόσθεσε έναν πνεύμονα στην πόλη. Ένα ακόμη γεγονός, που άσκησε επίδραση στην εξέλιξη της Αθήνας και ανακούφισε την κυκλοφορία της ήταν η δημιουργία νέων λεωφόρων τόσο μέσα στην πόλη όσο και έξω από αυτήν (λεωφόρος Αθηνών, προέκταση οδού Αχαρνών, λεωφόρος Ιλισού, Κηφισίας, Μεσογείων, Σουνίου κ.α.)

Η ανάπτυξη των μεγάλων αστικών κέντρων είναι παγκόσμιο μεταπολεμικό φαινόμενο. Η περίπτωση της Αθήνας όμως είναι ίσως μοναδική, για τον ραγδαίο ρυθμό που πήρε η ανάπτυξη αυτή, η οποία άλλοτε δεν ακολούθησε κανένα σχέδιο κι άλλοτε υπέταξε στη δική της δύναμη αυτό που υπήρχε, αλλάζοντας τόσο ριζικά τη μορφή της πόλεως σε διάστημα ούτε καν μιάς γενιάς. Η «επανάσταση τουτσιμέντου» γνώρισε στην ελληνική πρωτεύουσα τον μεγαλύτερο της θρίαμβο, πριν ακόμη το υλικό αυτό βρει καλά καλά την έκφραση του.

3.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Η εδραίωση της Αθήνας ως μοναδικού και αναμφισβήτητου πόλου ανάπτυξης ήταν και σε μεγάλο βαθμό παραμένει, η κύρια μορφή της αστικοποίησης. Η μονοπολική αστική ανάπτυξη που δημιουργήθηκε σε όφελος της δεν υπακούει σε νομοτελειακά αίτια. Η εξέλιξη της καθορίστηκε από από την εκάστοτε θέση που κατείχε η ελληνική οικονομία στη διεθνή αγορά και από το επίπεδο ενσωμάτωσης της. Συναρτάται με το ρόλο του αθηναϊκού συγκροτήματος ως ενδιαμέσου στις διαδικασίες που προκύπτουν τόσο στα πλαίσια των εσωτερικών μεταλλαγών όσο και των παγκόσμιων εξαρτήσεων.

Αποδεχόμενοι αυτή την άποψη, μπορούμε να δεχτούμε ότι η Αθήνα, μέχρι την απώλεια της Κωνσταντινούπολης και δευτερευόντως της Σμύρνης, κατέχει τη μοναδική ιδιότητα του διοικητικού κέντρου του νεοαπελευθερωμένου ελληνικού κράτους, είναι μία «εν δυνάμει πρωτεύουσα», και ότι μόνο μετά την κατάρρευση της Μεγάλης Ιδέας και την αναγκαστική αναδίπλωση των δραστηριοτήτων της ελληνικής αστικής τάξης, θα αποκτήσει το ρόλο της «τελικής πρωτεύουσας του ελληνισμού», της «πραγματικής πρωτεύουσας». Έως τη Μικρασιατική Καταστροφή ο ρόλος της μοιραζόταν με τα εκτός Ελλάδας κέντρα του ελληνισμού. Από το ιστορικό αυτό γεγονός και μετά, δεν παίζει πρωταρχικό ρόλο μόνο στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, αλλά συνάμα αποτελεί και το πληθυσμιακό της κέντρο βάρους.

Η δημογραφική της θέση αυξάνει με διαδοχικά άλματα: σχεδόν πολλαπλασιάζει επί 7 τον πληθυσμό της στο διάστημα μεταξύ των απογραφών του 1896 και 1940, ενώ ο συνολικός πληθυσμός της χώρας τριπλασιάζεται. Το ποσοστό συμμετοχής της στον αστικό πληθυσμό από 33% περίπου το 1896, περνά το 38% το 1920 και φτάνει το 47% το 1940.

Όσο για την αναλογία του πληθυσμού της σε σχέση με το σύνολο της χώρας, αυτή είναι ακόμα πιο αποκαλυπτική: από 7% που ήταν το 1896, πλησιάζει το 16% στις παραμονές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Ενώ στις αρχές του αιώνα ένας στους δέκα Έλληνες ζούσε στην πρωτεύουσα, σαράντα χρόνια μετά η αναλογία γίνεται ένας στους έξι. Για να έχουμε μια ιδέα για την πορεία που διανύθηκε από τότε αλλά και για τους ίδιους τους γοργούς προπολεμικούς ρυθμούς εξέλιξης του πληθυσμού, σημειώνουμε ότι, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 1981, το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας συγκεντρώνει το 31% του συνολικού. Σήμερα, ένας στους τρεις Έλληνες ζει στην πρωτεύουσα.

Η αναφορά στην πορεία εξέλιξης του πληθυσμού αποκτά πρόσθετο ενδιαφέρον αν αναφερθούμε στο επίπεδο αστικοποίησης των άλλων βαλκανικών πρωτευουσών.

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Αθήνας, 1896- 1940

	Χώρα	Πρωτεύουσα	%στον αστικό πληθυσμό	%στο συνολικό πληθυσμό
1896	2433806	173200	32,9	7,1
1907	2631952	242300	38,6	9,2
1920	5016889	453037	37,6	9,0
1928	6204684	801622	41,9	12,9
1940	7344860	1124098	46,5	15,3

3.3 Η ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Το σημερινό μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας συγκροτεί μια αυτοτελή περιφέρεια της χώρας, την Περιφέρεια Αττικής, η οποία είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό, παράγει το μεγαλύτερο εισόδημα και είναι η πιο πυκνοκατοικημένη στο σύνολο του εθνικού χώρου. Εκτός από τον Δήμο της Αθήνας, περιλαμβάνει άλλους 87 Δήμους και 69 Κοινότητες, καθώς και 4 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, από τις οποίες δύο συγκροτούν το Πολεοδομικό συγκρότημα του Λεκανοπεδίου και εντάσσονται στη Μητροπολιτική Νομαρχία Αθηνών- Πειραιώς . Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 συγκεντρώνεται εκεί το 34,3% του ελληνικού πληθυσμού (πληθυσμός 1991: 3.522.769 κάτοικοι), μολονότι η έκταση της (380.810 Ha) είναι το 2,8% της συνολικής επιφάνειας της ελληνικής επικράτειας.

Μετά την πρώτη φάση ανάπτυξης της, με επέκταση κατά ομόκεντρους κύκλους έως το 1922, ακολούθησε η δεύτερη φάση, με ενίσχυση της πυκνότητας στο κέντρο και με παράλληλη δημιουργία προαστιακών οικιστικών πόλεων. Κατά την τρίτη φάση (από το 1980 και εξής), δημιουργήθηκε ένα σχετικά ενοποιημένο οικιστικό σύνολο, μετά την ανακοπή της αγροτικής εξόδου και της συρροής εσωτερικών μεταναστών στις πόλεις. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός της δημογραφικής αύξησης την περίοδο 1981-1991 ήταν 0,45%, έναντι 0,52% που είναι ο εθνικός μέσος όρος. Κατά την τρέχουσα φάση, έχει μειωθεί η συγκέντρωση κατοίκων στο κέντρο και διαπιστώνεται παράλληλη αύξηση της κατοίκησης στα προάστια , με ταυτόχρονη δυναμική ανάπτυξη περιφερειακών πολεοδομικών κέντρων. Η απρογραμμάτιστη, ασχεδίαστη, άναρχη και εκτός νομικού πλαισίου οικιστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών έχει παραγάγει δουλείες και καταναγκασμούς που δεσμεύουν τη σημερινή κατάσταση και υποθηκεύουν τη μελλοντική της εξέλιξη. Ανυπαρξία ελεύθερων χώρων, καταπατήσεις δημόσιας γης, καταλήψεις ρεμάτων και οικοπεδοποιήσεις δασών, ανυπαρξία ολοκληρωμένου και συνεκτικού ρυθμιστικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, έλλειψη συντονισμού των μεγάλων έργων (αεροδρόμιο, μετρό, ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, Αττική οδός, περιφερειακή Υμηττού) και των επιμέρους μειζόνων και των σημειακών πολεοδομικών παρεμβάσεων συνθέτουν μια παραστατική απεικόνιση του patchwork των σημερινών προβλημάτων της πρωτεύουσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η περίπτωση της Αθήνας - Οι τουριστικές υποδομές.

4.1 Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ.

Ο τουρισμός αποτελεί βασικό κλάδο της Ελληνικής Οικονομίας. Η άμεση συμβολή του στην διαμόρφωση του Εθνικού Εισοδήματος και στη απασχόληση είναι σημαντική. Αντιπροσωπεύει πάνω από το 7% του Α.Ε.Π. και απασχολεί περίπου 500.000 άτομα. Με βάση ορισμένες εκτιμήσεις, στην περίοδο τουριστικής αιχμής, οι άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας φτάνουν τις 800.000. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία είκοσι χρόνια πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις τόσο στην ανέγερση ξενοδοχειακών μονάδων όσο και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων. Η κατεύθυνση όμως που δόθηκε στις επενδύσεις αυτές, δεν βασίστηκε σε ολοκληρωμένη προσέγγιση τουριστικής αξιοποίησης της χώρας ούτε και στην βασική απαίτηση για ποιοτικά αναβαθμισμένο προϊόν.

Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας στηρίχτηκε στον μαζικό τουρισμό, με βάση το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας " ήλιος και θάλασσα".

Το αποτέλεσμα σήμερα είναι να διαθέτουμε ικανοποιητικό αριθμό κλινών (στην μεγάλη τους πλειοψηφία χαμηλών κατηγοριών), ενώ απουσιάζουν βασικές τουριστικές εγκαταστάσεις, όπως συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, μαρίνες, κέντρα θαλασσοθεραπείας κ.α. Την εικόνα αυτή συμπληρώνουν οι ελλείψεις σε έργα κοινής ωφέλειας, όπως αεροδρόμια, λιμάνια, οδικά δίκτυα, τα οποία επηρεάζουν άμεσα το τουριστικό προϊόν της χώρας.

Το μοντέλο αυτό, αρχίζει τα τελευταία χρόνια να παρουσιάζει σημεία κόπωσης. Οι σύγχρονες απαιτήσεις και εξελίξεις στην συμπεριφορά των καταναλωτών και στην ποιότητα ζωής, ανάπαυσης και διασκέδασης, καθώς και τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα, επιβάλλουν επαναπροσδιορισμό της πολιτικής μας για τον τουρισμό. Βρισκόμαστε μπροστά σε σημαντικές αλλαγές στον κλάδο, που χαρακτηρίζονται ταυτόχρονα από διαρθρωτικές μεταβολές στην ευρωπαϊκή αγορά του τουρισμού και από ποικίλους συγκυριακούς παράγοντες.

Η χώρα μας θα πρέπει να ανταποκριθεί γρήγορα και αποτελεσματικά στις αλλαγές αυτές, να απαντήσει με επιτυχία στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, που όσο πάει θα γίνεται εντονότερος.

Αυτό σημαίνει ότι μία μακροχρόνια πολιτική για τον τουρισμό, χωρίς να αγνοεί τα ζητήματα οικονομικής συγκυρίας, πρέπει να επικεντρώνει την προσοχή της στις διαρθρωτικές κυρίως μεταβολές.

**ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΑΤΤΙΚΗ)
ΠΙΝΑΚΑΣ Α**

	1989		1991	
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ
ΥΡΩΠΑΙΟΙ	1.145.000	3.040.000	1.190.000	3.086.000
ΜΕΡΙΚΑΝΟΙ	300.000	750.000	170.000	426.000
ΛΗΝΕΣ	826.000	2.030.000	790.000	2.090.000
ΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ	2.620.000	6.770.000	2.085.000	5.420.000
ΥΝΟΛΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	2.484.000	6.750.000	2.000.000	5.110.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

	1992	1993	1994	1995	1996
ΚΑΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	71.000	71.000	71.400	71.552	72.000
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	2.503.000	2.600.000	2.560.000	2.743.000	2.600.000
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	4.912.000	5.100.000	5.247.000	5.267.000	5.200.000

4.2 ΑΘΗΝΑ- ΟΙ ΔΥΝΑΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι ανεπάρκειες των αστικών εξυπηρητήσεων και των πολεοδομικών λειτουργιών, στην περίπτωση της Αθήνας, έχει οδηγήσει έως σήμερα σε φαινόμενα ασφυξίας και σε **αδιέξοδα**. Η κατάσταση αυτή δεν έχει μόνο πολεοδομικές και περιβαλλοντικές συνέπειες, αλλά και κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, οι οποίες παράγουν μάλιστα και πολιτικά αποτελέσματα. Σ' αυτό το φαινόμενο υπάρχουν, θεωρητικά, δύο δυνατές αντιμετώπισεις:

- Η μια είναι η μεσο- μακροπρόθεσμη ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνοδεύεται από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) πολιτική βούληση για συνεκτικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό και προγραμματισμό,
- β) αναζήτηση, θεσμοθέτηση και έγκαιρη εξασφάλιση μιας αναγκαίας κρίσιμης μάζας πόρων,

4.4 Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ.

Ας δούμε αναλυτικότερα ποια είναι από αυτήν την άποψη η κατάσταση της πρωτεύουσας. Είναι έντονη η **έλλειψη μεγάλων υποδομών** στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας που θα ήταν αντάξιες μιας σύγχρονης ευρωπαϊκής μητρόπολης. Η διαπίστωση αυτή αναφέρεται τόσο σε κτιριακή υποδομή, όσο και σε δίκτυα και εγκαταστάσεις. Παρακάτω εκτός από την περιγραφή της τουριστικής υποδομής της Αθήνας, μπορούμε να απαριθμήσουμε ενδεικτικά ορισμένες από τις βασικότερες ελλείψεις και αδυναμίες.

4.4.1 Ξενοδοχειακή υποδομή

Από πλευράς **ξενοδοχειακής υποδομής**, στην ευρύτερη ζώνη επιρροής της Αθήνας, δηλαδή στο σύνολο του Νομού Αττικής (Αθήνα, Πειραιάς, νησιά Αργοσαρωνικού, Ανατολική και Δυτική Αττική) χωρίς τα Κύθηρα, υπήρχαν το 1998 εν λειτουργία 710 ξενοδοχειακές μονάδες, με 34.323 δωμάτια και 64.329 κλίνες (στοιχεία Ξ.Ε.Ε. και Ε.Ο.Τ.). (Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι από τότε μέχρι σήμερα έχουν φτιαχτεί ελάχιστες ξενοδοχειακές μονάδες, ενώ κάποιες πολυτελείς μονάδες ανακαινίζονται π.χ. Athens Hilton και Electra Palace και κάποιες έχουν ήδη ανακαινιστεί π.χ. Μεγάλη Βρετανία με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες των επισκεπτών κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων).

Επειδή συχνά δημιουργείται σύγχυση ως προς το γεωγραφικό πεδίο στο οποίο αντιστοιχούν τα συγκεκριμένα μεγέθη καθώς και ως προς το είδος των στοιχείων, σημειώνουμε ότι το συνολικό μικτό κτιριακό δυναμικό του Νομού Αττικής (κτίρια που είτε λειτουργούν σήμερα ως ξενοδοχεία είτε έχουν αλλάξει χρήση) είναι 835 μονάδες, με 37.708 δωμάτια και 70.340 κλίνες (αδημοσίευτα στοιχεία ΕΟΤ 1998). Στην περιοχή των ορίων του Δήμου Αθηναίων υπάρχουν σήμερα (1998) εν λειτουργία 270 ξενοδοχεία, με 16.883 δωμάτια και 31.347 κλίνες (στοιχεία Ε.Ο.Τ. και Ξ.Ε.Ε.). Από αυτό το δυναμικό των κλινών, το 23% (σε 12 μονάδες) ανήκει στη τάξη πολυτελείας, το 13% (σε 18 μονάδες) στην Α' τάξη, το 23% (σε 44 μονάδες) στην Β' τάξη, το 29% (σε 110 μονάδες) στη Γ' τάξη, και το υπόλοιπο 12% στις τάξεις Δ' και Ε'. Στις υψηλές τάξεις ξενοδοχείων παρουσιάζονται μεγάλες πληρότητες (πάνω από 70%) και απασχολούν προσωπικό σε αναλογία περίπου 1 άτομο ανά δωμάτιο. Εκεί διαμένουν συνήθως Ευρωπαίοι (28,3%), Έλληνες (30,4%), Βορειοαμερικανοί (25,7%) και άλλοι, οι οποίοι έρχονται με σκοπό, κατά σειρά: επιχειρήσεις, διακοπές αναψυχής, ομαδική περιήγηση, είναι πληρώματα αεροσκαφών, για συνέδρια, κ.λ.π. [PKF 1997]. Επισημαίνουμε ότι η μέση μηνιαία πληρότητα των ξενοδοχείων το 1997 ήταν 56,46% στην Αθήνα ενώ στο σύνολο του Νομού Αττικής ήταν μόνο 48% [ΕΟΤ 1998].

Ένα τμήμα αυτού του δυναμικού θα κληθεί το 2004 να καλύψει μεγάλο μέρος της φιλοξενίας για τους Ο.Α., ενώ όσοι καταφύγουν στα καταλύματα των περιχώρων θα υποχρεωθούν να κάνουν διαμπερείς μετακινήσεις, επιβαρύνοντας τους κυκλοφοριακούς φόρτους και επιμηκύνοντας έτσι τις χρονοαποστάσεις.

4.4.2 Συνεδριακοί χώροι

Δεν υπάρχουν επαρκείς και κατάλληλης ποιότητας **συνεδριακοί χώροι**, και ακόμη, έως σήμερα (Δεκέμβριος 1998), δεν έχει βρεθεί θέση για ένα τουλάχιστον συνεδριακό κέντρο μείζονος μεγέθους (άνω των 3.000 συνέδρων). Η σχετική δυσχέρεια οφείλεται στο ότι ένα ολοκληρωμένο συνεδριακό κέντρο (convention center) δεν είναι από μόνο του οικονομικά αποδοτικό, ότι απαιτείται φθηνό ή δωρεάν διαθέσιμο οικόπεδο, ότι χρειάζεται κινητοποίηση σημαντικών δημόσιων πόρων. Ακόμη, στο γεγονός ότι το συνεδριακό κέντρο θα πρέπει να πληροί συγκεκριμένα κριτήρια, όπως την καλή οδική προσπέλαση, την μικρή απόσταση από το νέο αεροδρόμιο, τη γειτνίαση με την κύρια μάζα του εγκατεστημένου ξενοδοχειακού δυναμικού. Επί πλέον, θα πρέπει να ακολουθεί τις ειδικές προδιαγραφές που έχει θεσπίσει ο Ε.Ο.Τ. γι' αυτές τις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής. Στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας σήμερα, υπάρχουν 11

Ειδικοί συνεδριακοί χώροι, με κυμαινόμενο μέγεθος, οι οποίοι θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως σχετικά κατάλληλοι να φιλοξενήσουν συνέδρια. Οι χώροι αυτοί είναι οι εξής:

- Αμφιθέατρο του Δημοκρίτου στην Αγ. Παρασκευή (418 άτομα)
- Αίθουσα Αιόλου στην οδό Αιόλου (150-500 άτομα)
- Πάντειος Σχολή Πολιτικών Επιστημών στη Συγγρού (500 άτομα)
- Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας (αίθουσα 1.000 ατόμων, συνολικά 7.000 άτομα)
- Μέγαρο Μουσικής
- Ολυμπιακό Στάδιο- ΟΑΚΑ (αίθουσα 3.000 τ.μ. και αίθουσα 250 τ.μ. για 200 άτομα)
- Ίδρυμα Ευγενίδη (350 άτομα)
- Πολεμικό Μουσείο (400 άτομα)
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (265 άτομα)
- Ζάππειο Μέγαρο (4 αίθουσες, 1.000 άτομα)
- Helexpo, Εκθεσιακό Συνεδριακό Κέντρο Αττικής

Παράλληλα, στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, λειτουργούν συνεδριακές εγκαταστάσεις μέσα σε 16 ξενοδοχεία, με αίθουσες διαφόρων μεγεθών και με ποικίλο βαθμό ολοκλήρωσης από πλευράς εξυπηρητήσεων. Τα ξενοδοχεία αυτά:

- Αστήρ Παλάς (Βουλιαγμένη)
- Χανδρής (Συγγρού)
- Χίλτον (Β.Σοφίας)
- Ιντερκοντινένταλ (Συγγρού)
- Λήδρα- Μάρριος (Συγγρού)
- Διβάνη- Κάραβελ (Βας. Αλεξάνδρου)
- Μεγάλη Βρετανία (Σύνταγμα)
- Χολινταιή Ιν (Μιχαλακοπούλου)
- Αθηνς Πλάζα (Σύνταγμα)
- Παρκ (Λ. Αλεξάνδρας)
- Ρόαγιαλ Ολύμπικ (οδός Διάκου)
- Αμαρίλια (Καβούρι)
- Εμμαντίνα (Γλυφάδα)
- Εσπέρια (Σταδίου)

- Γκραν Σαλέ (Κηφισιά)
- Αρμονία (Βουλιαγμένη)

[Travelling 1998]

Μπορούμε ακόμη να αναφέρουμε τα εκπαιδευτικά κέντρα της Αγροτικής Τράπεζας στο Καστρί και της Κτηματικής στη Γλυφάδα, με αρκετές αίθουσες σεμιναρίων και σύγχρονες σχετικές εγκαταστάσεις.

4.4.3 Μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι

Η Αθήνα, χάρη κυρίως στην παγκόσμια ακτινοβολία της Ακρόπολης και του Παρθενώνα, συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, σε σύγκριση με όλες τις άλλες ελληνικές πόλεις.

Πίνακας 'Κίνηση επισκεπτών σε ελληνικά μουσεία (1995)'

ΜΟΥΣΕΙΟ	1995
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ(ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ)	1.086.761
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	368.289
ΔΕΛΦΩΝ	276.046
ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ(ΑΘΗΝΑ)	266.936
ΟΛΥΜΠΙΑΣ	220.440
ΠΑΛΑΤΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ(ΡΟΔΟΣ)	175.684
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	89.497

Η κίνηση των επισκεπτών στα μουσεία της Αθήνας κατά τα δύο τελευταία χρόνια και το 1^ο εξάμηνο του 1998 παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα , με βάση στοιχεία του Τμήματος Στατιστικού Πολιτιστικού Τομέα της ΕΣΥΕ.

Πίνακας 'Κίνησης επισκεπτών σε μουσεία της Αθήνας 1996-1997'

ΜΟΥΣΕΙΟ	1996	1997
ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ(ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ)	1.177.897	1.200.880
ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ	285.901	294.587
ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ	80.625	92.300
ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ	64.445	53.232
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ	13.570	18.429
ΜΟΝΗ ΔΑΦΝΙΟΥ	15.917	17.772
ΙΣΤΟΡΙΚΟ	5.338	9.993
ΜΟΝΗ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ		9.559
ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ	9.326	9.875
ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	4.980	5.518
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ	511	2.826
ΤΖΙΣΤΑΡΑΚΗ		2.602
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2.008	2.285
ΜΠΕΝΑΚΗ	ΚΛΕΙΣΤΟ	ΚΛΕΙΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	1660518	1719858

ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

- **Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.** Τσιτσα 1, Αθήνα 106 82 (είσοδος από οδό Πατησίων 44)
- Μουσείο Κεραμεικού. Ερμού 148, Αθήνα.
- Πινακοθήκη Δήμου Αθηναίων. Πειραιώς 51, 105 53
- Μουσείο Ακροπόλεως
- Μουσείο Αρχαίας Αγοράς (Στοά Αττάλου).
- **Μουσείο Βορρέ.** Πάροδος Διαδ. Κων/νου 1, Παιανία, Αττική
- Αρχαιολογικό Μουσείο Βραυρώνος.
- **Βυζαντινό Μουσείο.** Μιχαλακοπούλου 1 & Βασ. Κων/νου 50, 115 28 Αθήνα
- **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.** Μέγαρο Παλαιάς Βουλής, Οδός Σταδίου, 10561 Αθήνα
- Αρχαιολογικό Μουσείο Ελευσίνας.
- Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Κυδαθηναίων 17, Πλάκα, 105 58
- **Επιγραφικό Μουσείο.** Τσιτσα 1, 10682 Αθήνα.
- **Θεατρικό Μουσείο.** Ακαδημίας 50, 106 79 Αθήνα.
- Μουσείο Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας του Λυκείου των Ελληνίδων. Δημοκρίτου 7, Κολωνάκι 106 71 Αθήνα
- Μουσείο Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου.
- **Μουσείο Κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη.** Καλλισπέρη 12, Ακρόπολη, 117 42 Αθήνα
- Αρχαιολογικό Μουσείο Μαραθώνος. Βρανά Μαραθώνος.
- **Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων,** (Συλλογή Φ. Ανωγειανάκη). Διογένους 1-3, 105 56 Πλάκα.
- **Νομισματικό Μουσείο.** Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 12, Αθήνα 106 71.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς. Χαρ. Τρικούπη 31, Πειραιάς.
- **Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά.** Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, Πλατεία Κοραή, 185 35 Πειραιάς
- Πινακοθήκη Δημήτρη Περίδη Λεωφ. Βασ. Γεωργίου Α΄ 29, 166 75 Γλυφάδα, Αθήνα
- **Πολεμικό Μουσείο.** Βασ. Σοφίας και Ριζάρη 2, 106 75
- Σιδηροδρομικό Μουσείο Αθηνών . Σιώκου 4, 104 43 Σεπόλια
- **Μουσείο Σκίτσου.** Λιοσίων 22, 104 38 Αθήνα
- Σπαθάρειο Μουσείο Θεάτρου Σκιών. Αργοναυτών 22, 151 25 Μαρούσι
- **Φιλοτελικό Μουσείο.** Πλατεία Σταδίου 5 & ΦωκIANΟΥ 2, 116 35 Αθήνα
- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλιανδρή. Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά, Αθήνα
- Μουσείο Χαρακτικής και Γραφικών Τεχνών. Αγ. Φιλοθέης 10, Πλατ.Μητροπόλεως
- Μουσείο Μπενάκη.

Οι **αρχαιολογικοί χώροι** της Αθήνας, έχουν τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα (κατά ετήσιο μέσο όρο, περίπου 3.000 επισκέπτες ημερησίως), χάρη στην Ακρόπολη, που αποτελεί τον πιο πολυσύχναστο αρχαιολογικό χώρο στην Ελλάδα. Οι περισσότεροι αρχαιολογικοί χώροι της πρωτεύουσας και της ευρύτερης περιοχής της Αττικής σήμερα υπολείπονται από άποψη επισκεψιμότητας και ευρύτερης διαχείρισης τους, και σε σχέση βέβαια με την πραγματική σπουδαιότητα τους. Συγκεντρώνουν λίγες δεκάδες χιλιάδες επισκεπτών κάθε χρόνο, οι οποίοι θαυμάζουν όσο μπορούν τα ερείπια των αρχαίων και οικτίζουν την ακηδία των συγχρόνων. Στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, μόνο το Σούνιο παρουσιάζει σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Αλλά και εκεί παρουσιάζονται πολλά προβλήματα διακίνησης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών.

Πίνακας κίνηση επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Αττικής 1996-1998

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	1996	1997	1998(1^ο ΕΞΑΜΗΝΟ)
ΑΚΡΟΠΟΛΗ	1177897	1200800	465300
ΣΟΥΝΙΟ	168754	200012	82335
ΑΦΑΙΑ(ΑΙΓΙΝΑ)	105687	109787	42974
ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ	80625	92300	40300
ΟΛΥΜΠΙΕΙΟ	43517	49290	19631
ΘΕΑΤΡΟ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	22744	25857	13826
ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ	8803	12500	5800
ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ	9326	9875	5000
ΤΥΜΒΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΑ	7245	7702	3975
ΕΛΕΥΣΙΝΑ	5682	7392	2935
ΒΡΑΥΡΩΝΑ	5895	6392	3374
ΑΜΦΙΑΡΑΕΙΟ	2121	2538	1468
ΡΑΜΝΟΥΣ	919	1850	1449
ΣΥΝΟΛΟ	1639215	1726295	688367

4.4.4 Θεατρικοί χώροι

Οι θεατρικές σκηνές της Αθήνας, με εξαίρεση το Ηρώδειο το καλοκαίρι, αδυνατούν να προσελκύσουν αλλοδαπό κοινό, λόγω κυρίως του φράγματος της γλώσσας. Έτσι η Αθήνα υστερεί σ' αυτόν τον τομέα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, στις οποίες τα θέατρα αποτελούν βασικό πόλο έλξης τουριστών, ιδιαίτερα μάλιστα για σύντομες διακοπές (city breaks). Τα αθηναϊκά θέατρα αποτελούν ωστόσο σημαντικό κίνητρο για μεγάλο αριθμό εσωτερικών τουριστών, που ενδιαφέρονται να καταναλώσουν την ποιότητα, την ποικιλία και το πλήθος των πολιτιστικών υπηρεσιών που δεν μπορεί να τους προσφέρει η ελληνική επαρχία.

4.4.5 Χώροι πολλαπλών λειτουργιών

Ενδιαφέρον στοιχείο που έχει εμπλουτίσει το πολιτιστικό τουριστικό προϊόν της πρωτεύουσας είναι το δημοτικό κτιριακό συγκρότημα του παλιού εργοστασίου φωταερίου στο **Γκάζι**. Πρόκειται για πολιτιστικό κέντρο πολλαπλών χρήσεων, που παρέχει τη δυνατότητα να διοργανώνονται εκθέσεις, συναυλίες και καλλιτεχνικά γεγονότα (φεστιβάλ, υπαίθριες παραστάσεις, κ.λ.π.) και παράλληλα να λειτουργούν διάφορα εργαστήρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η Ελληνική Ξενοδοχεία και η πρόκληση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

5.1 Η ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ.

Η αναβίωση των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων με πρώτο τόπο διεξαγωγής τους την Αθήνα το 1896 αποτέλεσε μια φυσική επιλογή, αφού η αρχαία Ελλάδα προσέφερε το πρότυπο Για τη σύλληψη και ανάπτυξη του θεσμού.

Η τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα για το πρόσφατα μεγεθυθέν ελληνικό κράτος με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και της Άρτας το 1881 έμελλε να αποβεί μοιραία μετά τη γεμάτη συντριβή ομολογία του Πρωθυπουργού Χαριλάου Τρικούπη περί οικονομικής καταστροφής με την περιφημη ρήση "δυστυχώς επτωχεύσαμεν" το 1893. Ήταν επόμενο λοιπόν η ελληνική κυβέρνηση, όταν αναγγέλθηκε η τέλεση των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 1894 και της ζητήθηκε να τεθούν οι αγώνες υπό την αιγίδα της με όλες τις μορφές που αυτή μπορεί να λάβει (οικονομική, οργανωτική κ.ο.κ), να δώσει την επίσημη απάντηση ότι είναι αδύνατο να αναλάβει η χώρα τέτοιου είδους δεσμεύσεις λόγω των πενιχρών οικονομικών της και της έλλειψης υποδομής. Στο τέλος όμως, υπερκεράσθηκε αυτό το σημαντικό εμπόδιο, λόγω της οικονομικής στήριξης που έσπευσαν αφειδώς να προσφέρουν με δωρεές οι έλληνες του εξωτερικού, όπως και παλιοί ανώνυμοι ευεργέτες, σε συνδυασμό με την έντονη δραστηριότητα που επέδειξε η οργανωτική επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων, ώστε σε δύο χρόνια να μπορέσει η Αθήνα να υποδεχθεί το πρώτο κορυφαίο σε παγκόσμια κλίμακα αθλητικό γεγονός.

Τον Απρίλιο του 1896 η Αθήνα πλημμύρισε από κόσμο: αναφέρεται ότι κατέφθασαν περίπου 60.000 επισκέπτες και ότι πραγματοποιήθηκαν έκτακτα δρομολόγια με ατμόπλοια από την Ευρώπη και την Αίγυπτο. Ανάμεσα τους ήταν πολλοί επίσημοι: αρχηγοί κρατών, μέλη βασιλικών οικογενειών, υπουργοί, διπλωμάτες καθώς και δημοσιογράφοι και ανταποκριτές από τις πιο γνωστές εφημερίδες της Δύσης. Τη μεταφορά και διαμονή των επισκεπτών από Αγγλία και Γερμανία ανέλαβαν φημισμένα πρακτορεία της εποχής το Thomas Cook και το Στάγγερ αντίστοιχα.

Η αρμόδια για τη διαμονή των ξένων Επιτροπή (μια από τις πολλές επιτροπές που είχε συστήσει η "Επιτροπεία των Ολυμπιακών Αγώνων", δηλαδή η Οργανωτική Επιτροπή για την τέλεση των Αγώνων με πρόεδρο τον διάδοχο Κωνσταντίνο) είχε μεριμνήσει για την φιλοξενία των επισήμων και των δημοσιογράφων, οι οποίοι κατέλυσαν στα ξενοδοχεία των Αθηνών, ενώ για τους υπόλοιπους επισκέπτες είχε προβλεφθεί η ενοικίαση δωματίων σε οικίες των κατοίκων της πόλης. Σε προσόψεις αρκετών οικιών είχαν τοποθετηθεί επιγραφές, όπως "Cook's House", οι οποίες ενημέρωναν τους ξένους ότι το πρακτορείο Cook είχε μισθώσει δωμάτια στην εν λόγω κατοικία.

Ο ακριβής αριθμός των ξενοδοχείων που λειτουργούσαν εκείνη τη χρονική περίοδο δεν είναι γνωστός. Ο Ν. Λέκκας, Διευθυντής της Υπηρεσίας Ξένων και

Εκθέσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, στο βιβλίο του "Η Ξενοδοχία Παρ' Ελλήσιν" έκδοση του 1924, αναφέρει με τους τίτλους τους 20 Ξενοδοχεία, τα οποία υπήρχαν το 1863 όταν έφθασε στην Ελλάδα ο βασιλεύς Γεώργιος. Ξενοδοχεία διέθετε επίσης ο Πειραιάς και η Κηφισιά από το 1849.

Το πιο ονομαστό Ξενοδοχείο των Αθηνών ήταν η "Μεγάλη Βρετανία", στο οποίο φιλοξενήθηκε η αφρόκρεμα των επίσημων προσκεκλημένων.

Το 1889 λειτούργησε το Ξενοδοχείο "Μέγας Αλέξανδρος" και το 1894 εγκαινιάσθηκε το Ξενοδοχείο "Μπάγκειο", δωρεά και τα δύο του ευεργέτη Ιωάννη Πάγκα επί της πλατείας Ομονοίας. Σε πολύ μικρή απόσταση από την πλατεία λειτουργούσε το μεγάλο και πολυτελές Ξενοδοχείο "Βικτώρια". Ο Κώστας Χατζιώτης στο σύγγραμα του "Πλατεία Ομονοίας" απαριθμεί 5 επιπλέον Ξενοδοχεία στην Πλατεία Ομονοίας και στις γειτονικές περιοχές.

Στους 60.000 επισκέπτες δεν διευκρινίζεται αν περιλαμβάνονται οι Έλληνες από άλλες περιοχές της χώρας που ήρθαν στην Αθήνα για να παρευρεθούν στους Αγώνες. Πάντως, πρέπει να υπήρχε μεγάλο ενδιαφέρον, αφού η Εταιρεία Σιδηροδρόμων είχε προγραμματίσει έκτακτα δρομολόγια για την Αθήνα. Μάλιστα στις εφημερίδες των Αθηνών καταγράφεται η διαμαρτυρία των Ελλήνων της Επαρχίας για τα υψηλά ποσά που κατέβαλαν σε ενοίκια κατά τη διάρκεια των αγώνων.

Η γενική αίσθηση όμως από τους αλλοδαπούς περιηγητές για την τέλεση των Αγώνων και τη διαμονή τους στην Αθήνα, όπως τη μεταφέρουν οι ξένοι ανταποκριτές, είναι πολύ ικανοποιητική έως ενθουσιώδης, αντάξια του ένδοξου παρελθόντος της.

Η αλήθεια είναι ότι η Αθήνα των 111.000 περίπου κατοίκων άλλαξε όψη το 1896: δρόμοι επισκευάστηκαν, έγινε εκτεταμένη δενδροφύτευση, υπήρχε έκτακτος φωτισμός καθ' όλη τη διάρκεια των αγώνων, τοποθετήθηκαν πινακίδες στους δρόμους και παράλληλα έλαβε χώρα πλήθος εορταστικών εκδηλώσεων με θεατρικές παραστάσεις, χορούς και πολλά άλλα θεάματα.

5.2 ΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΗΜΙΣΥ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΑΙΩΝΑ.

Από την ταπεινωτική ήττα του 1897, την επανάσταση στο Γουδί το 1909, τους Βαλκανικούς πολέμους, τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και τέλος την Μικρασιατική Καταστροφή, οι οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις στην Ελλάδα υπέστησαν σημαντικές μεταβολές, οι οποίες καταγράφηκαν σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η ελληνική ξενοδοχία την κρίσιμη αυτή περίοδο ακολουθεί ανάλογη πορεία, είναι όμως δυσχερής η ακριβής αποτύπωση της εξέλιξης της κατά τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα.

Η πρώτη λεπτομερής καταγραφή των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πραγματοποιείται από την Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, που ήταν η πρώτη διοικητική αρχή στην ελληνική Δημόσια Διοίκηση με αποστολή την προσέλκυση τουριστών. Η αρχική της ίδρυση ανάγεται στο 1914, όμως λόγω του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Υπηρεσία δεν πρόλαβε να λειτουργήσει και ουσιαστικά αποκτά πλήρη υπόσταση μόλις από το 1923.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Ξένων και Εκθέσεων, το 1924 λειτουργούν σε όλη τη χώρα 1.090 ξενοδοχεία, τα οποία διαθέτουν 12.224 δωμάτια και 24.099 κλίνες. Όπως όμως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Ν. Λέκκας, διευθυντής της εν λόγω υπηρεσίας, μόνο 35 ξενοδοχεία με δυναμικό 1.520 δωμάτια και 2.839 κλίνες μπορούν να δεχθούν "ευπρόσωπα" ξένους πελάτες. Τα περισσότερα αξιόλογα ξενοδοχεία, όπως είναι αναμενόμενο, ανήκουν στην πρωτεύουσα ήτοι 16 μονάδες με 880 δωμάτια και 1.773 κλίνες.

Οι αφίξεις επισκεπτών στη χώρα μετά το 1922 αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς: το 1924 οι επισκέπτες ανέρχονται σε 21.203 με συναλλαγματικές εισπράξεις 61.003.000 δρχ, ενώ δύο χρόνια πριν, το 1922, οι επισκέπτες έφθαναν μόλις τους 8.058 αφήνοντας συνάλλαγμα 22.500.000 δρχ.

Η Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων, σε μια προσπάθεια να αυξήσει την τουριστική κίνηση και να βελτιώσει τις συνθήκες διαμονής των επισκεπτών, εισηγήθηκε δέσμη κινήτρων για την ίδρυση νέων ξενοδοχείων, όπως φορολογικές ελαφρύνσεις, ατέλειες, ελεύθερη διατίμηση κάθε νέου ξενοδοχείου. Αυτή η πολιτική, σύμφωνα πάντα με τον Ν. Λέκκα, απέδωσε καρπούς με την ανέγερση 46 νέων μονάδων, οι οποίες προσέθεσαν 600 περίπου δωμάτια και 1.000 κλίνες στο ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας.

Η Ελλάδα κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου πραγματοποιεί τα πρώτα βήματα προς την οικονομική αυτάρκεια μέσα από την εκβιομηχάνιση και την αγροτική μεταρρύθμιση. Την περίοδο αυτή, όπου αναγκαστικά συσπειρώνεται ο ελληνοισμός στα όρια του ελληνικού κράτους, παρατηρείται στροφή προς τις επενδύσεις, λόγω της "ανοιχτής" πιστωτικής πολιτικής του τραπεζικού συστήματος και της άσκησης έντονου παρεμβατισμού εκ μέρους του κράτους. Είναι η περίοδος που ιδρύονται τα Επιμελητήρια, μεταξύ των οποίων και το Ξενοδοχειακό, με σκοπό τον κρατικό έλεγχο της οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Η περίοδος από το 1922 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1930 είναι η πλέον δημιουργική για την ελληνική ξενοδοχία. Κατασκευάζονται νέα πολυτελή ξενοδοχεία, εξωραϊζονται τα υφιστάμενα και γενικά επικρατεί ένα ευνοϊκό κλίμα για επενδύσεις στον τουριστικό τομέα. Ο αριθμός των ξενοδοχείων αυξάνεται σε 2.000 περίπου μονάδες με δυναμικότητα 30.000 κλίνες. Τα ξενοδοχεία εκείνη την εποχή διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες: τα τουριστικά που εξυπηρετούν κυρίως τους τουρίστες και

κατατάσσονται σε 4 τάξεις (πολυτελείας, Α', Β' και Γ') και τα λαικά που απευθύνονται σε ελληνική ως επί το πλείστον πελατεία που αποζητά ένα φτηνό κατάλυμα για ύπνο. Εκτός από τα ξενοδοχεία, άλλες μορφές καταλυμάτων είναι τα οικοτροφεία (pensions) και τα πανδοχεία, που κατατάσσονται σε δύο τάξεις καθώς και τα επιπλωμένα δωμάτια ή κατοικίες.

Με τον Α. Ν. της 12^{ης} Ιουνίου 1935 περί συστάσεως Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Ξενοδοχείων, που είναι ο πρόδρομος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας, μέλη που καθίστανται υποχρεωτικά όλα τα ξενοδοχεία και οικοτροφεία της χώρας που θα χαρακτηρίζονται τουριστικά με απόφαση του Δ.Σ. του Ε.Ο.Τ.

Είναι επίσης άξια μνείας τα μέτρα που λαμβάνει η Πολιτεία για τη βελτίωση της εικόνας των ξενοδοχείων, αλλά και για τη προστασία της υγείας των πελατών όπως: η απαγόρευση της μετατροπής οικονομικών οικοδομών σε ξενοδοχεία στα αστικά κέντρα, στις θερινές διαμονές, στους αρχαιολογικούς τόπους, εφόσον αυτά δεν κατασκευάστηκαν γι' αυτό τον σκοπό, η απαγόρευση της χορήγησης άδειας οικοδομής ξενοδοχείου ή επέκτασης του χωρίς προηγούμενη έγκριση των σχεδίων από κτιριολογική άποψη από ειδική επιτροπή αποτελούμενη από κρατικούς λειτουργούς, στους οποίους προστίθεται ο αρχιτέκτονας και ένας υγειονολόγος, η υποχρέωση υποβολής δηλώσεων τιμών στο Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού και ο έλεγχος της τήρησής τους.

Η περίοδος όμως της ευφορίας δεν διαρκεί πολύ, γιατί μετά το οικονομικό κραχ στις ΗΠΑ που επηρέασε κατ' επέκταση και την Ευρώπη, η τουριστική οικονομία στην Ελλάδα από το 1932 και μετά υφίσταται και αυτή τις αρνητικές συνέπειες. Οι τουρίστες που επισκέφθηκαν τη χώρα το 1932 ήταν 105.676 με μέσο χρόνο παραμονής 59 ημέρες και μέσο όρο δαπανών 14,58 λίρες Αγγλίας ανά ταξιδιώτη, το 1938 οι τουρίστες είναι μεν περισσότεροι 153.532, ο μέσος όμως χρόνος παραμονής μειώνεται σε 28 ημέρες με μέση δαπάνη 8,15 λίρες Αγγλίας ανά τουρίστα.

Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις διαπιστώνουν δραματική μείωση των εσόδων τους και λόγω της επιβάρυνσής τους με δανειακές υποχρεώσεις βρίσκονται σε δεινή οικονομική θέση, με αποτέλεσμα να συσταθεί από την κυβέρνηση ειδική επιτροπή για την υπόδειξη μέτρων ανακούφισης, τα οποία βέβαια δεν τελεσφόρησαν, διότι η έλευση του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου έμελλε να πλήξει καίρια την ελληνική οικονομία.

5.3 Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

Η στατιστική απεικόνιση των υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων στην Ελλάδα αναδεικνύει το μικρομεσαίο μέγεθος τους, και την ένταξη του μεγαλύτερου δυναμικού στις μεσαίες και χαμηλές κατηγορίες εποχικής λειτουργίας.

Κατανομή Ξενοδοχειακών μονάδων

- ανά κατηγορία

ΑΑ'	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'
0,83%	8%	18%	51%	13%	9%

- με βάση τον αριθμό των κλινών/μονάδων

0-50	51-100	101-200	201-300	301-400	401-500	501-1000
60%	24%	10%	2%	1%	0,5%	1,2%

- σύμφωνα με τον Χρόνο Λειτουργίας τους

Εποχική	Συνεχούς
61%	39%

Η κατανομή όμως των ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία παρουσιάζει μία άλλη εικόνα, που δείχνει το δυναμισμό του ξενοδοχειακού κλάδου, αφού το 9% των μονάδων πολυτελείας και Α' κατηγορίας διαθέτει το 29,5% των κλινών.

	ΑΑ'	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'
Κλίνες	5,3%	24,2%	25%	36%	6,2%	3,2%
Μονάδες	1%	8%	18%	51%	13%	9%

Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη τον συντελεστή απασχόλησης ανά κλίνη, ο οποίος για τις κατηγορίες πολυτελείας και Α' είναι τουλάχιστον τριπλάσιος της κατώτατης, τότε το ποσοστό απασχόλησης στις δύο αυτές κατηγορίες υπερβαίνει το 35% του συνόλου της απασχόλησης στον κλάδο και στα πλαίσια της εποχικότητας της εργασίας προσεγγίζει το 40%.

Οι νέες κλίνες που προστέθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990 στο ξενοδοχειακό δυναμικό ανήκουν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό 61% στις κατηγορίες Α' και Β', το 27% στην κατηγορία Γ', το 4,75% στην κατηγορία Πολυτελείας, ενώ το 6% στην Δ' και Ε'.

Παρατηρείται επομένως μια μετατόπιση των κλινών από τη Γ' κατηγορία προς τις υψηλότερες κατηγορίες Β' και Α', ενώ η κατηγορία πολυτελείας διατηρεί σταθερά το

ποσοστό της κοντά στο 5% παρά το υψηλό κόστος της πολυτελούς κατασκευής και τις πιο απαιτητικές προδιαγραφές που επιβάλλει ο ανταγωνισμός κατά τη δεκαετία του 90. Η δε κατηγορία Δ' και Ε' επιβεβαιώνει τη φθίνουσα πορεία της.

Η εικόνα όμως του ξενοδοχειακού δυναμικού καθορίζεται και κρίνεται από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και των εγκαταστάσεων, η οποία μπορεί να συνάδει να είναι αναντίστοιχη με την κατάταξη του κάθε ξενοδοχείου σε 6 τάξεις σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές του ΕΟΤ.

Όσον αφορά στις κτιριακές εγκαταστάσεις και συγκεκριμένα την παλαιότητα των κτιρίων, δεν υπάρχουν στοιχεία επεξεργασμένα για τον ακριβή χρόνο ανέγερσης της κάθε μονάδας. Πάντως είναι γνωστό ότι ο κύριος όγκος των ξενοδοχείων κατασκευάστηκε το 1968- 1978. Σύμφωνα δε με τα στοιχεία του ΥΠΕΘΟ, κατά τη χρονική περίοδο 1982- 1998 επιδοτήθηκαν για κατασκευή και εκσυγχρονισμό 157.823 κλίνες, δηλαδή ποσοστό 28% του συνόλου των κλινών.

Το ποσοστό αυτό αυξάνεται σημαντικά αν λάβει κανείς υπόψη τις επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί με αυτοχρηματοδότηση του ιδιώτη επενδυτή ή με χρήση φορολογικών κινήτρων, για τις οποίες όμως δεν συγκεντρώνονται στοιχεία, οπότε με βάση συντηρητικές εκτιμήσεις ένα ποσοστό περίπου 50% όλων των κλινών δέχθηκε παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού ή κατασκευάστηκε κατά την τελευταία δεκαπενταετία.

Στον τομέα των παρεχόμενων υπηρεσιών, σύμφωνα με τα στοιχεία που καταγράφονται στον οδηγό των ελληνικών ξενοδοχείων που εκδίδει ετησίως το Ξ.Ε.Ε., όπως και όταν δηλώνονται από τους επιχειρηματίες, τα ποσοστά ανταπόκρισης των ξενοδοχείων κατά τάξη στα διάφορα είδη υπηρεσιών έχουν ως εξής (βλ. Παράρτημα: Πίνακας 6).

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

5.4 Η ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΜΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1987 ΚΑΙ ΜΕΤΑ- ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ.

Η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 βρήκε την ξενοδοχειακή τάξη των Αθηνών σε κατάσταση συνεχιζόμενης διαμαρτυρίας απέναντι στο κράτος για την κακή εικόνα που παρουσιάζει η Αθήνα ως τουριστικός προορισμός. Το "αθηνοκεντρικό κράτος", όπως χαρακτηριστικά κατά καιρούς επεσήμανε η Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών (ΕΞΑ) σε σχετικά υπομνήματα προς τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, έχει εγκαταλείψει στην τύχη του τον τουριστικό τομέα της πρωτεύουσας, επιδεικνύοντας ασύγγνωστη αδιαφορία για μια σειρά από προβλήματα όπως: οι εξαιρετικά δυσχερείς συνθήκες διαβίωσης των τουριστών λόγω έλλειψης στοιχειωδών εξυπηρετήσεων προς τους επισκέπτες, το ανεπαρκές δίκτυο μεταφορών, η παντελής έλλειψη τουριστικής προβολής και διαφήμισης.

Είναι γεγονός ότι η Αθήνα κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 αποτελούσε σημαντικό πόλο έλξης τουριστών και γι' αυτό, εξάλλου προκάλεσε το ενδιαφέρον διεθνούς φήμης ξενοδοχειακών αλυσίδων για την εγκατάσταση τους στην πρωτεύουσα (Hilton, Inter- Continental, Marriot), αλλά και για την κατασκευή μεγάλου μεγέθους ξενοδοχειακών συγκροτημάτων όπως ο Αστéρας. Από τα μέσα όμως της δεκαετίας του 1980, παρουσιάζει μια φθίνουσα πορεία στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις, λόγω της ανάπτυξης πολλών άλλων τουριστικών προορισμών στη χώρα με απευθείας σύνδεση με τις χώρες-πηγές τουριστών. Ωστόσο, αυτή η φυσική, ως ένα βαθμό, εξέλιξη επιτάχυναν τα σοβαρά προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και γενικά της εντεινόμενης υποβάθμισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της πόλης. Ενώ το 1982 από τα στοιχεία των διανυκτερεύσεων προκύπτει ότι η κυριότερη τουριστική περιοχή της χώρας είναι η πόλη των Αθηνών, που μαζί με τα προάστια και τις ακτές της Αττικής συγκέντρωσε το 20,6% των διανυκτερεύσεων (Ρόδος 19,2%, Κρήτη 18,1%, Κέρκυρα 10,1%), το 1984 καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση με 19,9% των διανυκτερεύσεων, το 1987 την τρίτη θέση με το 15,2% των διανυκτερεύσεων, την οποία θα διατηρήσει με συνεχή συρρίκνωση του ποσοστού των διανυκτερεύσεων.

Η πτωτική αυτή τάση, σε συνάρτηση με τις δυσοίωνες προβλέψεις για τυχόν ανάκαμψη, οδήγησε πολλά ξενοδοχεία να κλείσουν ή να μεταβάλλουν χρήση. Το 1982 ο νομός Αττικής διέθετε 776 ξενοδοχειακές μονάδες με 69.500 κλίνες, το 1990 τα ξενοδοχεία μειώνονται σε 604 με δυναμικό 59.976 κλίνες.

Λόγω της μείωσης αυτής του ξενοδοχειακού δυναμικού και των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ο Ε.Ο.Τ. από το 1983 και πιο ολοκληρωμένα από το 1986 ενέταξε τον Δήμο Αθηναίων και όλους τους δήμους και τις κοινότητες της Αττικής, με ελάχιστες εξαιρέσεις, στις κορεσμένες τουριστικά περιοχές, στις οποίες δεν επιτρέπεται η δημιουργία νέων κλινών (Αποφ. Υφ. Εθνικής Οικονομίας 2647 ΥΠΕΘΟ/53886/135 ΕΟΤ/1986 και 516705/117/1983).

Από τη δεκαετία του 1990 όμως η Αθήνα αρχίζει με χαμηλούς ρυθμούς, αλλά σταθερά, να εκδηλώνει τάσεις βελτίωσης των τουριστικών μεγεθών.

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της πόλης των Αθηνών από 49,27% το 1992 παρουσιάζει άνοδο σε 56,46% το 1997, για δε το σύνολο του νομού Αττικής η πληρότητα εξελίχθηκε από 44,71% σε 48%. Η σταδιακή αυτή επανάκαμψη της Αθήνας ως τουριστικού προορισμού εξηγείται από τη μοναδική πολιτιστική της

κληρονομιά, η οποία είναι και το κυρίαρχο κριτήριο επιλογής στις κατηγορίες τουριστών που προσελκύει η πρωτεύουσα, δηλαδή αυτούς που πραγματοποιούν περιηγητικά και επαγγελματικά ταξίδια. Παρόλο που η Ελλάδα, σε ποσοστό που υπερβαίνει το 85% του εισερχόμενου τουρισμού, απευθύνεται στον παραθεριστικό μαζικό τουρισμό, εν τούτοις οι μορφές τουρισμού, στις οποίες η Αθήνα διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο, όπως κατ' αρχήν ο περιηγητικός τουρισμός, ο οποίος σημειωτέον έρχεται δεύτερος σε προτίμηση μεταξύ των τουριστών και ακολούθως ο συνεδριακός τουρισμός, συνιστούν ένα τμήμα της αγοράς, χαμηλό μεν σε σχέση με τον παραθεριστικό τουρισμό, όμως με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Ειδικά η αγορά του συνεδριακού τουρισμού μεγεθύνεται διαρκώς τόσο λόγω της πύκνωσης των συνεδρίων όσο και λόγω της ίδρυσης πολλών οργανώσεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η δημιουργία μάλιστα ενός υπερσύγχρονου συνεδριακού κέντρου μεγάλης δυναμικότητας στην Αθήνα θα την καθιερώσει ως συνεδριακό προορισμό, τροφοδοτώντας την με πελατεία υψηλού εισοδηματικού και μορφωτικού επιπέδου.

Οι υπο προϋποθέσεις, αισιόδοξες αυτές προοπτικές ενισχύονται ακόμη περισσότερο με το γεγονός της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004. Η ανάληψη των Αγώνων θα συμβάλει, αν μη τι άλλο, στην επίσπευση της ολοκλήρωσης των μεγάλων έργων υποδομής (αεροδρόμιο των Σπάτων, μετρό, Αττική οδός κ.ο.κ.), στην ανάπλαση του ιστορικού κέντρου και των υποβαθμισμένων περιοχών και γενικά θα βελτιώσει την εικόνα και την λειτουργικότητα της πόλης. Εκ παραλλήλου, η μεγάλη προβολή της Αθήνας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατά τη διάρκεια των Αγώνων θα λειτουργήσει ευεργετικά, τονώνοντας το τουριστικό ρεύμα προς την πρωτεύουσα και μετά την τέλεση των Αγώνων. Διότι βέβαια το ζητούμενο είναι να επωφεληθεί η Αθήνα από το κορυφαίο αυτό αθλητικό γεγονός σε μεσομακροπρόθεσμη βάση, και όχι μόνο κατά τη διάρκεια της τέλεσης των Αγώνων, όπου η αυξημένη ζήτηση είναι δεδομένη.

Με τις ισχύουσες μέχρι σήμερα συνθήκες, η ξενοδοχειακή υποδομή των Αθηνών, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω, όχι μόνο υπερκαλύπτει τη ζήτηση, αλλά και παρουσιάζει χαμηλές πληρότητες σε σχέση με τη μέση ετήσια πληρότητα των αναπτυγμένων τουριστικά περιοχών καθώς και στο σύνολο της χώρας (Αθήνα 56,46%, Αττική 48%, Ρόδος 81,19%, Κρήτη 72,24%, σύνολο χώρας 58,37%). Η σύγκριση αυτή γίνεται ακόμη πιο απογοητευτική σε αναφορά με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις (Λονδίνο 83,4%, Παρίσι 69,6%, Ρώμη 76,9%). Με αφορμή όμως τους Ολυμπιακούς Αγώνες και ενώ ο φάκελος της υποψηφιότητας υποστηρίζει την επάρκεια των κλινών για τη διαμονή των επισκεπτών, από μερίδα των μέσων μαζικής ενημέρωσης ετέθη το θέμα της ανέγερσης των ξενοδοχειακών μονάδων πολυτελείας.

Η αντίδραση της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών ήταν άμεση, με την παράθεση σε συνέντευξη τύπου των στατιστικών στοιχείων που αποδεικνύουν αφενός μεν τη χαμηλή μέση πληρότητα των ξενοδοχείων της Αθήνας σε ετήσια βάση, αφετέρου δε τις επ[ενδύσεις εκσυγχρονισμού που πραγματοποιούν οι ξενοδοχειακές μονάδες της πόλης, προκειμένου να βελτιώσουν και να εμπλουτίσουν την προσφορά τους. Παράλληλα, τη θέση αυτή ενισχύει το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, το οποίο εδώ και χρόνια υποστηρίζει την κρατική πολιτική περί κορεσμού και την ανάσχεση της δημιουργίας νέων κλινών με κρατική ενίσχυση. Επιπλέον, το Ξ.Ε.Ε., συμμετέχοντας στην Εθνική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων, κατέθεσε σε υπόμνημα τις απόψεις του σχετικά με το θέμα της διαμονής των επισκεπτών, οι οποίες αναπτύσσονται παρακάτω.

Με κριτήριο την απόσταση από το κέντρο της Αθήνας σε ακτίνα 175 χιλιομέτρων, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Ξ.Ε.Ε., υπάρχουν διαθέσιμες 138.202 κλίνες: 98.737 κλίνες σε υφιστάμενα ξενοδοχεία, 34.165 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια/διαμερίσματα και επιπλέον 2.600 κλίνες, οι οποίες θα προστεθούν στο ξενοδοχειακό δυναμικό της Αττικής από μονάδες που προγραμματίζεται να ολοκληρωθεί η κατασκευή τους πριν το 2004 ή από μονάδες κλειστές που θα επαναλειτουργήσουν (σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία οι μονάδες αυτές είναι οι εξής: Ξενοδοχείο του Αεροδρομίου των Σπάτων 350 δωμάτια, όπως αναφέρει η σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, Αστέρια Γλυφάδας 600 κλίνες, έκταση Ε.Ο.Τ. Αναβύσσου 700 κλίνες, Ξενοδοχείο "Απόλλων" στο Καβούρι 600 κλίνες).

Από τον συνολικό αυτό αριθμό κλινών, το 44% περίπου βρίσκεται εντός του νομού Αττικής, από δε τα υφιστάμενα ξενοδοχειακά καταλύματα το 55% του συνόλου των κλινών αντιστοιχεί σε ξενοδοχεία της Αττικής. Πάντως, το συντριπτικό ποσοστό των ξενοδοχειακών κλινών (89%) ανήκει σε ξενοδοχεία υψηλών και μεσαίων κατηγοριών, πράγμα που σημαίνει ότι οι 10.901 κλίνες που αντιστοιχούν σε ξενοδοχεία χαμηλών κατηγοριών Δ' και Ε' αποτελούν αμελητέα ποσότητα. Επίσης δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι 3.978 θέσεις σε οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις που λειτουργούν στην παραπάνω χιλιομετρική απόσταση από την Αθήνα.

Οι δυνατότητες κάλυψης μέρους της ζήτησης, όπως προτείνει ο φάκελος της υποψηφιότητας, από τα κρουαζιερόπλοια, τις παραθεριστικές κατοικίες και τις κατασκηνώσεις είναι υπαρκτές, όσο και αν αμφισβητεί κανείς τους αριθμούς των ατόμων (125.000 άτομα) που αναφέρει ο φάκελος. Η διερεύνηση όμως αυτών των δυνατοτήτων προϋποθέτει έγκαιρη και σωστή οργάνωση, εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών, νομική στήριξη για τη διασφάλιση της μίσθωσης τους. Η οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων έχει προβλέψει στο προσωρινό οργανωτικό της σχήμα Διευθυντή Φιλοξενίας, αρμόδιο για τα θέματα διαμονής. Η οριστική οργανωτική δομή όμως, όπως και η ολοκλήρωση της στελέχωσης της Επιτροπής, θα πραγματοποιηθεί μέσα στο προσεχές εξάμηνο. Στις προτεραιότητες, που καταγράφει η έκθεση προόδου της Επιτροπής, προβλέπεται επίσης η εκπόνηση μιας πλήρους και αναλυτικής αναφοράς σχετικά με τη διαθεσιμότητα και τις τιμές των ξενοδοχείων, καθώς και των άλλων μορφών φιλοξενίας.

Το ζήτημα όμως της επάρκειας των κλινών για την κάλυψη της ζήτησης των 20 περίπου ημερών που διαρκούν οι Αγώνες δεν πρέπει να συνδεθεί ευκαιριακά με την ανέγερση ξενοδοχειακών μονάδων στην Αττική, που θα λύσουν ένα περιορισμένης χρονικής διάρκειας πρόβλημα διαμονής. Οι εναλλακτικές λύσεις που παρέχονται για την ευπρεπή διαμονή των επισκεπτών είναι πολλές και αν αξιοποιηθούν κατάλληλα θα ωφελήσουν την ευρύτερη περιφέρεια. Η βελτίωση των μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών, θαλασσίων), καθώς και των κυκλοφοριακών συνθηκών στο λεκανοπέδιο θα λειτουργήσει ως καταλύτης για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διασπορά των επισκεπτών σε καταλύματα στις γειτονικές προς την Αττική περιοχές.

Η δημιουργία επομένως νέων κλινών και μάλιστα πολυτελείας στην Αττική, παρουσιάζει πολλές πτυχές οι οποίες πρέπει να εξετασθούν διεξοδικά, διότι η εν λόγω απόφαση συνεπάγεται μεγάλο κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Κατ' αρχήν είναι απαραίτητο:

- να μελετηθούν σε βάθος οι προοπτικές ανάπτυξης των συγκεκριμένων μορφών τουρισμού που προσιδιάζουν στο προϊόν που έχει τη δυνατότητα να προσφέρει η Αθήνα και η ευρύτερη περιφέρεια της Αττικής σε μεσο- μακροπρόθεσμο χρονικό

ορίζοντα. Σ' αυτόν τον τομέα πρέπει να συνεκτιμηθούν οι επενδυτικές δυνατότητες του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για την ανάπτυξη της ειδικής τουριστικής υποδομής, όσο και για την στήριξη του προϊόντος με συστηματική τουριστική προβολή και διαφήμιση.

- Να μελετηθούν οι επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της Αττικής. Ένας ολοκληρωμένος περιβαλλοντικός σχεδιασμός θα υποδείξει τις ζώνες που μπορούν να δεχθούν αυξημένη τουριστική δραστηριότητα, χωρίς να διαταραχθεί η οικολογική ισορροπία και η κοινωνική συνοχή.

Οι αρμόδιοι φορείς του τουριστικού σχεδιασμού, Ε.Ο.Τ., ΥΠΕΧΩΔΕ, σε συνεργασία με τις εμπλεκόμενες επαγγελματικές οργανώσεις είναι επιβεβλημένο να συναποφασίσουν, με γνώμονα την επιστημονική τεκμηρίωση που θα παρέχουν οι σχετικές μελέτες, αν πρέπει να αρθεί το μέτρο του κορεσμού και σε περίπτωση συμφωνίας για την προσωρινή και μερική άρση, να προσδιορισθεί ο μέγιστος συνολικός αριθμός των νέων κλινών και το μέγεθος των εγκαταστάσεων. Επιπλέον, αυτή η πολιτική θα πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα και δράσεις για την άμβλυση των πιέσεων στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους.(όπως χρήση καθαρών τεχνολογιών, διαχείριση της ροής των επισκεπτών).

ΜΕΡΟΣ Γ

Προοπτικές για τον τουρισμό – Ολυμπιάδα 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ολυμπιακοί Αγώνες 2004- Η Αθήνα Διοργανώτρια Πόλη

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων χαρακτηρίστηκε ως ένα λαμπρό γεγονός από την παγκόσμια κοινότητα, διότι θεωρήθηκε ως δίκαιη κίνηση μετά τις περίεργες παρεμβολές των τελευταίων Ολυμπιάδων και το κυριότερο, επειδή η ανάληψη αυτή έγινε από τη μικρότερη χώρα που έχει αναλάβει αγώνες στον παρόντα αιώνα. Το μέγεθος της χώρας μαζί με τη σημαντική ιστορία στην ανάπτυξη του θεσμού αυτού, εγγυάται επί πλέον και μία ανάνηψη και αναγέννηση του Ολυμπιακού Ιδεώδους, που τόσο έχει δεινοπαθήσει από την άκρατη εμπορευματοποίηση. Μάλιστα το γεγονός ότι γειτνιάζει με πολλές από τις λεγόμενες φτωχές χώρες της ανατολής και της ανατολικής Ευρώπης, το ότι αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους τουριστικούς πόλους έλξης, το ότι η Ελλάδα ως μητέρα του θεσμού τρόπον τινά έχει και τη δυνατότητα να τον εξαγνίσει και τέλος το ότι αποτελεί ένα πείραμα για την ικανότητα των μικρών χωρών να αντεπεξέρχονται σε τέτοιου είδους προκλήσεις, εξασφαλίζει ότι η συμμετοχή στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 θα είναι εξαιρετικά μεγάλη.

6.1 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες κατά την αρχαιότητα

" Όπως την ημέρα δεν υπάρχει πιο ζεστό και πιο φωτεινό αστέρι στον ουρανό από τον ήλιο, ομοίως δεν υπάρχει μεγαλύτερη αθλητική συνάντηση από αυτή των Ολυμπιακών Αγώνων."

Πίνδαρος, Έλληνας λυρικός ποιητής, 5^{ος} αιώνας π.χ.

Η άποψη αυτή για τους Ολυμπιακούς Αγώνες έχει τις ρίζες της στην αρχαία Ελλάδα, τη χώρα όπου σύμφωνα με ιστορικές πηγές πραγματοποιούνται οι πρώτοι Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες το 776 π.Χ. και αναπτύσσονται οι βασικές αξίες του Ολυμπισμού ως πρότυπα ανθρωπίνης δημιουργίας και αρετής. Η ευγενής άμιλλα, η ειρήνη και η πνευματική καλλιέργεια αναδεικνύονται μέσα από τον αθλητισμό και τους Αγώνες επί 12 περίπου αιώνες. Ο θεσμός θα καταργηθεί τελικά το 393 μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Θεοδοόσιο ως ειδωλολατρικό πρότυπο.

Το 1896, χάρη στη μεγάλη προσπάθεια του Γάλλου Pierre de Coubertin και ευεργετών όπως ο Δημήτριος Βικέλας, ο αρχαίος θεσμός ξαναζωντανεύει με τους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες που πραγματοποιούνται στην Αθήνα. Το Ελληνικό έθνος και όλος ο κόσμος αγκαλιάζει την αναβίωση τους και τους καθιερώνει για άλλη μια φορά ως το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός στον κόσμο. Έκτοτε, οι Αγώνες ταξιδεύουν σε όλον τον κόσμο κάνοντας σταθμούς σε πόλεις με

διαφορετικούς λαούς και πολιτισμούς, αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις και εξελίσσονται.

6.2 ΑΘΗΝΑ 2004- Η ΑΘΗΝΑ ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΡΙΑ ΠΟΛΗ

Στις 5 Σεπτεμβρίου 1997 στην Λωζάνη της Ελβετίας, η Αθήνα επελέγη να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Την ίδια μέρα υπογράφηκε το **Συμβόλαιο Διοργανώτριας Πόλης** για τους Αγώνες της 28^{ης} Ολυμπιάδας.

Έτσι ξεκίνησε ένα νέο, συναρπαστικό κεφάλαιο στην ιστορία του Ολυμπισμού, που θα ολοκληρωθεί τον Αύγουστο του 2004 με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα, τη χώρα όπου **γεννήθηκαν** πριν από 2000 και πλέον χρόνια και την Αθήνα, στην πόλη όπου **αναβίωσαν** το 1896.

Η Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004 είναι υπεύθυνη για την προετοιμασία και διοργάνωση των Ολυμπιακών και Παράολυμπιακών Αγώνων του 2004. Το όραμα της ΑΘΗΝΑ 2004 είναι να διοργανώσει **Μοναδικούς Αγώνες με Ανθρώπινο Μέτρο**. Για να επιτύχει την αποστολή της, η ΑΘΗΝΑ 2004 συνεργάζεται με την Ελληνική Κυβέρνηση, τα εμπλεκόμενα υπουργεία και την τοπική αυτοδιοίκηση, ώστε να διασφαλιστεί η τεχνική αρτιότητα των Αγώνων.

Η ΑΘΗΝΑ 2004 συνεργάζεται στενά με τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή για τα οργανωτικά θέματα που άπτονται των Αγώνων και βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τις Διεθνείς και Εθνικές Αθλητικές Ομοσπονδίες, όπως και με μη κυβερνητικούς οργανισμούς οι οποίοι συμμετέχουν στην προετοιμασία των Αγώνων.

6.3 ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας

Το Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας θα λειτουργεί κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, στο Θάλαμο Επιχειρήσεων Παρακολούθησης και Ελέγχου της Κυκλοφορίας (ΘΕΠΕΚ) και θα υποστηρίζεται από το αναβαθμισμένο Κέντρο Φωτεινής Σηματοδότησης.

Παράλληλα, κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων θα δημιουργηθεί το Κέντρο Επιχειρήσεων Ολυμπιακών Μεταφορών. Αυτό θα καλύπτει τις επιπρόσθετες ανάγκες της ΑΘΗΝΑ 2004 για επίβλεψη της λειτουργίας των στόλων λεωφορείων και αυτοκινήτων της Ολυμπιακής Οικογένειας, καθώς και της κυκλοφοριακής λειτουργίας στο Ολυμπιακό Οδικό Δίκτυο και γύρω από τις Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις.

6.3.1 ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΕΡΓΑ

Η 13^η Αυγούστου 2004, ημερομηνία έναρξης των Αγώνων στην Αθήνα πλησιάζει, και η χώρα μας προετοιμάζεται πυρετωδώς για να υποδεχθεί το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός στον κόσμο.

Ένα από τα κρισιμότερα στοιχεία σε αυτήν την προσπάθεια είναι, αναμφίβολα, η πρόοδος των Ολυμπιακών Έργων. Πώς διαμορφώνεται σήμερα η πορεία εξέλιξης των συγκεκριμένων έργων, τόσο από πλευράς αναθέσεων, όσο και από πλευράς υλοποίησης;

Η πολιτεία, η Οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004», αλλά και πλήθος δημοσίων και ιδιωτικών φορέων καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε τις 16 ημέρες που η Ελλάδα θα βρεθεί στο προσκήνιο της παγκόσμιας προσοχής, τα πάντα να είναι έτοιμα. Το μεγαλύτερο βάρος όμως, της όλης προσπάθειας έχει αναλάβει να σηκώσει, ως άλλος Άτλαντας, ο **κατασκευαστικός κλάδος** που δίνει τη δική του σκληρή μάχη ενάντια στο χρόνο που «τρέχει» για να ξεπεράσει τα όποια προβλήματα και να προλάβει τα πιεστικά χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των απαραίτητων έργων υποδομής.

Τα έργα αυτά εφόσον και η έγκαιρη περάτωση τους το επιτρέψει, θα βοηθήσουν να περάσει μία άλλη εικόνα σαφώς βελτιωμένη, στο παγκόσμιο τουριστικό και μη δυναμικό. Δεν πρέπει όμως εξ αιτίας της ανάγκης αυτής, να παρασυρθούμε στην δημιουργία μίας πόλης σκηνικού για τις ανάγκες των αγώνων και μόνον. Πρέπει, στο πνεύμα και της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, την επαύριον των αγώνων, μια καλύτερη πόλη από κάθε άποψη να αποδοθεί πίσω στους κατοίκους της.

Έτσι από την πλευρά του ΥΠΕΧΩΔΕ έχουν υπογραφεί ήδη 3 συμβάσεις που αφορούν Ολυμπιακά αθλητικά έργα, ενώ 9 βρίσκονται σε φάση δημοπράτησης, εκ των οποίων στις 5 αναμένεται η ανάδειξη προσωρινού αναδόχου μέχρι τον Απρίλιο. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί όμως, και στην ανάθεση των συγκοινωνιακών Ολυμπιακών έργων, δικαιοδοσίας του υπουργείου. Συγκεκριμένα, έχουν υπογραφεί οι συμβάσεις για τις επεκτάσεις του **Μετρό** (ύψους άνω 443 εκατ. Ευρώ) και την κατασκευή του **Τραμ** (προϋπολογισμός 223,9 εκατ. ευρώ) ,ενώ σε καλό δρόμο βρίσκεται και το έργο του **Προαστιακού Σιδηροδρόμου**.

Παράλληλα, έχουν υπογραφεί συμβάσεις εκτέλεσης 14 Ολυμπιακών οδικών έργων, συνολικού ύψους άνω των 573 εκατ. Ευρώ.

6.3.2 ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Το δίκτυο δρόμων στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής αποτελείται από 16.000 Χιλιόμετρα περίπου, από τα οποία τα 2.800 χιλιόμετρα αφορούν σε νέους δρόμους ή δρόμους οι οποίοι αναβαθμίστηκαν πρόσφατα. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα έργα:

Αττική Οδός- Περιφερειακή

Η Αττική Οδός, η οποία είναι υπό κατασκευή, είναι περιφερειακή λεωφόρος με 31 κόμβους και συνολικό μήκος 64,6 χιλιομέτρων. Τμήματα της αποτελούν:

Ο αυτοκινητόδρομος Ελευσίνας- Σταυρού- Σπάτων είναι ο σύνδεσμος των δύο Εθνικών Οδών (Αθηνών- Πάτρας και Αθηνών Θεσσαλονίκης) και του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών "Ελευθέριος Βενιζέλος". Τα τμήματα των έργων μεταξύ του κόμβου της

Εθνικής Οδού και του Διεθνούς Αερολιμένα "Ελευθέριος Βενιζέλος" είναι σημαντικά για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, διότι αφορούν στο βόρειο τμήμα του Ολυμπιακού Δακτυλίου και στη σύνδεση με το αεροδρόμιο. Η λειτουργία του νέου τμήματος μεταξύ του κόμβου των Λιοσίων και του κόμβου της Εθνικής Οδού θα αυξήσει την πρόσβαση στο Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο Άνω Λιοσίων. Η διάνοιξη του υπόλοιπου τμήματος του αυτοκινητοδρόμου Ελευσίνα- Σταυρός- Σπάτα θα ανακουφίσει ουσιαστικά τους δύο βασικούς άξονες μεταφοράς της Ολυμπιακής Οικογένειας- την Εθνική Οδό 1 (συνδέει την Αθήνα με την κεντρική και βόρεια Ελλάδα και τη Θεσσαλονίκη) και τη Λεωφόρο Κηφισού από την έντονη κυκλοφοριακή κίνηση από και προς τα προάστια.

Λεωφόρος Ποσειδώνος

Θα γίνει βελτίωση της παραλιακής Λεωφόρου Ποσειδώνος μεταξύ του Κόμβου της Λεωφόρου Συγγρού, του Ολυμπιακού Συγκροτήματος Ελληνικού και του Ολυμπιακού Κέντρου Ιστιοπλοΐας Άγιου Κοσμά.

Λεωφόρος Κηφισού

Το έργο θα αναβαθμίσει τη Λεωφόρο Κηφισού σε αυτοκινητόδρομο (3+3 λωρίδες), η οποία θα ξεκινάει από την Αττική Οδό και θα επεκτείνεται μέχρι τη Λεωφόρο Ποσειδώνος. Τα έργα οδοποιίας θα καλύψουν ένα συνολικό μήκος 15,2 χιλιομέτρων. Οι Λεωφόροι Ποσειδώνος και Κηφισού αποτελούν σημαντικά τμήματα του Ολυμπιακού Δακτυλίου, διότι θα συνδέουν το Ολυμπιακό Χωριό, το ΟΑΚΑ, και τις άλλες Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις στη βόρεια Αθήνα με το Ολυμπιακό Συγκρότημα Παραλιακής Ζώνης Φαλήρου.

Λεωφόρος Βάρης- Κορωπίου

Η Λεωφόρος Βάρης- Κορωπίου θα βελτιώσει τον ήδη υπάρχοντα δρόμο δύο λωρίδων της Βάρης- Κορωπίου σε αρτηρία 2+2 λωρίδων και θα παρακάμψει το κέντρο της Βάρης φτάνοντας μέχρι την Αττική Οδό. Το συνολικό μήκος των έργων οδοποιίας είναι 12 χιλιόμετρα. Η συγκεκριμένη λεωφόρος θα συνδέσει την παραλιακή ζώνη, τα Μεσόγεια και το Διεθνές Αερολιμένα Αθηνών " Ελευθέριος Βενιζέλος". Θα εξασφαλίσει εναλλακτικές προσβάσεις στις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις της παραλιακής ζώνης και του Μαρκόπουλου, ανακουφίζοντας τη Λεωφόρο Ποσειδώνος.

6.3.3 Δημόσιες Συγκοινωνίες

Προαστιακός Σιδηρόδρομος

Ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος θα αποτελέσει ένα νέο σύστημα δημόσιων συγκοινωνιών, το οποίο θα αποτελείται από τις ήδη υπάρχουσες και βελτιωμένες δια-προαστιακές σιδηροδρομικές γραμμές, καθώς και από μια νέα γραμμή κατά μήκος της Αττικής Οδού. Ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος θα συνδέσει το Διεθνές Αερολιμένα " Ελευθέριος Βενιζέλος" και τις περιοχές έξω από την Αθήνα, όπου ένας σημαντικός

6.4 Η ΔΙΑΜΟΝΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, η Αθήνα και οι γύρω περιοχές, θα φιλοξενήσουν αθλητές, επισήμους, αντιπροσώπους των ΜΜΕ, χορηγούς, μέλη της ΔΟΕ, θεατές και καλεσμένους.

Η προσπάθεια να είναι διαθέσιμες οι κατάλληλες συνθήκες και υπηρεσίες διαμονής σε όλες τις παραπάνω ομάδες είναι ένα περίπλοκο εγχείρημα το οποίο απαιτεί **προσεκτικό σχεδιασμό** και **συνεργασία** ανάμεσα στην ΑΘΗΝΑ 2004, την Ελληνική κυβέρνηση και τον ιδιωτικό τομέα.

Συγκεκριμένα, η Διεύθυνση Διαμονής της ΑΘΗΝΑ 2004 (σύμφωνα με την Σύμβαση της Διοργανώτριας Πόλης) είναι υπεύθυνη στο να εξασφαλίσει την διαμονή και τις σχετικές υπηρεσίες για:

- Τα μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής.
- Αρχηγούς κρατών, Πρωθυπουργούς και Ανώτατους εκπροσώπους άλλων κρατών.
- Εθνικές Ολυμπιακές Επιτροπές.
- Διεθνείς Ομοσπονδίες.
- Εκπροσώπους των ΜΜΕ οι οποίοι δεν **διαμένουν** σε κάποιο από τα Δημοσιογραφικά Χωριά.
- Χορηγούς.

Οι ανάγκες φιλοξενίας μπορούν να χωρισθούν σε δύο τομείς. Αυτών της εξυπηρέτησης της Ολυμπιακής Οικογένειας και αυτών της εξυπηρέτησης των υπόλοιπων τουριστών.

1) Ολυμπιακή Οικογένεια

Το πρόγραμμα της Αθήνα 2004 είναι υπεύθυνο για τη φιλοξενία και διαμονή των μελών της ευρύτερης Ολυμπιακής οικογένειας. Για κάθε ομάδα (π.χ. μέλη της ΔΟΕ, χορηγούς, εκπροσώπους Τύπου) υπάρχουν διαφορετικές απαιτήσεις σχετικά με την τοποθεσία, το επίπεδο των προσφερομένων υπηρεσιών και την τιμή, οι οποίες πρέπει να καλυφθούν.

Πρώτη προτεραιότητα του προγράμματος είναι η καταγραφή των υπαρχουσών μονάδων φιλοξενίας στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και η δημιουργία της σχετικής βάσης δεδομένων. Η βάση δεδομένων αυτή θα παρακολουθείται και θα ενημερώνεται συνεχώς. Έτσι θα είναι δυνατή η συσχέτιση των απαιτήσεων με την υπάρχουσα και προβλεπόμενη χωρητικότητα και ποιότητα των μονάδων φιλοξενίας. Επιπλέον το πρόγραμμα θα διερευνήσει όλες τις εναλλακτικές μορφές φιλοξενίας και πιθανά να αναπτύξει πρόσθετες, λιγότερο συμβατικές, λύσεις όπως η χρήση κρουαζιερόπλοιων. Κατ' αυτό τον τρόπο θα γίνει εφικτή η κατανομή όλων των ατόμων σε αντίστοιχα με τις απαιτήσεις τους καταλύματα.

Στις 4 Ιουλίου του 2000 υπογράφηκε η ξενοδοχειακή συμφωνία μεταξύ της Ένωσης Ξενοδόχων Αθήνας και της " Αθήνα 2004" για την εξασφάλιση της διαμονής της Ολυμπιακής Οικογένειας.

Σύμφωνα με την πρόσφατη επικρατούσα άποψη, για την αναμενόμενη σύνθεση των μελών της Ολυμπιακής Οικογένειας και των ομάδων επισκεπτών είναι ότι πρόκειται να φιλοξενήσουμε περίπου: 12.000 αθλητές, 1.000 μέλη της Ολυμπιακής Οικογένειας, 8.000 συνέδρους και τεχνικούς, 20.000 εκπροσώπους των ΜΜΕ , και ίσως πάνω 1.000.000 φιλάθλους.

2) Διαμονή των επισκεπτών

Στην προσπάθεια της να πετύχει λογικές τιμές για την διαμονή των επισκεπτών, η Διεύθυνση Διαμονής της Αθήνα 2004 συνεργάζεται στενά με τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ώστε να υπάρξει όσο το δυνατόν μεγαλύτερος έλεγχος στις τιμές και την διαθεσιμότητα δωματίων σε ξενοδοχεία στην Αθήνα και στις γύρω περιοχές κατά τη διάρκεια των Αγώνων.

3) Εκπρόσωποι ΜΜΕ

Η ΑΘΗΝΑ 2004 είναι υπεύθυνη για την εξασφάλιση της διαμονής όλων διαπιστευμένων εκπροσώπων των ΜΜΕ. Η διαμονή αυτή μπορεί να είναι σε κάποιο από τα Χωριά Δημοσιογράφων, σε ξενοδοχείο, ή/ και σε κρουαζιερόπλοια διαφόρων κατηγοριών.

4) Διαμονή των Αθλητών

Οι αθλητές απαιτούν να βρίσκονται σε ένα ασφαλές, καθαρό και άνετο περιβάλλον, ώστε να μπορούν να είναι αφοσιωμένοι απόλυτα στην προετοιμασία τους. Το Ολυμπιακό Χωριό των Αγώνων του 2004 βασίζεται στην φιλοσοφία ότι το Χωριό δεν είναι μια απλή Ολυμπιακή εγκατάσταση αλλά το σπίτι των καλύτερων αθλητών του κόσμου στο οποίο πρέπει να τους παρέχονται και οι ανάλογες υπηρεσίες και εγκαταστάσεις.

Στοιχεία κι Αριθμοί

- Μέχρι τον Οκτώβριο 2001 έχουν εξασφαλισθεί, με την Ολυμπιακή Ξενοδοχειακή Συμφωνία, 15.543 δωμάτια.
- Το υπουργείο Ανάπτυξης, η Αθήνα 2004, η Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος πρόσφατα υπέγραψαν ένα **Μνημόνιο Συναντίληψης** ώστε να εξασφαλιστούν επιπλέον δωμάτια σε ξενοδοχεία. Οι ξενοδόχοι ανέλαβαν την ευθύνη να εξασφαλίσουν περισσότερα δωμάτια στα ήδη υπάρχοντα ξενοδοχεία τα οποία ακόμη δεν έχουν υπογράψει τη Συμφωνία και επιπλέον 10% για δωμάτια σε ξενοδοχεία τα οποία έχουν υπογράψει, διαθέτοντας έτσι συνολικά 3.000 δωμάτια.
- Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού έχει εγκρίνει, από 71 αιτήσεις οι οποίες κατατέθηκαν για την κατασκευή νέων ξενοδοχειακών μονάδων, 26 (5.288 κλίνες) άδειες καταλληλότητας οικοπέδου και σε 4 (559 κλίνες) έχει εγκρίνει και τα αρχιτεκτονικά σχέδια.

6.5 ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΙ 2004

Σε πλήρη εξέλιξη βρίσκεται το επενδυτικό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό και την ανακαίνιση των ξενοδοχειακών μονάδων της Αττικής, που θα αναλάβουν τη φιλοξενία των επισκεπτών των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Μέχρι σήμερα έχουν επενδυθεί κονδύλια συνολικού ύψους 502,9 εκατ. Ευρώ για την " Ολυμπιακή" προετοιμασία των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων της Αττικής, προκειμένου να εμφανιστούν πλήρως ανακαινισμένες το καλοκαίρι του 2004.

Αξίζει να σημειωθεί ωστόσο, ότι σύμφωνα με τα νεότερα στοιχεία της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών, μόλις το 2,2% (11,2 εκατ. Ευρώ) των εν λόγω επενδύσεων έχει επιδοτηθεί μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου. Συνολικά στον Αναπτυξιακό Νόμο έχουν υπαχθεί 23 ξενοδοχεία (10 από τη περιφέρεια Αττικής και 13 από τη κεντρική υπηρεσία του υπουργείου Οικονομίας).

Οι παραπάνω επενδύσεις αφορούν 96 ξενοδοχειακές μονάδες που έχουν υπογράψει συμβάσεις με την Οργανωτική Επιτροπή " Αθήνα 2004" για τη φιλοξενία των επισκεπτών των Ολυμπιακών Αγώνων. Το σημαντικότερο ποσοστό των επενδύσεων αφορά ξενοδοχειακές μονάδες πολυτελείας.

Ειδικότερα, επενδύσεις της τάξης των 410,9 εκατ. Ευρώ υλοποιούνται σε ξενοδοχεία πολυτελείας, 49,6 εκατ. Ευρώ σε ξενοδοχεία Α κατηγορίας, 33,4 εκατ. Ευρώ σε ξενοδοχεία Β κατηγορίας και 9,1 εκατ. ευρώ σε ξενοδοχεία Γ κατηγορίας.

Από τα στοιχεία της ένωσης προκύπτει ότι το 86% των ξενοδοχειακών μονάδων πολυτελείας που έχουν συμβληθεί με την " Αθήνα 2004" υλοποιούν επενδύσεις ανακαίνισης, ενώ το ποσοστό για τις ξενοδοχειακές μονάδες Α κατηγορίας ανέρχεται στο 50%, για τις ξενοδοχειακές μονάδες Β κατηγορίας σε 60% περίπου, ενώ για τις ξενοδοχειακές μονάδες Γ κατηγορίας ξεπερνάει το 42%.

Πηγή: Καθημερινή Κυριακής 10-06-02

Οι επιδράσεις στη ζήτηση καταλυμάτων δεν θα περιοριστούν στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο θα πραγματοποιηθούν οι αγώνες, αλλά εκτείνονται σε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με σχετική μελέτη του Δρ. Γρηγόρη Παπανίκου η οποία πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό του ΙΤΕΠ , η εμπειρία καταδεικνύει ότι η αύξηση της ζήτησης ξεκινά από την ανάθεση των Ολυμπιακών Αγώνων και επεκτείνεται μέχρι και επτά χρόνια μετά τους Αγώνες (1998-2011). Η άμεση ζήτηση(θεατές της Ολυμπιάδας) θα κορυφωθεί κατά τη διάρκεια τέλεσης των αγώνων, όμως αναμένεται σημαντική αύξηση της έμμεσης ζήτησης (τουρίστες) η οποία θα υπάρξει λόγω της προβολής της χώρας στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό οι επισκέπτες θα εξυπηρετηθούν σε χώρους όπως Ξενοδοχεία, Κρουαζιερόπλοια, Παραθεριστικές κατοικίες, κατασκηνώσεις.

Η επίσημη μελέτη της Επιτροπής Διεκδίκησης των Ολυμπιακών Αγώνων έκανε λόγο για 2 εκατομμύρια επισκέπτες.

6.6 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ο Φάκελος Υποψηφιότητας διακρίνει δύο κατηγορίες επισκεπτών, αυτούς που ασχολούνται με τους αγώνες και τους επίσημους από την μία πλευρά και τους υπόλοιπους από την άλλη. Όπως είναι λογικό το βάρος της εξυπηρέτησης πέφτει κυρίως στους πρώτους και λιγότερο στους δεύτερους. Έτσι προβλέπονται μέτρα ασφαλείας και απρόσκοπτη και ταχεία μετακίνηση των επισήμων μέσα από το κορεσμένο περιβάλλον του κέντρου, η διαμονή της Ολυμπιακής Οικογένειας είναι εξασφαλισμένη, ενώ σε δεύτερη μοίρα έρχεται η διακίνηση και διαμονή των τουριστών-φιλάθλων και των απλών τουριστών εν γένει.

Το προφίλ του τουρίστα είναι αρκετά γνωστό, μιας και η χώρα μας έχει μακρά παράδοση σ' αυτόν τον τομέα. Πρόκειται σίγουρα για άτομα, τα οποία θα συνδυάσουν το ενδιαφέρον για τους αγώνες με την ευκαιρία για διακοπές. Αν σκεφθεί κανείς ότι, κατά μέσο όρο οι διακοπές σε πολλά κράτη διαρκούν 3 εβδομάδες και επίσης ότι, η κατά μέσο όρο παρακολούθηση ενός προγράμματος αγώνων φθάνει στο 50-75%, βγαίνει το συμπέρασμα ότι ένα μεγάλο ρεύμα θα κατευθυνθεί στον περιφερειακό τουρισμό. Ρεύμα που θα μπορούσε να μεταφρασθεί σε ένα αριθμό μέχρι και 5.000.000 διαμονές σε ξενοδοχεία περιφέρειας.

Αν υπολογισθεί το κόστος παρακολούθησης των αγώνων κατά άτομο, προκύπτει ότι ένα μεγάλο ποσοστό των τουριστών θα προέρχεται από χώρες με υψηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα από ότι το δικό μας, επομένως και με ανώτερο επίπεδο οργάνωσης και γενικώς ποιότητα ζωής. Ένα μικρότερο, αλλά αξιόλογο, ποσοστό θα προέρχεται από φτωχές γειτονικές χώρες, για τις οποίες θα υπάρχει το δέλεαρ της μικρής σχετικά απόστασης (Βορειοαφρικανικές, Βαλκανικές, λοιπές Μεσογειακές). Αυτό σε σχέση και με τις σκέψεις της προηγούμενης παραγράφου, οδηγούν στο να κατανοήσουμε το μέγεθος της ευθύνης που αναλάβαμε και που πρέπει να φέρουμε εις πέρας, υποδεχόμενοι σωστά τον τουρίστα, προσφέροντας του άνετη μετακίνηση, εξασφαλίζοντας κατάλυμα, με ασφάλεια και αίσθημα ευθύνης, έτσι ώστε φεύγοντας ενθουσιασμένος να αποτελεί και τον διαφημιστή της χώρας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Επιπτώσεις και προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης.

7.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

Σε τι αποβλέπει;

Η οικονομική σημασία τουρισμού και ο ρόλος που διαδραματίζει αυτός στην ανάπτυξη και πρόοδο των σύγχρονων κοινωνιών έχει γίνει πια κοινή συνείδηση στις πολιτικές εξουσίες των χωρών και κυρίως αυτών που πασχίζουν να διακόψουν το φαύλο κύκλο της φτώχειας και της μιζέριας που τις μαστίζει (Διάγραμμα 7.1.). Γι' αυτό και καταβάλλεται σοβαρή προσπάθεια εκ μέρους τους να αναπτύξουν τον τόσο σημαντικό αυτόν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας τους και μάλιστα όσο το δυνατό δυναμικότερα και γρηγορότερα γίνεται. Πέρα από αυτό όμως τα αναπτυξιακά προβλήματα του τουρισμού σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο άρχισαν να απασχολούν σοβαρά και ορισμένους οργανισμούς, όπως είναι για παράδειγμα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ), η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (ΟΟΣΑ) και το σημαντικότερο απ' όλα να ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη, με αποτέλεσμα να δείχνει αυτή ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον γι' αυτά.

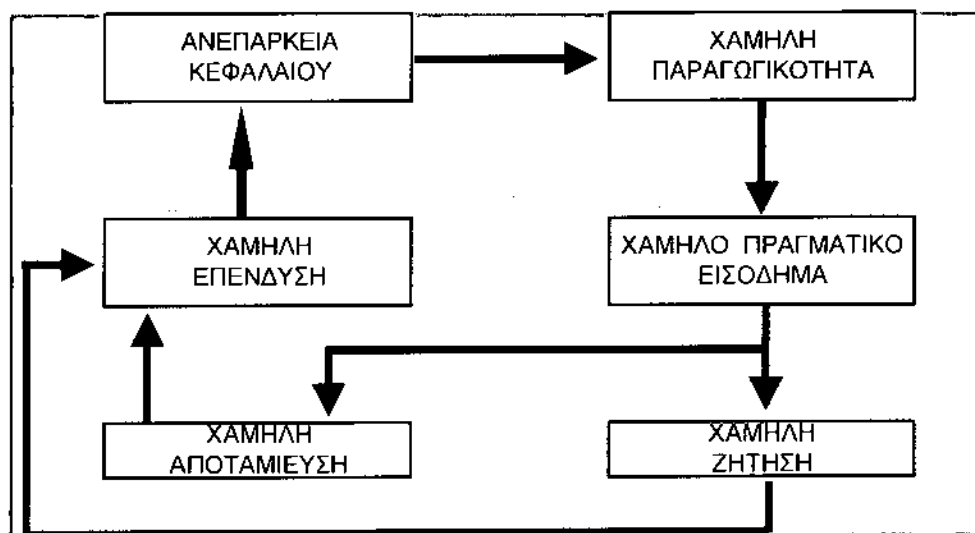
Η συστηματική μελέτη των προβλημάτων της τουριστικής ανάπτυξης και η διερεύνηση των αρχών και κανόνων που τη διέπουν έχουν γίνει πια σήμερα μια επιτακτική αναγκαιότητα. Ιδιαίτερα στη σημερινή φάση της εξέλιξης του τουρισμού, η τάση αυτή γίνεται ολοένα και εντονότερη μια και θεωρείται βέβαιο ότι οι πρόοδοι που σημειώνονται διεθνώς προς την κατεύθυνση αυτή θα οδηγήσουν σε μια ορθολογικότερη, αποτελεσματικότερη και επωφελέστερη αντιμετώπιση τους.

Η τουριστική ανάπτυξη με την πιο πλατειά έννοια του όρου σημαίνει σε γενικές γραμμές εξέλιξη του τουρισμού, σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας μιας χώρας, που συντελείται βασικά με την πληρέστερη αξιοποίηση και ορθολογικότερη εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων, με την αύξηση της τουριστικής παραγωγής και την ποιοτική βελτίωση της, μα πάνω απ' όλα με την προσαρμογή της στις ανάγκες ή επιθυμίες των τουριστών, δηλαδή στην τουριστική ζήτηση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει εντελώς ιδιαίτερα να τονιστεί η ποιοτική άποψη της τουριστικής ανάπτυξης και αυτό εξαιτίας του γεγονότος ότι συνδέεται άμεσα με διαρθρωτικές μεταβολές στην παραγωγική δραστηριότητα του τουρισμού, αλλά παράλληλα και μια σειρά θεσμικών και οργανωτικών αλλαγών που πρέπει απαραίτητα να τις συνοδεύουν ή και να προηγούνται αυτών χρονικά αν και όπου κάτι τέτοιο κρίνεται σκόπιμο. Με άλλα λόγια η τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει μεταβολές διαρθρωτικής φύσης στην παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς επίσης σημαντικές αλλαγές και βελτιώσεις των θεσμών που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία της τουριστικής παραγωγής.

Διάγραμμα 7.1:

Η σχηματική παρουσίαση του φαύλου κύκλου της φτώχειας και της μιζέριας.

Ο στόχος ανάπτυξης της τουριστικής οικονομίας είναι μεσοχρόνιος ή μακροχρόνιος και αυτό γιατί η επίτευξη του εξαρτάται από την αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της. Κάτω από προϋποθέσεις είναι δυνατό να επιτευχθούν βελτιώσεις σε μια τουριστική οικονομία στο βραχυχρόνιο διάστημα, σε ό,τι αφορά στην ποσότητα του τουριστικού προϊόντος που παράγεται και την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών των ντόπιων και ξένων τουριστών, χωρίς όμως να μεταβληθούν οι ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία. Οι οποιοσδήποτε βελτιώσεις προς αυτήν την κατεύθυνση δεν έχουν καμία απολύτως σχέση με την αύξηση της αποδοτικότητας των παραγωγικών της συντελεστών και κατ' επέκταση της αποδοτικότητας της τουριστικής οικονομίας.

Η αύξηση της συνολικής ποσότητας υπηρεσιών φιλοξενίας από τους πόρους και την τεχνολογία που έχει στη διάθεση της μια τουριστική οικονομία δεν πρέπει να θεωρείται ότι έχει δυναμικό και μακροχρόνιο χαρακτήρα, αλλά αντίθετα στατικό και βραχυχρόνιο, επειδή δεν προϋποθέτει διαρθρωτικές μεταβολές στον παραγωγικό της μηχανισμό και θεσμικές αλλαγές που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία του μηχανισμού παραγωγής υπηρεσιών φιλοξενίας. Από μικροτουριστικής άποψης το θέμα εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του τρόπου κατανομής των συντελεστών παραγωγής υπηρεσιών φιλοξενίας μεταξύ των διάφορων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, καθώς επίσης στη χρησιμοποίηση των σωστών αναλογιών τους στην παραγωγική διαδικασία.

Από μακροτουριστικής άποψης πάλι το κύριο θέμα εντοπίζεται στο πώς να προσαρμοστεί στο βραχυχρόνιο διάστημα η συνολική ζήτηση υπηρεσιών φιλοξενίας στο επίπεδο εκείνο που θα εξασφαλίζει πλήρη απασχόληση της τουριστικής οικονομίας.

Οι βραχυχρόνιες αυτές προσαρμογές θεωρείται ότι μπορούν να γίνουν χωρίς να χρειαστούν βασικές διαρθρωτικές μεταβολές στην τουριστική οικονομία που στην πράξη μπορούν να αποδειχτούν χρήσιμες για την αύξηση της αποδοτικότητας της. Αντίθετα με όσα εκτέθηκαν πιο πάνω, η διαδικασία που ακολουθείται στην αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της τουριστικής οικονομίας θεωρείται ότι έχει χαρακτήρα δυναμικό και μεσοχρόνιο ή μακροχρόνιο.

Έτσι λοιπόν για να αυξηθούν ουσιαστικά οι ποσότητες των συντελεστών παραγωγής υπηρεσιών φιλοξενίας και να βελτιωθεί η τεχνολογία που χρησιμοποιείται στην παραγωγική τους διαδικασία, χρειάζονται συνήθως μακριά περιθώρια χρόνου και αναμονής, πολλές φορές δε και αλλαγές της συμπεριφοράς των μεμονωμένων τουριστικών μονάδων, που στο παράδειγμα που δόθηκε είναι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, της οργάνωσης της τουριστικής οικονομίας και της διάρθρωσης του παραγωγικού της μηχανισμού. Η διαδικασία αυτή είναι ουσιαστικά διαδικασία αύξησης της δυνατότητας συνολικής παραγωγής υπηρεσιών φιλοξενίας πέντε και δυο αστέρων και κατ' επέκταση της συνολικής προσφοράς τους στην τουριστική αγορά.

Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί κατόπιν όσων εκτέθηκαν πιο πάνω ότι η βραχυχρόνια διαδικασία βελτίωσης της αποδοτικότητας της τουριστικής οικονομίας κάθε άλλο παρά οποιαδήποτε σχέση έχει με τη μεσοχρόνια ή μακροχρόνια διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης. Αναμφίβολα η αποδοτικότερη λειτουργία της τουριστικής οικονομίας μπορεί χωρία άλλο να δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις που διευκολύνουν την τουριστική ανάπτυξη, όπως για παράδειγμα όταν αυξάνεται το τουριστικό εισόδημα, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε πάγια κεφάλαια και κεφαλαιουχικό εξοπλισμό κλπ. Και σαν συνέπεια αυξάνονται οι παραγωγικές δυνατότητες της τουριστικής οικονομίας.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι όσο διαρκεί η ανάπτυξη μιας τουριστικής οικονομίας, η συνεχής αποδοτική λειτουργία του παραγωγικού της μηχανισμού της επιτρέπει να επιταχύνει το ρυθμό της ανάπτυξης της και αυτό γιατί αποφεύγεται η σπατάλη της μη χρησιμοποίησης ή της κακής χρησιμοποίησης μέρους των παραγωγικών της συντελεστών που, όπως είναι γνωστό, βρίσκονται λίγο-πολύ σε ανεπάρκεια.

στον διεθνή τουρισμό σημείωσε καθοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Η εξήγηση της πορείας αυτής, της συγκριτικής, με άλλα λόγια, χειροτέρευσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουρισμού, είτε ως τιμής είτε ως ολικής ποιότητας είτε συνολικά ως value for money, βρίσκεται στους παράγοντες που προσδιορίζουν το κόστος και γενικώς την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει στη διεθνή αγορά. **Τα σοβαρότερα προβλήματα που εντοπίζει η έρευνα είναι:**

- Μέγεθος και κατηγορία ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

Το μέσο μέγεθος των καταλυμάτων, το οποίο επηρεάζει σημαντικά την απόδοση όσο και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών, κυμαίνεται μεταξύ 53 κλινών στην Ιταλία και 130 στην Ισπανία και στην Πορτογαλία. Η χώρα μας κατέχει ενδιάμεση θέση με 76 κλίνες ανά κατάλυμα. Η σύνθεση των κατηγοριών των ξενοδοχείων, που αποτελεί επίσης ένδειξη για την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν, ποικίλλει. Η Ισπανία, η Ιταλία και η Τουρκία δίνουν έμφαση στα ξενοδοχεία Β' κατηγορίας, η χώρα μας και η Γαλλία στα ξενοδοχεία Γ' κατηγορίας και η Πορτογαλία σε άλλου είδους καταλύματα. Συνεπώς, τα ελληνικά ξενοδοχεία διαθέτουν μικρότερες μονάδες και παρουσιάζουν υψηλή συγκέντρωση στη Γ' κατηγορία.

- Χρηματοδοτική διάρθρωση των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

Τόσο τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων του κλάδου- ευάριθμες μονάδες, οικογενειακός χαρακτήρας- όσο και η κρατική και τραπεζική πολιτική, που ασκήθηκε στο παρελθόν, δημιουργούν ανορθολογική χρηματοδοτική διάρθρωση. Η ανεπάρκεια των ιδίων κεφαλαίων σε συνδυασμό με τα περιορισμένα κεφάλαια, που κατευθύνθηκαν στον κλάδο από το κράτος και το τραπεζικό σύστημα, αποτέλεσαν το βασικό εμπόδιο στην αναπτυξιακή πορεία του.

- Αποδοτικό μάνατζμεντ.

Σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση την Πορτογαλία, υψηλού επιπέδου μάνατζμεντ ασκείται μόνο από τις τοπικές θυγατρικές διεθνών αλυσίδων. Οι εγχώριες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη δική μας, ασκούν μετρίου επιπέδου μάνατζμεντ. Στη χώρα μας, το επίπεδο του μάνατζμεντ με εξαίρεση τις μεγάλες αλυσίδες πολυτελών ξενοδοχείων είναι χαμηλό.

- Ανθρώπινος παράγοντας.

Ο ανθρώπινος παράγοντας παίζει σημαντικό ρόλο στην προσφορά του τουριστικού προϊόντος, τόσο από απόψεως παραγωγικότητας όσο και από απόψεως ποιότητας. Η προσφορά του τουριστικού προϊόντος από τον εργαζόμενο πρέπει να διέπεται από επαγγελματική ευσυνειδησία, ειδικευση και αξιοπρεπή επικοινωνία. Σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού, που απασχολείται στον ελληνικό τουρισμό, στερείται αυτών των χαρακτηριστικών. Το γεγονός αυτό θέτει τη χώρα μας σε μειονεκτική θέση έναντι

των άλλων χωρών, αφού η χώρα μας στο θέμα αυτό υπερέχει μόνο έναντι της Πορτογαλίας.

□ Φορολογική επιβάρυνση.

Στη χώρα μας, η τιμή του δωματίου επιβαρύνεται με συντελεστή ΦΠΑ 8% έναντι 7% της Ισπανίας και 5% της Πορτογαλίας. Χαρακτηριστικά που κατατάσσουν την Ελλάδα στην τελευταία θέση μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των ανταγωνιστριών χωρών.

□ Κόστος εργασίας.

Η χώρα μας μειονεκτεί σημαντικά έναντι της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Γαλλίας ως προς το μοναδιαίο κόστος εργασίας, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού προϊόντος. Ειδικότερα σε σύγκριση με την Τουρκία, η χώρα μας έχει υψηλότερη παραγωγικότητα εργασίας στον τουριστικό τομέα, όμως, το χαμηλό κόστος εργασίας της γειτονικής χώρας εξουδετερώνει αυτό το πλεονέκτημα της Ελλάδας.

□ Δημόσια και ιδιωτική υποδομή.

Στον τομέα της γενικής υποδομής, η χώρα μας με άριστα το επτά, βαθμολογείται με 2,86 έναντι 3,5 και 4,02 της Τουρκίας και της Ισπανίας, αντίστοιχα.

□ Γεωγραφική θέση της Ελλάδας.

Η απόσταση της χώρας μας, σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία, από τις πηγές προέλευσης των τουριστών, την τοποθετεί σε μειονεκτική θέση. Η Ελλάδα είναι η χώρα του αεροπορικού τουρισμού, αφού το 75%-80% των επισκεπτών της χρησιμοποιεί το αεροπλάνο ως μεταφορικό μέσον. Το μεγαλύτερο μέρος τους έρχεται με πτήσεις charter, γεγονός που δείχνει τη μεγάλη εξάρτηση της χώρας από τους tour operators.

□ Εποχικότητα.

Η φύση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της χώρας μας οδηγεί στη μεγάλη εποχικότητα, με αρνητικές συνέπειες στο κόστος και στην ποιότητα αυτού. Η χώρα μας παρουσιάζει τον υψηλότερο βαθμό εποχικότητας σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες της.

Η καταγραφή των εν λόγω προβλημάτων δίνει και το στίγμα της πολιτικής, που απαιτείται, για τη βελτίωση του **τουριστικού προϊόντος**. Έτσι ώστε ο ελληνικός τουρισμός να αποκτήσει ανθεκτικότερα χαρακτηριστικά για να αντιμετωπίζει αποτελεσματικότερα τον ανταγωνισμό και ιδιαίτερα σε περιόδους αρνητικής συγκυρίας. Σημαντικό εργαλείο προς την κατεύθυνση αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος μας, υπό τον όρο ότι θα χρησιμοποιηθεί σε κατάλληλες επενδυτικές προτάσεις, αποτελεί το **Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**. Από το Γ' ΚΠΣ θα διατεθούν ως το 2006 συνολικοί πόροι 2 δις. ευρώ με την ιδιωτική συμμετοχή να κατέχει περίπου τα μισά κονδύλια.

7.3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ: ΈΝΑ ΧΡΟΝΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 11^Η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ.

Ένα χρόνο μετά το κτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ανακοινώνει ότι οι επιπτώσεις του ήταν τρομερές όχι μόνο στις αερομεταφορές, αλλά και γενικά σε όλο τον τουριστικό κλάδο, ο οποίος ανακάμπτει σε παγκόσμιο επίπεδο και πολύ περισσότερο στις περιοχές εκείνες που έχουν πολιτική αστάθεια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού το 2001 οι διεθνείς αφίξεις τουριστών μειώθηκαν κατά 0,6% και ήταν ο πρώτος χρόνος πτωτικής πορείας του διεθνούς τουρισμού από το 1982. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2000 ήταν μια ιδιαίτερα καλή χρονιά.

Η κρίση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου σίγουρα επηρέασε την πτώση αυτή, κρίση παρόμοια της οποίας δεν είχε σημειωθεί στο παρελθόν. Η οικονομική κρίση επιδεινώθηκε στις δυτικές χώρες στα τέλη του 2000, μια κρίση που είχε αρχίσει νωρίτερα σε χώρες της Ασίας.

Οι εικόνες των ΜΜΕ με τα τρομοκρατικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και η διασπορά ειδήσεων για επικείμενες νέες τρομοκρατικές ενέργειες επηρέασαν αρνητικά τον τουρισμό.

Παρατηρήθηκε ότι στους επόμενους μήνες, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, το κοινό δεν σταμάτησε τόσο να ταξιδεύει αλλά άλλαξε τις ταξιδιωτικές του συνήθειες, προτιμώντας προορισμούς πιο κοντά στον τόπο τους, πιο γνωστούς, προσβάσιμους, με μέσα πιο ασφαλή και κυρίως όχι μαζικά. Οι επιπτώσεις αυτές ακόμη ισχύουν και κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά που και πότε θα εκλείψουν.

Τις ελπίδες τους για τουριστική ανάκαμψη εναποθέτουν στο 2002 οι επιχειρηματίες της **Ελληνικής Τουριστικής Αγοράς**, αφού η προηγούμενη χρονιά το μόνο που άφησε πίσω της ήταν, στην κυριολεξία.....συντρίμια.

Η τουριστική χρονιά του 2001, σε γενικές γραμμές και σε όλους τους τομείς του τουρισμού κύλησε ομαλά και αναμενόμενα, με φωτεινή εξαίρεση τους τελευταίους μήνες κατά τους οποίους «ένιωσε» πολύ έντονα, τις συνέπειες του τρομοκρατικού χτυπήματος στο κέντρο, αλλά και στα περίχωρα της Νέας Υόρκης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, την Τρίτη 11 Σεπτεμβρίου στις 8:45.

Έτσι, τώρα, οι ξενοδόχοι- επιχειρηματίες, οι τουριστικοί πράκτορες, οι αεροπορικές εταιρείες και όλοι όσοι εμπλέκονται με τον τουρισμό ευελπιστούν σε μια καλύτερη χρονιά, καθώς τα νούμερα παρουσιάζουν την αληθινή εικόνα του τουρισμού, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά τα τελευταία γεγονότα.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία η τουριστική χρονιά του 2001, ακριβώς επειδή δέχτηκε το χτύπημα στο τέλος της, παρουσίασε ελαφρά μείωση σε σχέση με πέρυσι, όμως κινήθηκε στα επίπεδα του 2000, χωρίς να παρουσιάσει το αναμενόμενο υψηλό αποτέλεσμα.

Στην **Αττική**, η μείωση της κίνησης στα ξενοδοχεία, είχε φτάσει, σύμφωνα με τον πρόεδρο της **Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών κ. Σπ. Διβάνη**, στο 50% και άνω, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα. «Είναι γνωστό» υποστηρίζει ο κ. Διβάνης, «ότι τα ξενοδοχεία της Αττικής έχουν τουρισμό και το χειμώνα. Οπότε προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κίνηση των επόμενων μηνών οι επιχειρήσεις προχώρησαν σε ενέργειες οι οποίες αύξησαν κατά πολύ το κόστος λειτουργίας τους. Όπως είναι η πρόσληψη εποχικού προσωπικού, ανακαινίσεις κ.α. Όταν όμως η κίνηση μειώνεται

δραστικά το Σεπτέμβριο, τον Οκτώβριο, φθάνοντας και το 50% και τα μηνύματα είναι αρνητικά για όλη σχεδόν τη χρονιά τότε τα κόστη των επιχειρήσεων είναι δυσβάσταχτα. Δεδομένου ότι ο τομέας μας βγήκε από μια παρόμοια κατάσταση όπως ο πόλεμος στη γειτονική Γιουγκοσλαβία και την ίδια στιγμή οι επιχειρήσεις να ετοιμάζονται πυρετωδώς για τους **Ολυμπιακούς Αγώνες**, το πλήγμα που υπέστη ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι αρκετά ισχυρό».

αριθμός επισκεπτών αναμένεται να βρει κατάλυμα. Επίσης θα αποτελέσει εναλλακτική λύση πρόσβασης σε αρκετές Ολυμπιακές εγκαταστάσεις (ΟΑΚΑ, Ολυμπιακό Συγκρότημα Παραλιακής Ζώνης Φαλήρου, Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο Άνω Λιοσίων, Ολυμπιακό Κέντρο Ιππασίας Μαρκόπουλου, Ολυμπιακό Χωριό).

Τραμ Αθήνας

Το Τραμ θα καλύψει συνολική απόσταση 23,7 χιλιομέτρων, στην οποία θα κινούνται καθημερινά 35 οχήματα. Το αμαξοστάσιο του δικτύου θα κατασκευαστεί στην περιοχή του Ελληνικού, σε χώρο του πρώην αεροδρομίου. Το έργο περιλαμβάνει την κατασκευή δύο γραμμών. Η πρώτη θα συνδέει το Νέο Φαληρο με τη Γλυφάδα και η δεύτερη το κέντρο της Αθήνας με την παραλιακή ζώνη.

Το Τραμ θα συνδέει δύο από τους τρεις κύριους πόλους των Ολυμπιακών Αγώνων (Παραλιακή Ζώνη Φαλήρου και Άγιος Κοσμάς- Ελληνικό) με το κέντρο της Αθήνας και μεταξύ τους. Η πρόσβαση, που θα προσφέρει το Τραμ ειδικά στις εγκαταστάσεις Αγίου Κοσμά- Ελληνικού είναι σημαντική, καθώς αυτές δεν εξυπηρετούνται από το Μετρό και ελεύθερες λεωφόρους.

Το Τραμ θα συμπληρώσει το δίκτυο Μετρό της Αθήνας και θα επεκτείνει το δίκτυο μέσων σταθερής τροχιάς, το οποίο συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών. Το Τραμ θα συνδέεται με τη γραμμή 1 του ΗΣΑΠ στο σταθμό του Φαλήρου και με τις γραμμές 2 και 3 του Μετρό στους σταθμούς του Νέου Κόσμου και της Ακρόπολης αντίστοιχα.

Το Μετρό της Αθήνας

Μέχρι το καλοκαίρι του 2004, το Μετρό της Αθήνας (Αττικό Μετρό) θα επεκταθεί περαιτέρω. Θα ξεπερνά τα όρια της Αθήνας και θα εξυπηρετεί την ευρύτερη περιοχή της Αττικής. Τον Ιούνιο του 2004, οι επεκτάσεις της Γραμμής 2 είναι προγραμματισμένες να αρχίσουν να λειτουργούν από τη Δάφνη στην Ηλιούπολη (απόσταση 1,5 χιλιομέτρου) και από τα Σεπόλια στον Άγιο Αντώνιο του Περιστερίου (απόσταση 2,8 χιλιομέτρων). Η γραμμή 3 θα επεκταθεί επίσης από το Σταθμό της Εθνικής Άμυνας στο Σταυρό (επιπλέον 5,5 χιλιόμετρα).

Με αυτές τις επεκτάσεις, θα μπορούν να εξυπηρετούνται 150.000 επιπλέον επιβάτες ημερησίως. Αυτό αποτελεί σημαντική αύξηση, εάν κάποιος αναλογιστεί ότι την πρώτη χρονιά της λειτουργίας του (κάλυψη 12,5 χιλιομέτρων και 14 σταθμοί) ο μέσος όρος των επιβατών που το χρησιμοποιούσαν καθημερινά ήταν 280.000, ενώ το 2001 αυξήθηκε σημαντικά σε 420.000 επιβάτες ημερησίως.

Νέοι σταθμοί μετρό κατασκευάζονται στην Ηλιούπολη, τον Άγιο Αντώνιο του Περιστερίου, στη Λεωφόρο Δουκίσσης Πλακεντίας και στο Σταυρό. Ο σταθμός του Σταυρού θα συνδέεται με τον Προαστιακό Σιδηρόδρομο, ο οποίος θα βρίσκεται στην ίδια τοποθεσία και με λεωφορειακό άξονα και ο οποίος θα εξυπηρετεί την όλη περιοχή της βορειοανατολικής Αττικής.

Ο απώτερος στόχος της επέκτασης του Μετρό είναι να εξυπηρετήσει ολόκληρη την περιοχή της Αττικής, ενώ κατά δεύτερο λόγο να καλύψει τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων.

7.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ- ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΧΤΥΠΗΜΑ ΤΗΣ 11^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ.

Αγωνία προκαλούν στον κόσμο του ελληνικού τουρισμού δύο παράμετροι, οι οποίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του σημαντικού αυτού κλάδου για την ελληνική οικονομία: η αβεβαιότητα για την εξέλιξη της φετινής τουριστικής κίνησης και των εσόδων, αλλά και οι καθυστερήσεις που έχουν σημειωθεί στην άμεση σύνδεση του τουρισμού με τους **Ολυμπιακούς Αγώνες**, ένα γεγονός που θα μπορούσε με την κατάλληλη πολιτική να μετατραπεί σε αναπτυξιακό ορόσημο.

Οι **Αγώνες του 2004** θα αποτελέσουν την επόμενη δεκαετία τη μεγάλη ευκαιρία για μακροχρόνια ανάπτυξη του τουρισμού μας. Θα του παρασχεθεί η δυνατότητα να ξεπεράσει να ξεπεράσει τα σημερινά προβλήματα και να σημειώσει ποιοτικό άλμα, υπό την προϋπόθεση ότι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς θα «εκμεταλλευτούν» την ευκαιρία.

Σήμερα, ο τουρισμός της χώρας αποτελεί από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών του Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού, εκτιμάται ότι το προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας και των σχετιζομένων με αυτήν οικονομικών δραστηριοτήτων αντιστοιχεί στο 18% του ΑΕΠ της χώρας μας. Οι συνολικές αφίξεις τουριστών υπερβαίνουν ετησίως τα 12,5 εκατομμύρια, τα συναλλαγματικά έσοδα ανέρχονται σε 10 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ απασχολούμενοι στον τουρισμό αντιπροσωπεύουν το 16% της συνολικής απασχόλησης της οικονομίας μας.

Παράλληλα, ο τουρισμός σημειώνει σημαντικές αλυσιδωτές επιδράσεις σε πολλούς κλάδους της οικονομίας. Μεταβολές στο προϊόν του κλάδου των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, επισημαίνουν τραπεζικοί κύκλοι, επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την ανάπτυξη άλλων κλάδων. Για παράδειγμα, αύξηση της ζήτησης στον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων κατά 10% οδηγεί σε αύξηση της προσφοράς στον κλάδο του εμπορίου, περίπου, κατά 1% των αερομεταφορών κατά 17%, του κλάδου των ταχυδρομείων και των τηλεπικοινωνιών κατά 18% και στα έσοδα του κλάδου της ψυχαγωγίας και των πολιτιστικών δραστηριοτήτων κατά 8%.

Παρά το ειδικό βάρος, όμως που κατέχει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας συνολικά, αλλά και της περιφέρειας ειδικότερα, **τον ελληνικό τουρισμό ταλανίζουν προβλήματα**. Αυτά παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια, «ζητούν» μέριμνα και άμεση εφαρμογή μέτρων, καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού μας. Με την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, αλλά και της ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, η Ελλάδα θα μπορέσει να συναγωνισθεί τις ανταγωνίστριες χώρες.

Ποια είναι, όμως τα προβλήματα που «καθηλώνουν» την αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού;

Σύμφωνα με την έρευνα του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, με θέμα « Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού τομέα», που εκπονήθηκε από τον κ. Β. Πατσουράτη, αναπληρωτή καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου, το μερίδιο του ελληνικού τουρισμού στον ευρωπαϊκό και γενικότερα

6.7 2004- Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Πολλά θα εξαρτηθούν από την προβολή που θα τύχει η χώρα και από τις επιχειρηματικές κινήσεις που θα γίνουν. Αναδεικνύονται ευκαιρίες δημιουργίας τουριστικών πακέτων συνδυασμού παρακολούθησης μέρους των Ολυμπιακών Αγώνων και αξιοποίησης των τουριστικών δυνατοτήτων της υπόλοιπης χώρας (ιδιαίτερα των γειτονικών νομών). Επιπλέον υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για την προσέλκυση των Ελλήνων του εξωτερικού(ομογένεια). Στο σχετικό **Μνημόνιο μεταξύ ΑΘΗΝΑ 2004 ΚΑΙ Υπουργείου Εξωτερικών** αναφέρεται ότι " τα δύο μέρη αναλαμβάνουν να συνεργαστούν στη εκπόνηση προγράμματος ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης του Απόδημου Ελληνισμού." Κάτι τέτοιο αναμένεται να επιδράσει θετικά και στην προσέλκυση τουριστών σε περιοχές εκτός Αθήνας- ιδιαίτερα των πλέον υποβαθμισμένων περιοχών και των νησιών, οι οποίες έχουν θιγεί σημαντικά από το φαινόμενο της μετανάστευσης.

8.2 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΚΑΘΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

Θαλάσσιος Τουρισμός

Πολλές δραστηριότητες με μεγάλη προστιθέμενη αξία μπορούν να συνδεθούν να είναι επέκταση- του παραδοσιακού τουρισμού. Ο ώριμος πια κλάδος των κρουαζιέρων αποτελεί ένα παράδειγμα παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε έναν τομέα που ελληνικές επιχειρήσεις έχουν μακροχρόνια παρουσία. Μια άλλη διάσταση του θαλάσσιου τουρισμού είναι οι κρουαζιέρες a la carte με μικρά ιδιωτικά ή ενοικιαζόμενα σκάφη που γνωρίζουν μεγάλη ανάπτυξη σε όλες τις μεσογειακές χώρες. Εξάλλου, η Ελλάδα χάνει κάθε χρόνο τεράστια έσοδα από έλλειψη επαρκούς δικτύου τουριστικών λιμένων με προσφορά υπηρεσιών επισκευής, συντήρησης και ανεφοδιασμού σκαφών. Η υπάρχουσα σήμερα δυναμικότητα των 6.500 θέσεων ελλιμενισμού στις μαρίνες εκτιμάται ότι καλύπτει το 1/3 μόνο των αναγκών και το επίπεδο των παρεχόμενων διευκολύνσεων είναι ελάχιστα ικανοποιητικό, με αποτέλεσμα ένα σημαντικό ποσό συναλλάγματος να διαρρέει κυρίως στην Τουρκία.

Αθλητικός Τουρισμός

Η προσέλκυση μιας μεγάλης κατηγορίας ανθρώπων, που τα ενδιαφέροντα τους σχετίζονται με τον αθλητισμό, θα μπορούσε να συνεισφέρει σημαντικά στον εμπλουτισμό του παραδοσιακού τουρισμού στη χώρα μας. Οι ελληνικές θάλασσες και παραλίες προσφέρονται, με τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών, για την ενασχόληση με αθλήματα, όπως η ιστιοπλοΐα, οι καταδύσεις, τα αγωνίσματα του τριάθλου και το βόλεϊ παραλίας. Η ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων μπορεί να προσελκύσει ακόμη μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον αν συνοδεύεται με την ανάληψη διοργανώσεων διεθνούς εμβέλειας.

Ο ήπιος καιρός της Ελλάδας επιτρέπει την ανάπτυξη και άλλων σπορ τα οποία προσφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους, συντελώντας στη μείωση της εποχικότητας της τουριστικής κίνησης. Για παράδειγμα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην κατασκευή και συντήρηση γηπέδων γκολφ υψηλών προδιαγραφών, δεδομένου ότι το γκολφ είναι το κατ' εξοχήν άθλημα, που προσελκύει τουρίστες υψηλού εισοδήματος.

Η ανάληψη της διοργάνωσης των **Ολυμπιακών Αγώνων** σε συνδυασμό με τις αθλητικές εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται και τη συσσώρευση εμπειρίας, από τη διοργάνωση ενός τόσο σημαντικού αθλητικού γεγονότος φέρνει τη χώρα σε πλεονεκτική θέση αναφορικά με τη διεκδίκηση και άλλων αθλητικών διοργανώσεων που προσελκύουν το ενδιαφέρον εκατομμυρίων θεατών απ' όλο τον κόσμο. Επιπροσθέτως, η βελτίωση των υποδομών για χειμερινά σπορ με ταυτόχρονη αύξηση της διαφημιστικής δαπάνης για προβολή αυτής της άγνωστης, στους ξένους, διάστασης των διακοπών στην Ελλάδα θα συνέτεινε στη μείωση της εποχικότητας της τουριστικής κίνησης.

Συνεδριακός Τουρισμός

Μια σύγχρονη μορφή τουρισμού με υψηλή προστιθέμενη αξία που γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη είναι ο συνεδριακός τουρισμός. Η μορφή αυτή τουρισμού μπορεί να προσφέρει σημαντικά έσοδα αναβαθμίζοντας παράλληλα τη διεθνή εικόνα του ελληνικού τουρισμού, ενώ ταυτόχρονα επιμηκύνει τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου και περιορίζει αισθητά την εποχική ανεργία, δεδομένου ότι τα περισσότερα συνέδρια γίνονται από το Σεπτέμβριο μέχρι το Μάιο. Η Ελλάδα κατέχει τη 17^η θέση στην Ευρώπη στον τομέα της διοργάνωσης συνεδρίων και εκδηλώσεων ενώ τα περιθώρια αναβάθμισης της είναι αυξημένα αρκεί να συντρέχουν και κάποιες άλλες προϋποθέσεις. Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού απαιτεί μεγαλύτερες επενδύσεις σε τουριστικές υποδομές απευθυνόμενη σε ένα κοινό, που είναι το πλέον απαιτητικό σε θέματα ποιότητας και πληρότητας παρεχόμενων υπηρεσιών. Για την προσέλκυση του απαιτείται η ύπαρξη μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων πολυτελείας, συνεδριακών κέντρων με υψηλή ποιότητα τεχνολογικών υπηρεσιών καθώς και ένα μεγάλο εύρος ποιοτικών επιλογών στον επισκεπτόμενο τη χώρα αναφορικά με την ψυχαγωγία του.

Ιστορικός-Πολιτιστικός Τουρισμός

Η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός συνδέεται άρρηκτα στη συνείδηση της πλειοψηφίας των ξένων επισκεπτών της με την ιστορία και την παράδοση της. Στόχος της στρατηγικής τουριστικής μας ανάπτυξης πρέπει να είναι η παγίωση και ενίσχυση αυτής της εικόνας που διαφοροποιεί με τη μοναδικότητα της το ελληνικό τουριστικό προϊόν σε σχέση με τον ανταγωνισμό. Οι αρχαιότητες, που είναι διεσπαρμένες σε όλη σχεδόν την Ελλάδα, είναι από μόνες τους πηγές έλξης τουριστών. Η αξιοποίηση τους (εύκολη πρόσβαση, στελέχωση με το κατάλληλο προσωπικό, ποιοτική αναβάθμιση του περιβάλλοντος χώρου, εμπλουτισμός με έντυπο υλικό και αναπαραστάσεις) θα μπορούσε να προσελκύσει τουρίστες όλες τις εποχές του έτους. Ο ιστορικός τουρισμός θα έβρισκε ιδιαίτερη απήχηση μεταξύ των τουριστών κάποιας ηλικίας, προς τους οποίους θα έπρεπε να στραφεί περισσότερο το ενδιαφέρον της πολιτείας.

Προς την ίδια κατεύθυνση αναβάθμισης της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος συντείνει και η προώθηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όπως η οργάνωση φεστιβάλ, συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων. Τέτοιες δραστηριότητες θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνητρο για κάποιον να επισκεφτεί την Ελλάδα προσδίδοντας ένα διαφορετικό περιεχόμενο στις διακοπές στη χώρα μας. Η Ελλάδα, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων όπως τα Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου, υπολείπεται σημαντικά στη διοργάνωση τέτοιων δραστηριοτήτων σε σχέση με χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο συγκεκριμένο πεδίο είναι επιβεβλημένη, καθώς συνδέεται άμεσα με την επιτυχία και της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, η οποία μπορεί να αποτελέσει ένα πλαίσιο αναφοράς για το μελλοντικό σχεδιασμό παρόμοιων προγραμμάτων.

επιχειρήσεις αδυνατούν να εκπονήσουν επιχειρηματικά σχέδια με μακροχρόνιες στρατηγικές κερδοφορίας και οι όροι πρόσβασης τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι δυσχερείς. Η ελλιπής χρηματοδότηση από ίδια διαθέσιμα ή δανεισμό, αποτελεί εμπόδιο τόσο για τη χρηματοδότηση των επενδυτικών τους σχεδίων όσο και για την αντιμετώπιση βραχυχρόνιων διακυμάνσεων στη ζήτηση των υπηρεσιών τους.

Η επιβίωση τέτοιων μονάδων συχνά στηρίζεται και στην επιδεικνυόμενη κρατική ανοχή, η οποία στο πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής επιτρέπει τη λειτουργία μικρών παράνομων μονάδων που προσφέρουν χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία αντικινήτρων στην κατασκευή υγιών μονάδων.

Μια ακόμη αρνητική διάσταση του μικρού μεγέθους και του κατακερματισμού των ξενοδοχειακών μονάδων είναι ότι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση κατά τις διαπραγματεύσεις με τους ξένους tour operators, αντιμετωπίζοντας ουσιαστικά μονοψωνιακές καταστάσεις.

Υπάρχουν όμως και πολλά παραδείγματα ελληνικών επιχειρήσεων με υγιή διάρθρωση και επαρκές μέγεθος που έχουν καταφέρει να είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικές και οι οποίες συνιστούν σημείο αναφοράς στη προσπάθεια χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν εύκολη πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης και μπορούν να αντλούν κεφάλαια με χαμηλό κόστος χρηματοδοτώντας τα επενδυτικά τους σχέδια και υλοποιώντας μακροπρόθεσμα προγράμματα ανάπτυξης.

Τέτοια παραδείγματα μπορούμε να βρούμε τόσο στο χώρο των ξενοδοχειακών μονάδων όσο και των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών, όπου πραγματοποιήθηκαν ή σχεδιάζονται σημαντικές επενδύσεις για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Σε αυτές τις επενδύσεις μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται:

- Η αναβάθμιση της υποδομής των ξενοδοχείων (πολυτελέστερες εγκαταστάσεις, συστήματα κεντρικού κλιματισμού, πισίνες, διαφήμιση στο διαδίκτυο)
- Η ανανέωση του στόλου των επιβατικών πλοίων με ελληνικές ναυτιλιακές εταιρίες να επενδύουν σημαντικά κεφάλαια στον τομέα της ακτοπλοΐας και αντιμετωπίζουν επί ίσοις όροις τον ξένο ανταγωνισμό ακόμη και εκτός Ελλάδας, προσφέροντας υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

επιδρά στην οικονομική δραστηριότητα. Αποδέκτης αυτών των αλλαγών είναι και ο τομέας των τουριστικών υπηρεσιών, τα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα του οποίου δεν μπορούν να καλύπτονται πλέον με διολίσθηση του εθνικού νομίσματος, όπως γινόταν στο παρελθόν. Ταυτόχρονα, η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος συντελεί στη διαφάνεια των συναλλαγών, διευκολύνοντας τη συγκρισιμότητα των τιμών και την αντιστοίχισή τους με συγκεκριμένο επίπεδο ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η χώρα μας γειτνιάζει με χώρες που είτε είναι σε θέση να προσφέρουν φθηνές υπηρεσίες όπως οι Βαλκανικές και η Τουρκία είτε προσελκύουν ήδη υψηλής ποιότητας τουρισμό (Ιταλία). Λόγω της σημασίας του τουρισμού για την εθνική οικονομία και της διπλής πρόκλησης του αυξημένου ανταγωνισμού και των επικείμενων **Ολυμπιακών Αγώνων**, είναι απαραίτητος ο εντοπισμός των προβλημάτων, καθώς και των διανοιγμένων ευκαιριών, στο πλαίσιο της χάραξης μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής. Οι **Ολυμπιακοί Αγώνες**, ειδικότερα, μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για τη χάραξη μιας ενιαίας εθνικής στρατηγικής για τον τουρισμό. Λόγω του μικρού χρονικού διαστήματος, το οποίο μας χωρίζει από την τέλεση των Αγώνων, οποιεσδήποτε αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν και, ακόμη πιο σημαντικό, να υλοποιηθούν, άμεσα.

❖ Στο γεγονός ότι το τουριστικό μας προϊόν υπό τη σημερινή του μορφή απευθύνεται σε μια κορεσμένη αγορά, αυτή των τουριστών χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, στην οποία ολοένα και περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα κόστους. Το έλλειμμα ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών- συγκριτικά με τις χώρες που προσελκύουν υψηλής ποιότητας τουρίστες όπως π.χ. Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία- αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια προσέλκυσης τουριστών (υψηλότερου εισοδήματος), οι οποίοι ζητούν ολοένα και περισσότερο, υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η αναβάθμιση της ποιότητας, σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, θα συμβάλει στη μείωση της εποχικότητας της τουριστικής κίνησης εξασφαλίζοντας υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της τουριστικής μας βιομηχανίας και κατά συνέπεια έναν πρωταγωνιστικό ρόλο του συγκεκριμένου κλάδου στις αναπτυξιακές προοπτικές της εθνικής μας οικονομίας.

Για το σκοπό αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων στις τουριστικές υπηρεσίες, ώστε οι παρεχόμενες να έχουν το περιεχόμενο και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στα διαμορφούμενα διεθνή πρότυπα. Γενικώς, ο μέσος τουρίστας, σε διεθνή κλίμακα έχει μεγαλύτερο διαθέσιμο εισόδημα από ποτέ και συνεπώς αυξανόμενες απαιτήσεις και είναι διατεθειμένος να δαπανήσει περισσότερα χρήματα αν η ποιότητα και η ποικιλία των παρεχόμενων υπηρεσιών τον ικανοποιούν.

❖ Σημαντικό εμπόδιο στην υλοποίηση των αναδιαρθρώσεων που απαιτούνται είναι το μικρό συγκριτικά μέγεθος των ελληνικών τουριστικών μονάδων. Για παράδειγμα, οι ξενοδοχειακές μονάδες έχουν κατά μέσο όρο λιγότερο από το 50% του μέσου αριθμού κλινών των άλλων μεσογειακών χωρών της ευρωζώνης. Μην έχοντας κατάλληλο μέγεθος για να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας δυσκολεύονται να μειώσουν το λειτουργικό τους κόστος, ενώ ταυτόχρονα στο επίπεδο του προγραμματισμού και των πωλήσεων. Οι

Περιβαλλοντικός Τουρισμός

Η αυξανόμενη ευαισθησία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και η αναζήτηση εναλλακτικών μορφών διακοπών που να απομακρύνουν από το συμβατικό καθημερινό τρόπο ζωής και φέρνουν τον άνθρωπο πιο κοντά στη φύση, δημιουργούν ένα πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Οι κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας, η τεράστια ακτογραμμή της, η μορφολογία του εδάφους της, ειδικά των νησιών και της Βορείου Ελλάδος, είναι παράγοντες που διευκολύνουν σημαντικά την προώθηση ενός μεσογειακού μοντέλου τουριστικής δραστηριότητας, που να είναι φιλική προς το περιβάλλον και να απευθύνεται σε αυτή την κατηγορία τουριστών.

Ο Ρόλος του Δημόσιου Τομέα

Ο δημόσιος τομέας καλείται να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο για την αναβάθμιση του ελληνικού τουρισμού υποστηρίζοντας έτσι τις προσπάθειες του ιδιωτικού τομέα. Παρά τη σημαντική βελτίωση που έχει επιτευχθεί στο επίπεδο των υποδομών της χώρας με προεξέχον παράδειγμα το νέο αεροδρόμιο, συνεχίζουν να υπάρχουν αδυναμίες οι οποίες γίνονται πολύ περισσότερο αντιληπτές από τουρίστες προερχόμενους από ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίοι έρχονται με σκοπό να απολαύσουν ένα όσο το δυνατόν υψηλότερο επίπεδο υπηρεσιών. Τέτοιες αδυναμίες είναι περισσότερο εμφανείς σε αεροδρόμια, λιμάνια, νοσοκομεία, και κέντρα υγείας της περιφέρειας ακόμα και σε πολύ ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο θέμα των αεροπορικών συγκοινωνιών και συγκεκριμένα στην ανάγκη άμεσης εξυγίανσης και αναδιοργάνωσης της Ολυμπιακής Αεροπορίας στα πλαίσια ενός νέου ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Μια τέτοια αναδιοργάνωση βασισμένη πάνω σε σύγχρονες αρχές στρατηγικής οργάνωσης και μάρκετινγκ αποτελεί άμεση προτεραιότητα στην προσπάθεια αναβάθμισης του ελληνικού τουρισμού.

Ένα ακόμη κρίσιμο ζήτημα που απαιτεί την ενεργή και άμεση εμπλοκή του Δημοσίου είναι ο τομέας της ασφάλειας. Τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 δημιουργούν ακόμη μεγαλύτερες απαιτήσεις που συνεπάγονται την ανάγκη για αυξημένες επενδύσεις και προετοιμασία στο συγκεκριμένο τομέα, εν όψει μάλιστα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, με στόχο τη δημιουργία της πεποίθησης σε κάθε τουρίστα ότι επισκέπτεται μια απολύτως ασφαλή χώρα.

Στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης κάθε τέτοια εστία παθογένειας και κάθε αδυναμία πρέπει να εντοπίζεται και να αντιμετωπίζεται όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά.

Πρόοδος λοιπόν έχει επιτευχθεί, όμως...

Απαιτείται μεγάλη προσπάθεια για να γεφυρωθεί η απόσταση που μας χωρίζει από τους κορυφαίους ανταγωνιστές μας δεδομένου ότι, όπως προαναφέραμε, και οι άλλες χώρες της Μεσογείου, ειδικά οι γειτονικές, πραγματοποιούν άλματα στο συγκεκριμένο κλάδο.

Μια τέτοια ευκαιρία, ίσως η πιο σημαντική που μπορεί να δοθεί σε μια χώρα είναι η διοργάνωση των **Ολυμπιακών Αγώνων**. Η εκπλήρωση των απαραίτητων προϋποθέσεων για επιτυχή διοργάνωση τους συνεπάγεται άμεσες, θετικές συνέπειες

7.6.2. Στόχοι Τουριστικής Πολιτικής

1. Αξιοποίηση περιουσίας (Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.):

- Πρόσληψη αποτιμητή και χρηματοοικονομικού συμβούλου.
- Διαμόρφωση νέων τουριστικών προϊόντων. Άμεση προκήρυξη έργων.
- Α.Ε. για το καζίνο Πάρνηθας- Κέρκυρας.
- Εισαγωγή στο Χ.Α.Α.

2. Ολοκληρωμένες τουριστικές εγκαταστάσεις:

- Συνεκμετάλλευση ΕΤΑ- ιδιωτικών κεφαλαίων.
- ΠΟΤΑ

3. Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου:

- Προβολή ευνοϊκών πακέτων off-season: Μάρτιος και Νοέμβριος.
- Επέκταση δραστηριοτήτων προσέλκυσης (πολιτισμός, φεστιβάλ)
- Προβολή Αθήνας- Θεσσαλονίκης.

4. Ολυμπιακός Τουρισμός:

- Φιλοξενία 2004.
- Βελτίωση τουριστικών υποδομών Αττικής (Παραλία, Θεματικά Πάρκα, συνεδριακοί χώροι κ.λ.π.)
- Προβολή Αθηνών.
- Νέες μονάδες πολυτελείας στην Αττική.
- Αναδιοργάνωση Φεστιβάλ: Έγκαιρο πρόγραμμα, διεθνείς συνεργασίες.

5. Οικοτουρισμός:

- Τουρισμός με τοπική ανάπτυξη και προστασία περιβάλλοντος.
- Ευκαιρία ανάδειξης εγκαταλειμμένων χωριών και περιοχών.
- Δημιουργία τοπικών επιχειρήσεων. Νέα επαγγέλματα.
- Ειδικές δράσεις Γ' ΚΠΣ. Συνεργασία με δήμους.

6. Διεθνείς δραστηριότητες:

- Διάσκεψη Τουριστικής Συνεργασίας χωρών ΟΣΕΠ.
- Διεκδίκηση Συνέλευσης Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού 2003.

7. Τουριστική Εκπαίδευση:

- Εκσυγχρονισμός σχολών. Αναβάθμιση και διαπίστευση ειδικοτήτων.
- Ένταξη νέων ειδικούσεων, ιδιαίτερα στον οικοτουρισμό.
- Συντονισμός με Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι.

7.4 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών. Αυξάνεται το μερίδιο των αεροπορικών αφίξεων.
Συνέπεια : Κίνητρα δημιουργίας νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας.
2. Κυριαρχία μαζικού τουρισμού μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος. Μείωση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης σε σταθερές τιμές.
Συνέπεια: Αυξανόμενη εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό.
3. Αύξηση του μεριδίου επισκεπτών από Ευρώπη. Σημαντική μείωση του μεριδίου αμερικανών τουριστών. Αύξηση τουριστών από Ανατολική Ευρώπη.
Συνέπεια: Απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος.
4. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού.
Συνέπεια: Δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.
5. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου.
Συνέπεια: Θερινή επιβάρυνση υποδομών, υπολειτουργία εκτός σεζόν.
6. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος-Θάλασσα"
Συνέπεια: Εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες.
7. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα (φυσικό περιβάλλον, πολιτισμική κληρονομιά).
Συνέπεια: Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δόμηση νέων ανθρωπογενών πλεονεκτημάτων.
8. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.
Συνέπεια: Άνιση ανάπτυξη της περιφέρειας.
9. Ολιγοφωνιακή διάρθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους tour-operators.
Συνέπεια: Ισχυρές πιέσεις για χαμηλές τιμές.
10. Ξενοδοχειακές μονάδες/ καταλύματα:
 - Μικρού μεγέθους και ενδιάμεσης/ χαμηλής ποιότητας.
 - Μικρός βαθμός συγκέντρωσης και πολύ μικρή καθετοποίηση.**Συνέπεια:** Αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς tour- operators.
11. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές (κορτεσμός).
Συνέπεια: Έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης, παράνομη λειτουργία Καταλυμάτων.
12. Μικρό μέγεθος των μη- ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.
Συνέπεια: Πληθώρα φορέων, προβλήματα βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα.

7.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ 2002.

- α)** Η βραδεία επούλωση της παγκόσμιας οικονομίας και η αβεβαιότητα στην παγκόσμια οικονομία οδήγησε πολλές επιχειρήσεις σε επαναδιατύπωση των προβλέψεων τους.
- β)** Η πτώση της παραγωγής και η μείωση της καταναλωτικής δύναμης των των νοικοκυριών στις χώρες που έρχονται πρώτες στην εξαγωγή τουριστών είχε σίγουρα αρνητική επίπτωση στον παγκόσμιο τουρισμό.
- γ)** Η χαμηλή ανάπτυξη του παγκόσμιου Α.Ε.Π. (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν), η αύξηση της ανεργίας, η έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς τη διατήρηση θέσης εργασίας, η μείωση της αγοραστικής δύναμης, η αύξηση των τιμών σε χώρες του ευρώ, που μείωσε τις αρχικές θετικές συνέπειες του ευρώ.

Οι συνέπειες σε διάφορους κλάδους, όπως στις αεροπορικές εταιρείες, ήταν ραγδαίες, ενώ έδαφος πλέον κερδίζουν οι αεροπορικές εταιρείες χαμηλού κόστους.

Για τα ξενοδοχεία, το πρώτο εξάμηνο του 2002 ήταν πολύ δύσκολο. Στην Ευρώπη υπήρχε πτώση από τις ΗΠΑ, την Ασία και κυρίως την Ιαπωνία αν και για το δεύτερο μισό του 2002 περίμεναν ανάκαμψη λόγω των φθηνότερων αεροπορικών ναύλων. Παρατηρήθηκε επίσης, ότι τυχόν αύξηση στις διανυκτερεύσεις δεν σημαίνει σίγουρα και αύξηση στα κέρδη, αφού πολλές από τις κλίνες κλείνονται με ειδικές εκπτώσεις. Επίσης, ο εγχώριος τουρισμός αντιστάθμισε την κρίση στον τουρισμό από το εξωτερικό, ενώ έγιναν ιδιαίτερες προσπάθειες συγκράτησης του κόστους όπως περικοπές δαπανών, απολύσεις κ.α. Πάντως το τελευταίο τρίμηνο του 2002 ήταν πολύ καλύτερο από το πρώτο του 2002.

Πηγή: Περιοδικό "Horizon", Χειμώνας'02/'03

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Τα προβλήματα και οι προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Τα 9 μέτρα για τον τουρισμό.

8.1 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

Ο τουρισμός αποτελεί μία από τις σημαντικότερες «βιομηχανίες» της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι το προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας και των σχετιζόμενων με αυτήν οικονομικών δραστηριοτήτων αποτελεί (σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού) το 18% του ΑΕΠ της Ελλάδος.

Οι απασχολούμενοι στο συγκεκριμένο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αποτελούν το 16% της συνολικής απασχόλησης της οικονομίας, τα συναλλαγματικά έσοδα από την πηγή αυτή (σύμφωνα με στοιχεία του 2000) ανέρχονται σε 10 δισεκατ. ευρώ και οι συνολικές αφίξεις τουριστών υπερβαίνουν τα 12,5 εκατομμύρια. Οι χορηγούμενες πιστώσεις από τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προς τον τουριστικό κλάδο αυξάνουν με διψήφιους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια αν και αντιστοιχούν μόνο στο 3% των συνολικών πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα.

Τα στοιχεία αυτά εκ πρώτης όψεως θα μπορούσαν να θεωρηθούν ικανοποιητικά όταν μάλιστα ως ποσοστό του πληθυσμού, ο αριθμός των τουριστών δεν διαφέρει από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Συγκεκριμένα ο κλάδος παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες που αντανακλώνται:

- ❖ Στην **υψηλή εποχικότητα** που συνδέεται με την αδυναμία ανανέωσης του παραδοσιακού πρότυπου θερινού τουρισμού μιας μεσογειακής χώρας- η ζήτηση του οποίου εμφανίζει σημάδια κορεσμού- μειώνοντας την κερδοφορία των τουριστικών μονάδων και γενικότερα την αποδοτικότητα των επενδύσεων στον κλάδο και δημιουργώντας φαινόμενα κορεσμού. Λόγω αυτής της εποχικότητας και της πληθώρας μικρών ξενοδοχείων η μέση πληρότητα δεν ξεπερνά τις 100 διανυκτερεύσεις ανά κλίνη κατ' έτος σε σχέση π.χ. με 150 αντίστοιχες στην Ισπανία. Αυτό σημαίνει ότι η παραγωγικότητα ανά κλίνη στην Ισπανία είναι υψηλότερη κατά ποσοστό της τάξης του 50% σε σχέση με την Ελλάδα.
- ❖ Στο **χαμηλότερο επίπεδο εσόδων ανά τουρίστα**, το οποίο υπολείπεται του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντανακλώντας ένα αυξημένο ποσοστό εξάρτησης από μαζικό, χαμηλού εισοδήματος, τουρισμό. Εντός ενός δυναμικά εξελισσόμενου περιβάλλοντος, το οποίο θέτει συνεχώς νέες προκλήσεις προσαρμογής και καινοτομίας, ο 'παραδοσιακός ρόλος' του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, αφήνει τον κλάδο απροστάτευτο από τον αδυσώπητο διεθνή ανταγωνισμό. Πράγματι, στο συγκεκριμένο κλάδο, έχει συντελεστεί σημαντική πρόοδος σε άλλες χώρες οι οποίες έχουν καταφέρει να αυξήσουν το μερίδιό τους στην τουριστική αγορά, στοχεύοντας όχι μόνο στον όγκο αλλά και στην ποιότητα, αν και υπολείπονται της χώρας μας σε τουριστικά εκμεταλλεύσιμους φυσικούς πόρους.

Η συμμετοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ, πέρα από τα δεδομένα πλεονεκτήματα που προσφέρει, αλλάζει ριζικά και τον τρόπο που η οικονομική πολιτική μπορεί να

(πακέτο) μπορεί να αποτύχει αν π.χ. το λιμάνι ή το αεροδρόμιο δεν λειτουργεί, υπάρχουν καθυστερήσεις κτλ.

- Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος

Ως σήμερα, όλες οι περιοχές αναπτύχθηκαν με βάση τα «3S» (Sun, Sea, Sand), δηλαδή Ήλιο, Θάλασσα, Άμμος. Τώρα, τείνουμε πάλι σε ανάπτυξη των «3S», αλλά με άλλη έννοια: Same problems, Same suggestions, Same solutions, δηλαδή ίδια προβλήματα, ίδιες προτάσεις, Ίδιες λύσεις. Όλοι θέλουν π.χ. συνεδριακά κέντρα, μαρίνες, κτλ. Πρέπει λοιπόν να γίνει εξειδίκευση ανά περιφέρεια, νομό, τόπο, χωριό του τουριστικού προϊόντος που μπορούμε να προσφέρουμε καλύτερα, και όχι όλοι να προσφέρουν τα ίδια. Για τον σκοπό αυτό ανατέθηκαν 12 μελέτες, μια ανά περιφέρεια, για την εξειδίκευση ανά τόπο του τουριστικού προϊόντος. Να προσδιοριστεί απλώς, ποιος, που, γιατί και πότε θα προσφέρει ένα προϊόν «good value for money». Κάθε είδος τουρισμού στην κατάλληλη περιοχή, ανταγωνιστικά δυνατό.

- Γραφεία εξωτερικού (ΔΙΤΕΞ) – Επικοινωνιακή πολιτική

Τα γραφεία αυτά προσέφεραν πάρα πολλά για αρκετά χρόνια στον ελληνικό τουρισμό και στην ανάπτυξη του. Η νέα χιλιετία με τις εξελίξεις στον χώρο του Διαδικτύου, τις νέες αγορές και τις νέες τεχνικές μάρκετινγκ, απαιτεί νέες μορφές διείσδυσης και προβολής στις αγορές του εξωτερικού. Για τον λόγο αυτό, ο Ε.Ο.Τ. θα αναθέσει ειδική μελέτη σε εμπειρογνώμονες με σκοπό την αξιολόγηση όλων δομών, των υπηρεσιών, των γραφείων και των μεθόδων μάρκετινγκ της ήδη υπάρχουσας οργάνωσης και με βάση την αξιολόγηση αυτή, αλλά και τις απαιτήσεις για νέες αγορές, θα καταρτίσει το τελικό σχέδιο αναμόρφωσης της λειτουργίας και παρουσίας των γραφείων εξωτερικού. Οι ΔΙΤΕΞ θα εκσυγχρονισθούν, θα αναμορφωθούν και θα τοποθετηθούν χωροταξικά εκεί όπου επιδιώκουμε διείσδυση σε νέες αγορές, όπως για παράδειγμα στην Κίνα.

- Προβολή

Η φετινή διαφημιστική καμπάνια του **EOT** επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε ένα από τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας, τον **πολιτισμό** της, χρησιμοποιώντας ως κεντρικό άξονα τη μοναδικότητα, τον πλούτο και κυρίως την οικουμενικότητα της ελληνικής γλώσσας. Επιλέχθηκαν λέξεις διαχρονικά ελληνικές και ταυτόχρονα σχεδόν παγκόσμιες, που χρησιμοποιούνται στο καθημερινό ξένο λεξιλόγιο. Με τις ελληνικές λέξεις όπως **Antithesis, horizon, magnetism, eros, Odyssey, energy, harmony, phenomenon, epic, euphoria, theatre-** αυτές είναι μόνο ορισμένες- που έμμεσα προβάλλουν την απaráμιλλη γοητεία του ελληνικού πολιτισμού, αλλά παράλληλα ανάγλυφα και τη σύγχρονη Ελλάδα ως μια χώρα που μπορεί να ικανοποιήσει με ιδανικό τρόπο τον «ποιοτικό» πελάτη.

Για τον λόγο αυτό, το κεντρικό μήνυμα (σλόγκαν) της καμπάνιας είναι «**Greece – Beyond words**» «**Ελλάδα, πέρα από τις λέξεις**».

7.6 ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

7.6.1 Στόχοι – Προτάσεις για τουριστική ανάπτυξη.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι ζούμε σε ένα ιδιαίτερος ανταγωνιστικό διεθνές τουριστικό περιβάλλον, που επιβάλλει με σχεδόν επιτακτικό τρόπο την αναζήτηση μεθόδων και τρόπων για την αποτελεσματικότερη ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας, ως τουριστικού προορισμού.

Όπως σε κάθε προϊόν, έτσι και στον τουρισμό, από πλευράς ζήτησης ο καταναλωτής (επισκέπτης) θέλει να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερα οφέλη από το προϊόν (τουριστικό προϊόν) που αγοράζει (good value of money). Το άνοιγμα νέων αγορών, η μείωση του κόστους και του χρόνου μεταφοράς, το μικρότερο εργατικό κόστος, άρα και ελκυστικότερες τιμές σε νέους προορισμούς, η επιθυμία του καταναλωτή για νέους εξωτικούς προορισμούς και η καλή σχέση μεταξύ τιμής και ποιότητας προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών αναγκάζουν όλους τους μεσογειακούς προορισμούς να αναδιπλωθούν.

Η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος είναι μια τάση διεθνής, που βρίσκει άμεση ανταπόκριση και στους «τουρίστες». Ο τουρίστας είναι ευαισθητοποιημένος και δύσκολα δέχεται την υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος που του προσφέρει η χώρα την οποία επισκέπτεται.

Παράλληλα, ο τουρίστας του σήμερα και του αύριο είναι πολύ περισσότερο πληροφορημένος για το προϊόν που αγοράζει, συγκρίνει πληθώρα παρόμοιων προτάσεων, διαλέγει και απαιτεί περισσότερο ειδικευμένες υπηρεσίες και προσαρμογή του «τουριστικού προϊόντος» στις δικές του, ιδιαίτερες ανάγκες. Με άλλα λόγια, ο τουρίστας ζητεί διαφοροποιημένο προϊόν, ένα προϊόν που να έχει τη μεγαλύτερη «απόδοση» για τα χρήματα του.

Έτσι πολύ περιληπτικά, οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς, σήμερα, συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την ποιότητα, με την ποικιλία και γενικά τη δυνατότητα για ολοκληρωμένες διακοπές που να ανταποκρίνονται στις επιθυμίες του πελάτη. Το ίδιο ισχύει και για τον επισκέπτη της Μεσογείου, κατ' επέκταση και της χώρας μας, που δεν είναι πλέον ο τουρίστας που ζητούσε μόνο ήλιο και θάλασσα. Είναι ένας επισκέπτης που ενδιαφέρεται για το τοπικό περιβάλλον, την κουλτούρα, τον τρόπο ζωής, την τοπική παράδοση και λαϊκή τέχνη, την τοπική γαστρονομία, ώστε να απολαύσει και να γεμίσει τις διακοπές του με εμπειρίες, ενώ παράλληλα ζητεί τουλάχιστον τις ίδιες ανέσεις που είχε στη χώρα του.

Η εμφάνιση νέων και απομακρυσμένων προορισμών, η ανάπτυξη των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών και οι εξελίξεις στην τουριστική συμπεριφορά των επισκεπτών όσον αφορά την ποιότητα ζωής, την ανάπαυση, τη διασκέδαση την επιμόρφωσή, καθώς και τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα και η οικολογική ευαισθησία, επιβάλλουν τον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής για τον τουρισμό. Η πολιτική αυτή έχει ως στόχους την προβολή του πολιτιστικού πλούτου, την αναβάθμιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος μας, τη διαφοροποίηση στον κλάδο με την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την ενσωμάτωση αυτή σε όλες τις τομεακές, περιφερειακές πολιτικές και δράσεις.

γ) συγκρότηση κατάλληλου φορέα εκτέλεσης, με επαρκή συγκρότηση, σχετική αυτονομία αποφάσεων και ευέλικτο σχήμα, και

δ) κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και συμμετοχή της στις διαδικασίες αποφάσεων.

- Η άλλη αντιμετώπιση είναι η φυγή προς τα εμπρός, με μεγαλεπήβολες εξαγγελίες έργων επίδειξης, με αποσπασματικές επεμβάσεις και δημιουργία πρόσκαιρων εντυπώσεων, με αλληλοσυγκρουόμενες αποφάσεις και αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες και τέλος με παραγωγή ευκαιριών για κερδοσκοπικές επενδύσεις.

Κατά κανόνα, όταν η πρώτη επιλογή είναι ανεπιθύμητη ή ανέφικτη, τότε υιοθετείται η δεύτερη. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 αποτελούν επιβεβαίωση αυτής της θέσης. Πράγματι, μολονότι η διεκδίκηση της τέλεσης τους στην Αθήνα δεν προγραμματίστηκε εξ αρχής με πρωταρχικό στόχο την επίλυση των πολεοδομικών προβλημάτων της πρωτεύουσας, οι Ο.Α. έχουν έως σήμερα παρουσιαστεί και προβληθεί προς όλες τις κατευθύνσεις ως πανάκεια, ως η «μεγάλη ευκαιρία» για την πόλη.

4.3 ΟΙ ΠΟΛΟΙ ΕΛΞΗΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Για να είναι σε θέση μια πόλη να προσελκύσει τουριστικές ροές, είναι απαραίτητο να είναι εξοπλισμένη με τις αναγκαίες υποδομές και εγκαταστάσεις. Σύμφωνα με ειδικούς μελετητές, τα **στοιχεία αστικών υποδομών** που καλούνται να καλύψουν τη ζήτηση της τουριστικής κατανάλωσης μπορούν να ομαδοποιηθούν σε διάφορες κατηγορίες. Ο βρετανός Chris Law, καθηγητής του πανεπιστημίου Salford του Μάντσεστερ, για παράδειγμα, διακρίνει τρεις κατηγορίες [Law 1993]:

α) συνέδρια και εκθέσεις,

β) αστικοί πόλοι έλξης, όπως μνημεία, μουσεία, ζωολογικοί κήποι, πλανητάρια, ψυχαγωγικά πάρκα κ.λ.π., και

γ) πολιτισμός, αθλητισμός και ειδικές εκδηλώσεις κάθε είδους, όπως φεστιβάλ, συναυλίες, αθλητικοί αγώνες κ.λ.π.

Είναι χρήσιμο ωστόσο να γίνεται σχετική διάκριση ανάμεσα σε υποδομές με αμιγώς τουριστικό προορισμό και σε εκείνες με πολλαπλές χρήσεις. Έτσι, ο γάλλος καθηγητής του πανεπιστημίου του Παρισιού Georges Cazes και η Francoise Potier στο σημαντικό σύγγραμμα τους προτείνουν πέντε κατηγορίες [Cazes 1996]:

α) υποδομές συνοδείας, όπως ξενοδοχειακά και άλλα καταλύματα, μεταφορές, εστίαση, εμπόριο,

β) υποδομές για τον επαγγελματικό τουρισμό, όπως επιχειρηματικά κέντρα, συνεδριακά κέντρα,

γ) αρχιτεκτονική και πολεοδομική κληρονομιά ενταγμένη σε τουριστική ανάδειξη, όπως μνημεία, εκθέσεις, μουσεία, πάρκα, κήποι, κ.λ.π.

δ) ειδικές υποδομές ψυχαγωγίας και διασκέδασης, στον τομέα του αθλητισμού και των παιχνιδιών, όπως πάρκα αναψυχής, χώροι υπαίθριας αναψυχής, ιπποδρόμια, αθλητικά κέντρα, καζίνο κ.λ.π.

ε) εκδηλώσεις, συνοδευόμενες συνήθως από κατασκευή ειδικών εγκαταστάσεων, ή την αξιοποίηση μιας τοποθεσίας, είτε τακτικές (όπως γιορτές, φεστιβάλ, καρναβάλια) είτε με τη μορφή έκτακτων εκδηλώσεων.

Μέτρο 4: Ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού

Το μέτρο 4 αφορά δίκτυο ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι ο εναλλακτικός τουρισμός, ότι έχει να κάνει με εναλλακτικό τουρισμό, πολιτιστικό τουρισμό, καθιέρωση της Ελληνικής κουζίνας, δράσεις παραδοσιακών προϊόντων και παραδοσιακών τεχνικών της παραγωγής στο τουριστικό προϊόν

Μέτρο 5: Τουριστικά αγκυροβόλια

Θα κατασκευασθούν στα πλαίσια του Εθνικού Συστήματος Λιμένων Αναψυχής ως δημόσια επένδυση 10 τουριστικά αγκυροβόλια σε όλη τη χώρα. Δεν αφορά μαρίνες. Οι μαρίνες είναι πια ιδιωτική επένδυση. Αφορά τουριστικά αγκυροβόλια, λιμάνια αναψυχής, πολύ μικρότερα, απολύτως απαραίτητα σε ορισμένες περιοχές. Δέκα από αυτά θα κατασκευάσει ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

Μέτρο 6: Τουριστική προβολή

Με βάση το μέτρο αυτό θα χρηματοδοτηθούν σχέδια προβολής με δημόσια διαδικασία, όπου θα αξιολογηθούν και θα μπορέσουν να χρηματοδοτηθούν από τις πιστώσεις του Γ ΚΠΣ, 18 προγράμματα τουριστικής προβολής συνολικού προϋπολογισμού 10 εκ €. Τα κονδύλια αυτά δεν έχουν καμία σχέση με την διαφήμιση που κάνει ο Ε.Ο.Τ. για τη χώρα.

Μέτρο 7: Η προσέλκυση της χειμερινής τουριστικής ζήτησης

Αντίστοιχες ενέργειες προβλέπονται από αυτό το 7^ο μέτρο για τον χειμερινό τουρισμό. Αυτό το πρόγραμμα που μέχρι το 1999 χρηματοδοτείτο από τον Ε.Ο.Τ. τώρα πια θα χρηματοδοτείται από την Ε.Ε.. Ο προϋπολογισμός είναι περίπου 1,2 εκ €. αλλά αυτές είναι δράσεις που έχουν συνήθως πολύ μικρούς προϋπολογισμούς.

Μέτρο 8: Εκπαίδευση και κατάρτιση στο χώρο του τουρισμού

Με βάση το μέτρο 8 οι επιχειρήσεις που θα αναβαθμίζουν τα ξενοδοχεία ή καταλύματα από πλευράς κτιρίου ή θα κάνουν μια οποιαδήποτε τέτοια επένδυση, θα πρέπει να προσκομίζουν κι ένα σχέδιο κατάρτισης, έτσι ώστε να επιδοτηθούν για να καταρτίσουν και το προσωπικό τους. Διότι δεν μπορεί να αναβαθμίσει κανείς μια επιχείρηση και να μην εκπαιδεύσει συγχρόνως και το προσωπικό, ιδίως στον τομέα του τουρισμού ο οποίος είναι μια άκρως ανθρώποβόρα διαδικασία.

Μέτρο 9: Η πρόωθηση της επιχειρηματικής Αριστείας

Το συγκεκριμένο μέτρο προβλέπει την βράβευση 18 παραδειγματικών δράσεων στο τουριστικό τομέα. Αυτό δεν είναι μόνο ένα κίνητρο για την βελτίωση της απόδοσης αλλά και μια σημαντική αναγνώριση παραδειγματικού χαρακτήρα.

Αυτά είναι τα 9 μέτρα του προγράμματος ΕΠΑΝ τουρισμός που σκοπεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, στον εμπλουτισμό της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, στη μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας, στην ενίσχυση της τουριστικής προβολής και τέλος στην αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

8.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ- ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΩΝ Ο.Α. ΈΤΗ.

Εισαγωγή

Επερχόμενης της Ολυμπιάδος που θα διεξαχθεί στην χώρα μας το 2004, της οποίας οι κυρίως εκδηλώσεις απεφασίσθη να γίνουν στην Αθήνα, σίγουρα η αντανάκλαση της Ολυμπιάδος θα μπορέσει να βοηθήσει και τις εκτός της Αττικής ευρισκόμενες περιοχές, ούτως ώστε οι Ο.Α. να είναι η αφορμή για μεγαλύτερη προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών και μετά την παρέλευση της Ολυμπιάδος.

Θεωρώντας ότι πριν από το 2004 θα γίνουν προολυμπιακές εκδηλώσεις με έναρξη το

- ❖ 2001 " Άνθρωπος- Χώρος"
- ❖ 2002 " Άνθρωπος- Γη- Θάλασσα- Αέρας"
- ❖ 2003 " Άνθρωπος και Πνεύμα"

και κορυφώνεται το 2004 " Άνθρωπος με Άνθρωπο" με κορύφωση την τέλεση των Ο.Α. στην χώρα μας.

Μέσα λοιπόν σ' αυτό το πλαίσιο αν κινηθούμε σωστά θα μπορέσουμε να προβάλλουμε τη χώρα μας περισσότερο δυνατό προ της έναρξεως της Ολυμπιάδος, καθ' ότι για το 2004 η προσέλευση των επισκεπτών είναι δεδομένη. Επίσης πως θα καταφέρουμε κάποιοι από τους επισκέπτες για τους Ο.Α. να παραμείνουν και μετά το πέρας της διοργάνωσης, ως απλοί Τουρίστες, και πως επίσης, έχοντας κάνει την προεργασία των προηγούμενων ετών, να έρθει κύμα Τουριστών στην Ελλάδα. Εξ' άλλου, υπήρξε στις προηγούμενες δεκαετίες τέτοιο κύμα Τουρισμού, το οποίο σιγά-σιγά εξέλιπε

Κάποιος λόγος- βεβαίως είναι ότι τώρα πλέον ο μαζικός Τουρισμός έγινε κατευθυνόμενος μέσα από τα μεγάλα Τουριστικά Γραφεία, και αυτός ο Τουρισμός κινήθηκε σε άλλες χώρες- πιθανόν η Ελλάδα δεν προσφερόταν για την υποδοχή αυτού του είδους Τουρισμού, εκτός βεβαίως των γνωστών κέντρων που εξακολουθούν ακόμη να έχουν αυτού του είδους τον Τουρισμό (Ρόδος- Μύκονος- Κρήτη- Κέρκυρα).

Ενώ παλαιότερα η επίσκεψη σε μια ξένη χώρα γινόταν περισσότερο με την μορφή περιήγησης, τώρα, οι μαζικές μετακινήσεις έχουν περισσότερο την μορφή διακοπών, όπου βεβαίως δεν ενδιαφέρονται και πολύ για τα τουριστικά αξιοθέατα, άρα και για την ξεχωριστή ταυτότητα κάθε χώρας.

Ίσως μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα, ότι ο μαζικός Τουρισμός που μετακινείται μέσω των μεγάλων Τουριστικών Επιχειρήσεων είναι άλλου είδους από τον Επισκέπτη- Περιηγητή, που εκτός των διακοπών ενδιαφέρονται και για την χώρα που θα επισκεφθεί. Για το περιβάλλον, την ιστορία, τον σύγχρονο τρόπο ζωής.

Το είδος των Επισκεπτών με την ευκαιρία των Ο.Α. περιλαμβάνει και τους 2 αυτούς τύπους επισκεπτών.

Έχοντας αυτό υπ' όψιν μας, πρέπει να δούμε πως θα επωφεληθούμε από την προσέλευση του κόσμου, τόσο κατά την τέλεση των Ο.Α., όσο και για το ενδιαφέρον που θα προκαλέσει η χώρα μας για περαιτέρω προσέλκυση επισκεπτών.

8.3 ΤΑ 9 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Μέτρο 1: Δίκτυο υποστήριξης των τουριστικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Μέτρο 1 αφορά την δημιουργία ενός δικτύου υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των τουριστικών επιχειρήσεων. Βασική διάγνωση κατά την διάρκεια του Β' ΚΠΣ ήταν ότι οι μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις, δεν έχουν πρόσβαση στα δίκτυα πληροφοριών, αλλά και πολύ νωρίτερα από αυτό δεν έχουν πρόσβαση στην τεχνογνωσία απλών πραγμάτων.

Επειδή αναδιρθρώνονται το μέτρο της ενίσχυσης των υποδομών των καταλυμάτων μια πλειάδα επιχειρηματιών θα κλιθεί τη φορά αυτή να συνεργαστεί με το κράτος, ώστε να μπορέσει να συμμετέχει στα προγράμματα αυτά.

Το κράτος, δηλαδή το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης θα βάλει ένα κεφάλαιο για να δημιουργηθεί και να λειτουργήσει ο φορέας για 6 χρόνια.

Η ιδιωτική πρωτοβουλία, οι συλλογικοί φορείς, η ιδιωτική πρωτοβουλία θα βάλει ένα άλλο κεφάλαιο-το ποσό το οποίο δεν έχει εξειδικευτεί ακόμα εξαρτάται από τις δυνατότητες της κάθε περιοχής και από τις ιδιαιτερότητες, αλλά είναι υποχρεωτική η συμμετοχή του ιδιωτικού φορέα. Έτσι θα ξεκινήσει να λειτουργεί το σύστημα αυτό το οποίο φιλοδοξεί στο τέλος του Κοινοτικού Πλαισίου, μετά από μια πενταετία να περάσει εξ ολοκλήρου στα χέρια της αγοράς.

Μέτρο 2: Αναβάθμιση των καταλυμάτων και ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Εδώ υπάρχουν τρεις κατηγορίες δράσεων: Ο εκσυγχρονισμός των καταλυμάτων, ξενοδοχεία και κάμπινγκ, με τη μέθοδο του αναπτυξιακού νόμου, όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα.

Η δεύτερη ενότητα που είναι καινούργια, είναι ο εκσυγχρονισμός των μικρών καταλυμάτων, δηλαδή των ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων, που για πρώτη φορά εντάσσονται στο σύστημα χρηματοδοτικής υποστήριξης, έτσι ώστε να μπορέσουν να κάνουν επενδύσεις αναβάθμισης.

Ο βασικός λόγος για τον οποίο στήνεται το δίκτυο παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, είναι ότι τώρα χιλιάδες άνθρωποι με πολύ μικρές επιχειρήσεις θα θελήσουν να χρησιμοποιήσουν αυτή την χρηματοδοτική ευκαιρία.

Η τρίτη ενότητα είναι η ενίσχυση επιχειρηματικών σχεδίων των τουριστικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων όλων των κλάδων, πρόκειται για δράσεις ελαφρές, Business Plan, διαφήμιση, προβολή.

Μέτρο 3: Ενίσχυση εγκαταστάσεων της ειδικής τουριστικής υποδομής

Το Μέτρο 3 αφορά εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, συνεδριακά κέντρα και μαρίνες οι οποίες είναι πλέον μόνο ιδιωτική επένδυση.

Μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκόλφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας, υδροθεραπευτήρια, χιονοδρομικά κέντρα, όλες οι ειδικές τουριστικές υποδομές ενισχύονται από το μέτρο αυτό. Ο προϋπολογισμός του μέτρου είναι 106 εκ €.

τόσο για την πόλη που τους διοργανώνει όσο και τη χώρα ολόκληρη. Οι αγώνες αποτελούν από μόνοι τους ένα σημείο ορόσημο, μια πρόκληση, η επιτυχής ανταπόκριση η οποία μπορεί να μετασχηματίσει ριζικά την εικόνα της ελληνικής οικονομίας γενικά και τον τουριστικό κλάδο ειδικότερα.

Παράλληλα οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα αποτελέσουν, στο βαθμό που έχουν προχωρήσει οι απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές, και μία άριστη ευκαιρία για επανατοποθέτηση στην τουριστική αγορά της νέας μορφής του προϊόντος της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας με τη συνεισφορά και της κατάλληλης διαφημιστικής εκστρατείας.

Στο διάστημα που υπολείπεται μέχρι τους Ολυμπιακούς Αγώνες και μέσω της επιτυχούς διοργάνωσης τους ο ελληνικός τουρισμός καλείται κι αυτός να επιτύχει το μεγάλο ποιοτικό άλμα που θα τον βγάλει από τη στασιμότητα και θα του εξασφαλίσει μια μακροχρόνια προοπτική ανάπτυξης. Η επιτυχής ανταπόκριση στην πρόκληση θα σημάνει ουσιαστική ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση της τουριστικής μας υποδομής, εξειδίκευση του εργατικού μας δυναμικού στη παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, καθώς και σημαντική διεύρυνση της πελατειακής βάσης των υπηρεσιών του ελληνικού τουριστικού κλάδου.

Μόνο με τη συστηματική προσήλωση τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα στο στόχο της ριζικής αναδιάρθρωσης του κλάδου παροχής τουριστικών υπηρεσιών μπορεί να εξασφαλιστεί η οριστική έξοδος του ελληνικού τουρισμού από το φαύλο κύκλο που δημιουργούν οι προαναφερθείσες εστίες παθογένειας. Η **Ολυμπιάδα** και η στενότητα των χρονοδιαγραμμάτων για την επιτυχή οργάνωση της αποτελεί το πλέον ισχυρό κίνητρο για την επίσπευση των ενεργειών που απαιτούνται για την επιβίωση και την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού.

8. Αντιμετώπιση διυπουργικών εκκρεμοτήτων
- Επιτροπή Οικονομικής και Κοινωνικής Πολιτικής
 - Εθνικό Συμβούλιο Τουρισμού

9. Νέα θεσμική διάρθρωση στον τομέα Τουρισμού:

- Γ.Γ.Τουρισμού
- Περιφερειακή διάρθρωση Διευθύνσεων Τουρισμού.
- Επιτελικός Ε.Ο.Τ.
- Αναμόρφωση Γραφείων Εξωτερικού.

Η τουριστική πολιτική, δίνοντας έμφαση στους στόχους αυτούς και στηριζόμενη στην πλούσια ιστορική και πολιτιστική μας κληρονομιά, στις φυσικές ομορφιές της χώρας, αποσκοπεί στην ενδυνάμωση του ελληνικού τουρισμού με τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου, ποιοτικού και ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος, το οποίο θα χαρακτηρίζεται από θεματικές ενότητες και την ανάδειξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουμε ως χώρα προορισμού.

Η επιτυχία της τουριστικής πολιτικής μας γίνεται σήμερα πιο επιτακτική, από το γεγονός της διοργάνωσης στη χώρα μας των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 και της ελληνικής προεδρίας (ΕΕ) ΤΟ 2003, τη διοργάνωση της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας ως το 2004 και τους Ολυμπιακούς Αγώνες το 2004. Για να ανταποκριθούμε στις νέες προοπτικές που διανοίγονται στον ελληνικό τουρισμό και για να επιτύχουμε την αναγκαία υποδομή, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, είναι αναγκαία σειρά παρεμβάσεων στο πλαίσιο ενός μακροχρόνιου σχεδιασμού.

Ένα από τα κατ' εξοχήν μέσα για την επίτευξη των στόχων της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του τουρισμού είναι το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης με τη χρηματοδότηση πολυάριθμων έργων που έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στον ελληνικό τουρισμό. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν είναι οι μόνες. Τα μεγάλα στοιχεία αλλαγών που εντάσσουμε ως προτεραιότητα και που θα εξασφαλίσουν τα απαραίτητα «ποιοτικά» εφόδια, τα οποία ζητεί ο τουρισμός, είναι πολλά και πολύμορφα. Μερικά παραδείγματα- προτάσεις είναι τα εξής:

7.6.3. Προτάσεις Τουριστικής Ανάπτυξης

- Συνεδριακός Τουρισμός

Η ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού προϋποθέτει ωρίμανση σειράς υπηρεσιών, σε ένα φιλικό για τον επισκέπτη χώρο. Δεν εντοπίζονται μόνο στην έλλειψη μεγάλου Συνεδριακού Κέντρου οι αδυναμίες μας. Δεν έχουμε, π.χ., Convention Bureaux σχεδόν πουθενά. Εκτός από το Convention Bureaux της Θεσσαλονίκης, δεν υπάρχει άλλο στη χώρα. Αυτό σημαίνει ότι ο τομέας δεν αισθάνεται την ανάγκη του; Γιατί όλες οι άλλες χώρες διαθέτουν το δικό τους; Η ανάπτυξη του συνεδριακού εκθεσιακού τουρισμού θέλει πολλή δουλειά, σμφίδρομη, και από πολιτεία και από ιδιώτες. Ο σύνεδρος θέλει εύκολη πρόσβαση, φιλικό περιβάλλον, τέλεια εξυπηρέτηση, δυνατότητα να έχει παράλληλες εκδηλώσεις, καλό συνεδριακό χώρο, ασφάλεια, καλή μετάφραση, δυνατότητα αεροπορικής μεταφοράς κτλ. Ένα καλά σχεδιασμένο τουριστικό προϊόν

7.6.4. Προκήρυξη καμπάνιας για την τουριστική προβολή της Αττικής

Δευτέρα, 20 Ιανουαρίου 2003

Στην προκήρυξη καμπάνιας ύψους **7,3 εκατ. ευρώ** για την **τουριστική προβολή της Αττικής** με αφορμή τους **Ολυμπιακούς Αγώνες**, αλλά και μετά το πέρας αυτών με νέο ποσό και νέα διαγωνιστική διαδικασία αναφέρθηκε, μιλώντας στην εκπομπή Business & Travel ο γ.γ. της περιφέρειας Αττικής Μιχάλης Κυριακίδης.

Πιο συγκεκριμένα, ο κ. Κυριακίδης υπογράμμισε ότι σκοπός της συγκεκριμένης καμπάνιας είναι η **προβολή στο εξωτερικό** όλων όσων μπορεί να προσφέρει η Αττική τόσο ως προς τον ιστορικό και αρχαιολογικό τομέα όσο και αναφορικά με τον **επαγγελματικό και συνεδριακό τουρισμό**. Το πλάνο της περιφέρειας Αττικής, όπως επισήμανε ο γ.γ. προβλέπει τη διεξαγωγή της καμπάνιας για **3-4 έτη**, ενώ νέες παρεμβάσεις με φαντασία και πρωτοτυπία σύμφωνες πάντα με τις νέες εξελίξεις καθίστανται όχι μόνο θεμιτές αλλά και απαραίτητες.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται, επίσης, η σύσταση του **Convention & Visitor Bureau, CVB**, της Αττικής. Σύμφωνα με τον κ. Κυριακίδη η εν λόγω προσπάθεια πρόκειται **να χρηματοδοτηθεί σε σημαντικό βαθμό από το ελληνικό δημόσιο** κατά τα δύο πρώτα χρόνια σύστασης των γραφείων, ενώ στην συνέχεια αναμένεται η οικονομική ανεξαρτησία και επιβίωση του CVB, ίσως και με την συνδρομή καποιών ιδιωτικών φορέων, εφόσον η λειτουργία του θα είναι αποτελεσματική.

Όπωςδήποτε, πρόσθεσε η όλη προσπάθεια θα ενισχυθεί σε μεγάλο βαθμό, από τον αναμενόμενο εκσυγχρονισμό, και τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για τη λειτουργία των τουριστικών γραφείων όσον αφορά τόσο το συνεδριακό και εκθεσιακό τουρισμό, όσο και την τουριστική ασφάλεια.

Τέλος, ο κ. Κυριακίδης μίλησε για τη συνεχή προσπάθεια αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων στην περιφέρεια Αττικής για τη διευκόλυνση όλο και περισσότερων επαγγελματικών κλάδων, ενώ το μόνο που αναβάλλεται προς το παρόν- και αυτό για χρηστικούς λόγους- είναι οι **αδειοδοτήσεις και ο έλεγχος λειτουργίας των ξενοδοχείων που μέχρι το 2004 θα παραμείνουν στον ΕΟΤ**.

2003 «Άνθρωπος και πνεύμα»

Η Ελληνική ιστορία και ο πολιτισμός που κουβαλάει αυτή η χώρα, είναι λίγο πολύ γνωστός παγκοσμίως. Έχουμε την τύχη να κατοικούμε σε έναν πολύ όμορφο τόπο, όπου σε κάθε γωνιά του βρίσκεται και κάτι που θυμίζει τον πολιτισμό μας και την Ιστορία μας είτε από τις Κυκλάδες ή από την Αρχαία κλασική εποχή ή το Βυζάντιο και ακόμη βεβαίως από την εξαιρετική μας λαϊκή κληρονομιά και παράδοση.

Μέσω των πρεσβειών μας, ανά τον κόσμο, θα πρέπει να οργανώνονται εκδηλώσεις στο εξωτερικό, με την μορφή Φεστιβάλ-Συνεδρίων-Εκθέσεων -Εκδόσεων-Θεατρικών παραστάσεων κ.τ.λ. προβάλλοντας έτσι τον μεγάλο μας πολιτιστικό πλούτο διεθνώς.

Σε κάποιες περιοχές της Ελλάδος να οργανώνονται Συνέδρια με αναφορές στην Αρχαία Ελληνική φιλοσοφία π.χ. με ειδικές απαιτήσεις ακόμη και για τους ειδικούς με το θέμα.

Προβολή, εκτός των αρχαιοτήτων μας, που είναι έτσι κι αλλιώς γνωστές ανά την υφήλιο, του Βυζαντινού πολιτισμού μας και της λαϊκής μας παράδοσης, χορών, αρχιτεκτονικών συμπλεγμάτων, ηθών και εθίμων.

2004 «Άνθρωπος με Άνθρωπο»

Το αποκορύφωμα των προ της Ολυμπιάδος εκδηλώσεων, βεβαίως είναι η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα. Αυτό βεβαίως είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός για την χώρα μας, δεδομένου ότι υπήρξαμε και οι πρώτοι διδάξαντες. Το μέλημά μας λοιπόν είναι πώς θα υποδεχθούμε αυτό τον μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Θα πρέπει βεβαίως να γίνει οργανωμένη ενημέρωση των επισκεπτών, υπό την μορφή φυλλαδίων κατ' αρχήν για την σωστή τους μετακίνηση και ενημέρωση. Όπως προανέφερα η ανάλογη ενημέρωση θα γίνει και για τους κατοίκους της Αθήνας.

Κατά την διάρκεια της διεξαγωγής των Ο.Α. πρέπει να δημιουργηθούν πόλοι έλξεως των επισκεπτών ή τη μορφή πιθανών ημερησίων εκδρομών ή συνεδρίων, εκτός της Αθήνας. Παράλληλα να γίνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου.

Φυσικά, όλες αυτές οι σκέψεις ισχύουν έτσι κι αλλιώς για τη χώρα μας, εάν θέλουμε να προσελκύσουμε τουρισμό.

Βεβαίως, με αφορμή τους Ο.Α. μπορούμε να αρχίσουμε να βλέπουμε το τουριστικό μέλλον της Ελλάδος σοβαρότερα-και όχι με προχειρότητα.

Κατά την άποψή μου με καλό και οργανωμένο συντονισμό Κράτους-Πολίτη μπορούν πάρα πολλά να γίνουν και να αποκομισθούν πολλά οφέλη για την χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Άμεσες προτεραιότητες για τους Ολυμπιακούς του 2004. Προοπτικές για τον τουρισμό στην Αττική Προβλέψεις για την Ολυμπιάδα

9.1 ΑΜΕΣΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΤΟΥ 2004.

9.1.1 Κατάταξη καταλυμάτων

Πρωθείται η θεσμοθέτηση του νέου συστήματος κατάταξης των ξενοδοχείων σε κατηγορίες Αστέρων, αντί των τάξεων που ισχύουν σήμερα. Το νέο σύστημα θα περιλαμβάνει για πρώτη φορά, εκτός από τις υποχρεωτικές Τεχνικές Προδιαγραφές και λειτουργικά – ποιοτικά κριτήρια (π.χ. παρεχόμενες υπηρεσίες), με βάση τα οποία θα γίνεται η αξιολόγηση και κατάταξη των ξενοδοχειακών μονάδων. Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται η βελτίωση της συνολικής ποιότητας των ξενοδοχείων με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους ξένους καταναλωτές και επαγγελματίες του Τουρισμού. Το σύστημα αυτό θα αποτελέσει «**εργαλείο ποιότητας**» για την προετοιμασία της ξενοδοχειακής υποδομής της χώρας εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Παρόμοιο σύστημα κατάταξης των μη κύριων καταλυμάτων, δηλ. των ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων, σε κατηγορίες κλειδιών, έχει καταρτιστεί. Το σχετικό ΠΔ έχει υπογραφεί και αρχίζει η εφαρμογή του.

9.1.2 Αναθεώρηση κορεσμένων περιοχών

Μετά από 14 χρόνια εφαρμογής του μέτρου είναι αναγκαία η αποτίμηση των αποτελεσμάτων και ενδεχομένως η τροποποίηση με βάση τα νεότερα δεδομένα των τουριστικών περιοχών. Η αποτίμηση θα προκύψει από ειδικές μελέτες τουριστικής ανάπτυξης για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας, στα πλαίσια των οποίων θα διενεργηθεί αποτίμηση της φέρουσας ικανότητας των κορεσμένων περιοχών με βάση τα σημερινά τουριστικά μεγέθη.

Σε ορισμένες ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές, τμήματα των οποίων είναι κορεσμένα, πραγματοποιούνται τα τελευταία χρόνια εξαγορές λειτουργουσών μονάδων και δεν υφίστανται σοβαρές πιέσεις για τις περισσότερες κορεσμένες περιοχές. Κάποιες εξαιρέσεις ισχύουν για ορισμένα νησιά όπως η Μύκονος και η Σαντορίνη, αλλά για σημεία όπου η τουριστική χρήση της γης αποκλείεται, ούτως ή άλλως, από τον θεσμοθετημένο σχεδιασμό.

Αντίθετα σημαντικές πιέσεις καταγράφονται για την περιοχή της Αττικής, ενόψει των Ο.Α. του 2004. Με βάση τις ως τώρα εκτιμήσεις για τις ανάγκες σε ξενοδοχειακές κλίνες, είναι αναγκαίο να επανεξεταστεί **άμεσα** το καθεστώς κορεσμού της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας.

Μια γενική άρση του υφιστάμενου κορεσμού μπορεί να οδηγήσει στη μαζική δημιουργία και κατώτερης ποιότητας μονάδων, πράγμα που θα οδηγήσει σε ποιοτική υποβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής. Αυτό επιβάλλει την άρση του κορεσμού

μόνο για μονάδες πολυτελείας και υψηλών προδιαγραφών, πράγμα που θα προκαλέσει βελτίωση της ποιότητας της ξενοδοχειακής υποδομής σε όλες τις κατηγορίες. Ήδη το υπουργείο ανάπτυξης προέβη στην άρση του κορεσμού για την Αττική και δημοσιεύτηκε από τον ΕΟΤ πρόσκληση για την ανέγερση ξενοδοχειακών κτινών πολυτελείας στην Αττική.

9.1.3. Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Οι συνολικοί πόροι, που θα απορροφήσει ο τουρισμός στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ υπολογίζονται σε 600 δις. δρχ περίπου εκ των οποίων περίπου το ήμισυ θα είναι ιδιωτική συμμετοχή. Η δημόσια δαπάνη του ΕΠΑΝ θα είναι περίπου 100 δις δραχμές, των ΠΕΠ 160 δις δραχμές, της πρωτοβουλίας InterregIII 25 δις δρχ και του Ε.Π. κοινωνία της πληροφορίας 10 δις δρχ. Για τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ υπουργείου ανάπτυξης και περιφερειών βρίσκεται σε εξέλιξη η συνεργασία ΕΟΤ και περιφερειών σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων.

Οι βασικές προτεραιότητες της υλοποιούμενης πολιτικής του Γ ΚΠΣ στον Τουρισμό έχουν διατυπωθεί ως εξής:

- ❖ **Τεχνολογική αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων:** Ο τουρισμός γίνεται πλέον ένας βασικός χρήστης των κυριότερων καινοτόμων τεχνολογιών, ενώ νέες εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών θα βελτιώσουν την κινητικότητα, την ασφάλεια και την άνεση των τουριστών που ταξιδεύουν με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς, οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες της πληροφορίας θα αλλάξουν ριζικά τις εμπορικές στρατηγικές των τουριστικών θεσμών και επιχειρήσεων και θα προσφέρουν νέους τρόπους προβολής των τουριστικών προορισμών. Το υπουργείο ανάπτυξης παρέχει στήριξη και καθοδήγηση για τη χρήση του Internet και άλλων ανάλογων τεχνολογιών σε οργανισμούς που ασχολούνται με το μάρκετινγκ τουριστικών προορισμών και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.

Μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «κοινωνία της πληροφορίας», θα ενισχυθούν οι τουριστικές επιχειρήσεις ιδιαίτερα οι μικρές και οι μεσαίες, προκειμένου να ενταχθούν στην ψηφιακή οικονομία. Ειδικά μέτρα προβλέπουν μεταξύ άλλων την αναβάθμιση της μηχανοργάνωσης τους και την άμεση σύνδεσή τους στο Διαδίκτυο με το Πρόγραμμα «**Δικτυωθείτε**».

- ❖ **Αναβάθμιση της ποιότητας υπηρεσιών** και διατήρηση του επιπέδου της ποιότητας του μέσω του ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Τα κίνητρα επενδύσεων σε νέες ξενοδοχειακές κλίνες ισχύουν με βάση τα δεδομένα των φυσικών, πολεοδομικών, περιβαλλοντικών, και κοινωνικών αντοχών των τουριστικών περιοχών σε όλες τις Ελληνικές περιφέρειες. Σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά, περιοχές, οι οποίες εμφανίζουν επάρκεια τουριστικών κτινών, δεν ενισχύονται για νέες κλίνες, αλλά μόνο για αναβάθμιση υφιστάμενων μονάδων.
- ❖ **Εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος** με τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής αποτελούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές επενδύσεις.
- ❖ **Μείωση της εποχικότητας** τη τουριστικής δραστηριότητας. Θα χρηματοδοτηθούν ολοκληρωμένα προγράμματα προσέλκυσης τουριστικής

ζήτησης κατά τη χειμερινή περίοδο, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

❖ **Προβολή της Ελλάδας** ως τουριστικού προορισμού. Στόχος είναι η εξασφάλιση ενός σταθερού προϋπολογισμού προβολής με έμφαση σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, η οποία στηρίζεται σε αξιόπιστη έρευνα αγοράς και προβλέπει συνεργασία με παράλληλες πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα. Η πρόσφατη μελέτη αγοράς και το σχέδιο προβολής καλύπτει το διάστημα 2000-2002, νέα έρευνα και ανάλυση των πλεονεκτημάτων και αδυναμιών του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος πρέπει να πραγματοποιηθεί για την περίοδο μετά το 2002, η οποία είναι κρίσιμης σημασίας εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

❖ **Αναδιάρθρωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.** Η αναδιάρθρωση και αναθεώρηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει στόχο την καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς. Προβλέπονται νέες μορφές συνεργασίας για τον καθορισμό του περιεχομένου των σπουδών και της πρακτικής εξάσκησης κατά την διάρκεια της κατάρτισης, όπως επίσης και πιο συμμετρική γεωγραφική κατανομή. Ενθαρρύνονται διεθνής συνεργασίες μεταξύ κρατικών ή ιδιωτικών φορέων εκπαίδευσης και αξιολογών κέντρων άλλων χωρών. Οι δράσεις στο χώρο της κατάρτισης ενισχύονται ιδιαίτερα κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο.

Με βάση τις προτεραιότητες αυτές, τα μέτρα τουρισμού στο ενιαίο «πρόγραμμα ανταγωνιστικότητας»(ΕΠΑΝ) διαρθρώνονται ως εξής:

- Δίκτυο συμβουλευτικής και μελετητικής υποστήριξης των ΜΜΕ του τουρισμού
- Αναβάθμιση καταλυμάτων και ενίσχυση Μικρομεσαίων Τουριστικών επιχειρήσεων
- Προώθηση της επιχειρηματικής αριστείας σε τουριστικές επιχειρήσεις
- Ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής
- Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)
- Ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού
- Τουριστικά αγκυροβόλια
- Τουριστική προβολή
- Προσέλκυση τουριστικής ζήτησης κατά τη χειμερινή περίοδο
- Εκπαίδευση και κατάρτιση στο χώρο του Τουρισμού
- Χρήση προηγμένων τεχνολογιών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος(π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας.)

9.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

9.2.1 Η Ολυμπιακή ευκαιρία του συνεδριακού τουρισμού

Η Ελλάδα αν και διαθέτει όλα εκείνα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, που την καθιέρωσαν ως έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς διακοπών στον κόσμο, αδυνατεί, μέχρι τώρα, να διεισδύσει και στην αγορά του συνεδριακού τουρισμού, ο οποίος θα δώσει λύσεις στα δύο πιο σημαντικά προβλήματα του Ελληνικού τουρισμού: στη μικρή τουριστική περίοδο, εξαιτίας της οποίας «αργούν» τους περισσότερους μήνες του χρόνου πολλές ξενοδοχειακές μονάδες και στη χαμηλή οικονομικά ποιότητα του τουριστικού ρεύματος στη χώρα μας.

Στον τομέα αυτό του συνεδριακού τουρισμού, η χώρα μας, σύμφωνα με τα στοιχεία του International Conference and Convention Association, κατέχει την 19^η θέση στην Ευρώπη, με μερίδιο 1,64% και την 30^η στον κόσμο, ενώ σε αριθμό συνεδρίων, παγκοσμίως, κατέχει την 4^η θέση.

Για τους διοργανωτές συνεδρίων στην Ελλάδα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 μπορούν να μετατραπούν σε δυναμική ευκαιρία ανάπτυξης του κλάδου. Σημαντικό ρόλο στην προοπτική αυτή θα παίξει η δημιουργία του νέου συνεδριακού κέντρου στο Ελληνικό. Το Μητροπολιτικό Συνεδριακό Κέντρο της πρωτεύουσας θα αναπτυχθεί στα 170 στρέμματα του πρώην ανατολικού αεροδρομίου, όπου υπάρχουν 52.000 τ.μ. κτιριακές εγκαταστάσεις. Η κατασκευή του έχει ήδη προκηρυχθεί σε σχετικό διαγωνισμό της εταιρείας Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα, γεγονός που οπλίζει με ελπίδες τους διοργανωτές των συνεδρίων και τους ξενοδόχους ότι θα προωθηθεί ο συνεδριακός τουρισμός. Επισημαίνουν, όμως ότι οι ταχύτητες πρέπει να είναι υψηλές, ώστε το νέο συνεδριακό κέντρο να έχει αποπερατωθεί πριν από το 2004, ώστε να ενταχθεί δυναμικά χάρη στους Ολυμπιακούς, όπως δηλώνουν άνθρωποι του κλάδου, «στα λόμπι των συνεδρίων».

Όπως γίνεται αντιληπτό σημαντικά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη του τουρισμού και μεγάλες ωφέλειες στην οικονομία της χώρας αναμένεται να δώσει η ανάπτυξη του **συνεδριακού τουρισμού**, αν η πολιτεία εκμεταλλευτεί σωστά την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει η μελέτη που διενήργησε ο ερευνητής του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών **κ. Λ. Αθανασίου** για λογαριασμό του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, με θέμα «Ο Συνεδριακός Τουρισμός στην Ελλάδα: Εξελίξεις, Προβλήματα, Δυνατότητες και Πολιτική».

Σύμφωνα με τη μελέτη, η Ελλάδα υστερεί στον συνεδριακό χώρο σε σχέση με το εξωτερικό. Περίπου 200 εκατ. δολάρια σε συνάλλαγμα εισρέουν κάθε χρόνο στη χώρα μας ως αποτέλεσμα του συνεδριακού τουρισμού, ποσοστό 2% του συνολικού ετήσιου τουριστικού συναλλάγματος, την ώρα που σε διεθνές επίπεδο το ποσοστό αυτό φτάνει το 6-7%. Περίπου 170.000-180.000 τουρίστες επισκέπτονται κάθε χρόνο την Ελλάδα μέσα από τον συνεδριακό τουρισμό, αριθμός που αντιπροσωπεύει περίπου το 1,5% των συνολικών αφίξεων, ενώ διεθνώς το αντίστοιχο ποσοστό φτάνει το 3-4%.

Στα πλεονεκτήματα του συνεδριακού τουρισμού είναι ότι κατανέμεται πιο ομαλά στις διάφορες εποχές του χρόνου - δεν περιορίζεται μόνο το καλοκαίρι- και άρα μπορεί να αυξήσει περισσότερο τους βαθμούς πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων. Ένα

άλλο πολύ σημαντικό όφελος του συνεδριακού τουρισμού είναι η αύξηση των εσόδων, αφού η μέση δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη είναι αρκετά μεγαλύτερη από το μέσο επισκέπτη του γενικού τουρισμού.

Τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης καταλήγουν στο ότι το κράτος οφείλει να συμβάλει με ειδικά μέτρα στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού, ενόψει και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Βασική ανάγκη είναι η δημιουργία μεγάλου σύγχρονου συνεδριακού κέντρου στην Αττική αλλά και Convention Bureau, καθώς και ενός δευτέρου κέντρου στη Θεσσαλονίκη. Επίσης, θα πρέπει να γίνει ειδική και συστηματική προβολή του συνεδριακού τουρισμού, ο οποίος δεν μπορεί να καλυφθεί από τη διαφήμιση του γενικού τουρισμού.

9.2.2 Στόχοι περιβαλλοντολογικής στρατηγικής

1. Η διοργάνωση και φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων σε ένα υγιές φυσικό περιβάλλον
2. Η συμβολή στην βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος στην Αθήνα και το Λεκανοπέδιο της Αττικής
3. Η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης όλων όσων εμπλέκονται στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004

Περιβαλλοντικές Πρωτοβουλίες

1. Χώροι Ολυμπιακού Πρασίνου
2. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση
3. Συμβολή στην βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης Χορηγών και Αδειούχων
4. Διαχείριση Απορριμμάτων και Ανακύκλωση
5. Φιλικά προς το Περιβάλλον Οχήματα
6. Διαχείριση νερού
7. Ολυμπιακή Περιβαλλοντική Συμμαχία
8. Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας
9. Χρήση υλικών και πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον

1. Χώροι Ολυμπιακού Πρασίνου

Στόχος μας είναι η εφαρμογή πρακτικών αρχιτεκτονικής τοπίου και οι φυτεύσεις με σεβασμό στο αυθεντικό τοπίο της Αττικής και των λοιπών Ολυμπιακών Πόλεων, με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Φυτεύσεις

Μια 'πράσινη Αθήνα' θα υποδεχθεί όλους τους Ολυμπιακούς επισκέπτες και θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέρος της περιβαλλοντικής κληρονομιάς των Αγώνων. Όλοι οι χώροι πρασίνου θα σχεδιαστούν έτσι ώστε να περιέχουν φυτά συμβατά με το Μεσογειακό κλίμα και με ελάχιστες απαιτήσεις άρδευσης.

Στην υλοποίηση αυτού του προγράμματος θα συμβάλλουμε όλοι, ανάλογα με τις

δυνατότητές μας: για παράδειγμα εθελοντές θα συμμετάσχουν στις φυτεύσεις και χορηγοί και Έλληνες του εξωτερικού θα συμβάλλουν στη δημιουργία θεματικών κήπων.

Αρχιτεκτονική τοπίου

Το Ολυμπιακό Χωριό θα κατασκευαστεί σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, με έμφαση στους παράγοντες ορθού προσανατολισμού των κτιρίων, καλού φυσικού εξαερισμού, συνύπαρξης με χώρους πάρκων και κήπων, και κυκλοφορίας του φυσικού αέρα.

2. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

Σκοπός μας είναι η διασφάλιση ότι όλοι όσοι συμμετέχουν στους Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς Αγώνες δύνανται να συμπεριλάβουν την περιβαλλοντική διάσταση στις καθημερινές δραστηριότητές τους.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, και με τη βοήθεια ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων φροντίζουμε για την συνεχή πληροφόρηση των ομάδων που εμπλέκονται στη διοργάνωση των Αγώνων (χορηγών, αθλητών, άλλων εμπλεκόμενων φορέων αλλά και του κοινού).

Παράλληλα, εργαζόμαστε για τη δημιουργία περιπτέρων τα οποία θα παρέχουν πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον, ενώ για την περίοδο των Αγώνων θα προετοιμάσουμε ειδικό συμπληρωματικό πληροφοριακό υλικό.

3. Συμβολή στην βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης Χορηγών και Αδειούχων

Στόχος είναι η βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων χορηγών και αδειούχων πριν τους Αγώνες, κατά τη διεξαγωγή τους αλλά και μετά την ολοκλήρωσή τους. Απώτερος σκοπός της όλης προσπάθειας είναι αφενός μεν η αλλαγή νοοτροπίας των ελληνικών και μη εταιριών που συνδέονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες στους τρόπους προσέγγισης των περιβαλλοντικών θεμάτων, αφετέρου δε η ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού στην Ελλάδα.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, υποστηρίζουμε την κατασκευή προϊόντων και εγκαταστάσεων σύμφωνα με αναγνωρισμένα συστήματα πιστοποίησης περιβαλλοντικών προδιαγραφών (ISO, EMAS, ECO-LABEL) και φροντίζουμε ώστε ο σχεδιασμός και η συσκευασία των προϊόντων να περιέχουν μηνύματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, όπου είναι δυνατόν. Επίσης, χρηματοδοτούμε περιβαλλοντικές δραστηριότητες και ειδικά προγράμματα (λαμπαδηδρομίες, εκπαιδευτικά προγράμματα). Σε συνεργασία με τους χορηγούς μας αναπτύσσουμε υπεύθυνες πολιτικές διαχείρισης απορριμμάτων και συμβάλλουμε στην προβολή των περιβαλλοντικών τους επιτευγμάτων, επηρεάζοντας έτσι θετικά τη δημόσια εικόνα τους όσον αφορά το περιβάλλον. Για το σκοπό αυτό, έχουμε προχωρήσει στην ίδρυση του Δικτύου Χορηγών για το Περιβάλλον που έχει ως στόχο τη μεγιστοποίηση της συνεισφοράς της βιομηχανίας στο περιβαλλοντικό έργο των Αγώνων.

4. Διαχείριση Απορριμμάτων και Ανακύκλωση

Οι βασικοί μας στόχοι είναι η ελαχιστοποίηση του όγκου των συσκευασιών και απορριμμάτων που θα προέλθουν από τις Ολυμπιακές δραστηριότητες, η προώθηση πρακτικών ανακύκλωσης και η διαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση όσων θα συμμετέχουν στην διοργάνωση των Αγώνων σε θέματα διαχείρισης απορριμμάτων και ανακύκλωσης.

Εργαζόμαστε για να πετύχουμε τη βέλτιστη δυνατή διαχείριση απορριμμάτων, τόσο κατά τη διάρκεια των Αγώνων όσο και κατά την περίοδο προετοιμασίας τους. Για το σκοπό αυτό, εφαρμόζουμε ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης στην έδρα της ΑΘΗΝΑ 2004, του οποίου τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα είναι προφανή:

Ως τώρα, έχουμε ανακυκλώσει 57 περίπου τόνους χαρτιού, σώζοντας έτσι 969 δέντρα. Έχουμε μειώσει την ποσότητα του νερού που απαιτείται για την επεξεργασία χαρτοπολτού κατά 1.795.500 λίτρα και πετύχαμε την μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά 233.700 kW. Με τον τρόπο αυτό, έχουμε εξοικονομήσει 143,64 κυβικά μέτρα ωφέλιμου χώρου σε χωματερές.

5. Φιλικά προς το Περιβάλλον Οχήματα

Στόχος μας είναι η ελαχιστοποίηση της ατμοσφαιρικής, ηχητικής και κάθε άλλης ρύπανσης που συνδέεται με τη χρήση και συντήρηση του Ολυμπιακού στόλου οχημάτων, και η προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών μεταφορών.

Η εφαρμογή του προγράμματος αυτού θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα τόσο στο Ολυμπιακό Χωριό, και στις Ολυμπιακές και μη Ολυμπιακές εγκαταστάσεις όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Στον Ολυμπιακό στόλο θα προωθήσουμε τη χρήση μικρών οχημάτων με χαμηλές εκπομπές αερίων ρύπων και θορύβου και θα εφαρμόσουμε φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές συντήρησης. Για την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, θα προωθήσουμε τη χρήση των δημόσιων μέσων μεταφοράς ως περιβαλλοντικά φιλικότερων.

Με την προσπάθειά μας αυτή, θα συμβάλλουμε σημαντικά στην ήδη πτωτική τάση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή της Αττικής. Ενδεικτικά παραθέτουμε τα παρακάτω στοιχεία.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΜΟΛΥΝΣΗΣ	ΜΕΣΗ ΠΕΡΙΕΚ/ΤΑ 1987-1993 (mg/m3)	ΜΕΣΗ ΠΕΡΙΕΚ/ΤΑ 1994-2000 (mg/m3)	ΜΕΙΩΣΗ (%)
CO	6.8	5.2	23.5%
NOX	187	138	26.2%
NO 2	114	96	15.8%
SO 2	74	39	47.3%
Καπνός	82	69	15.9%
O3	74	64	13.5%

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ

Να σημειώσουμε ότι η μείωση των ρύπων είναι μεγαλύτερη από ότι φαίνεται, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι ο στόλος των οχημάτων αυξήθηκε κατά 68% στην περίοδο 1993-2000 και ότι η κατανάλωση των καυσίμων αυξήθηκε κατά 31% για το πετρέλαιο την ίδια περίοδο.

6. Διαχείριση νερού

Σε σχέση με τη διαχείριση νερού, ο στόχος μας είναι διπτός: η προώθηση της ορθολογικής χρήσης των αποθεμάτων νερού και η διατήρηση της ποιότητάς του στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας.

Για τη μείωση της κατανάλωσης των υδάτινων πόρων, προωθούμε και ενισχύουμε τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως η ανακύκλωση χρησιμοποιημένου νερού και οι πρωτοποριακές τεχνικές ποτίσματος στις εγκαταστάσεις και τα χωριά.

Για τη διατήρηση της ποιότητας των υδάτων στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, στόχος μας είναι η διαφύλαξη της υγείας και απόδοσης όλων όσων θα συμμετάσχουν στους Αγώνες με οποιοδήποτε τρόπο και ειδικότερα των Αθλητών.

7. Ολυμπιακή Περιβαλλοντική Συμμαχία

Η Ολυμπιακή Περιβαλλοντική Συμμαχία είναι μια πρωτοβουλία που στοχεύει στην αποδοτική συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Τελικός σκοπός είναι η συμβολή όλων των ενδιαφερομένων φορέων στην προετοιμασία και τη διεξαγωγή περιβαλλοντικά φιλικών Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων.

Με αυτόν τον τρόπο, φορείς όπως το ΥΠΕΧΩΔΕ, η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, πανεπιστημιακά ιδρύματα και βιομηχανικές ενώσεις ή / και μονάδες επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους για την ομαλή και επιτυχημένη οργάνωση και διεξαγωγή των Αγώνων σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Οι βασικές δραστηριότητες της Ολυμπιακής Περιβαλλοντικής Συμμαχίας περιλαμβάνουν συνεχή επικοινωνία, ενημέρωση, ροή πληροφοριών και συντονισμό με κάθε ένα από τους περιβαλλοντικούς συμμάχους μας για την λήψη μέτρων, την προμήθεια εξοπλισμού και τη συνεργασία σε έργα τα οποία σχετίζονται με το περιβάλλον. Τόσο το πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, όσο και τα αποτελέσματά της καθαυτά θα αποτελέσουν μια μόνιμη περιβαλλοντική κληρονομιά για την Ελλάδα την περίοδο μετά την λήξη των Αγώνων.

8. Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας

Σκοπός μας είναι η προστασία και επαύξηση της βιοποικιλότητας μέσω του επανασχεδιασμού χώρου και άλλων παρεμβάσεων. Η πρωτοβουλία αυτή θα ωφελήσει τόσο τους μόνιμους κατοίκους όσο και τους επισκέπτες της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας κατά τη διάρκεια των Αγώνων αλλά και μετά τη λήξη τους.

Η προστασία της βιοποικιλότητας καθίσταται αναγκαία κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των Αγώνων, όταν η συνάθροιση μεγάλου πλήθους κόσμου θα προκαλεί διατάραξη στις

συνήθεις περιβαλλοντικές συνθήκες και τους οικοτόπους της πανίδας και της χλωρίδας. Προτεραιότητα θα δοθεί στο σχεδιασμό και τις παρεμβάσεις σε εγκαταστάσεις όπως το Ολυμπιακό Χωριό, το Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά και η Παραλιακή Ζώνη Φαλήρου.

9. Χρήση υλικών και πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον

Στόχος μας είναι η επιλογή και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον λύσεων και υλικών / προϊόντων για τη μελέτη και την κατασκευή υποδομών και προσαρμογών, καθώς και για όλες τις πρακτικές και τις δραστηριότητες της ΑΘΗΝΑ 2004. Η βασική ιδέα είναι να αποτρέψουμε μια πιθανή περιβαλλοντική καταστροφή παρά να την θεραπεύσουμε.

Σε αυτό το πλαίσιο, προτείνουμε να αποφεύγεται η χρήση συνθέσεων που αποτελούνται από χλωριωμένα προϊόντα, προϊόντων που περιέχουν αμιάντο, βαφών που περιέχουν βαριά μέταλλα και ξυλείας που έχει παραχθεί από την εκμετάλλευση μη αειφόρων δασών.

Επίσης, προωθούμε την χρήση και επαναχρησιμοποίηση ανακυκλωμένων προϊόντων καθώς και προϊόντων με σήμανση περιβαλλοντικών προτύπων και προτύπων ποιότητας. Τέλος, επιμένουμε στην εφαρμογή πρακτικών στα κτίρια της ΑΘΗΝΑ 2004, οι οποίες θα είναι φιλικές στο περιβάλλον, όπως και στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων σε όλους τους τομείς της προετοιμασίας των Αγώνων.

9.2.3. Πιο πράσινη η Αθήνα το 2004

Σύμφωνα με το μνημόνιο, στο ΥΠΕΧΩΔΕ ανήκει η ευθύνη για τα έργα ανάπλασης και τις πολεοδομικές παρεμβάσεις και στην Οργανωτική Επιτροπή οι διαφημίσεις, η οργάνωση και η λειτουργία μιας σειράς άλλων δράσεων κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η προσπάθεια του ΥΠΕΧΩΔΕ με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες είναι να αλλάξει η σημερινή απάνθρωπη εικόνα της πρωτεύουσας, που συγκεντρώνει σχεδόν το μισό ποσοστό της βιομηχανικής παραγωγής, το 55% των οχημάτων ιδιωτικής χρήσης της χώρας, την ώρα που η αναλογία πράσινου ανά κάτοικο είναι από τις χαμηλότερες σε όλο τον κόσμο.

Όπως ανέφερε ο κ.Λαλιώτης, μέχρι τον Αύγουστο του 2004 ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να έχουν φυτευτεί περίπου 100 εκατομμύρια φυτά σε έκταση περίπου 40.000 στρεμμάτων σε 60 περιοχές της πρωτεύουσας, ενώ το συνολικό κόστος για το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα αγγίξει τα 84 δισ. δραχμές.

Από την πλευρά της, η κ. Αγγελοπούλου είπε: «Μπορεί να σας προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι υπογράφουμε το μνημόνιο λίγο πριν από την αποχώρηση του υπουργού από το υπουργείο, αλλά το ζήτημα της εικόνας της πόλης είναι σημαντικό και θέλουμε να δεσμεύσουμε τον υπουργό ότι και από τη νέα του θέση θα στηρίξει το έργο αυτό».

Οι τέσσερις στόχοι

Στο μνημόνιο περιλαμβάνονται τέσσερα βασικά προγράμματα του αρμόδιου υπουργείου που αφορούν τη βελτίωση της «εικόνας της πόλης» όπως:

- ▣ Η ανάδειξη και η αναβάθμιση ιστορικών χώρων, όπως ο περιβάλλον χώρος της Ακρόπολης, ο Κεραμικός, το Ζάππειο και το Παναθηναϊκό στάδιο.
 - Η ανάπλαση πλατειών και βασικών οδικών αρτηριών και των πυλών της πόλης (πλ. Συντάγματος, Ομονοίας, Καραϊσκάκη, Βάθη, Μοναστηρακίου, Βικτορίας, Κολωνακίου, Εξαρχείων κλπ., καθώς και οι οδοί Σταδίου, Πανεπιστημίου, Αθηνάς, Ερμού, Μητροπόλεως, Κηφισίας, Ποσειδώνος, κλπ).
 - Η ανάπλαση και αναβάθμιση σημαντικών δημόσιων και ιδιωτικών κτηρίων.
 - Η ανάπτυξη του πρασίνου σε όλο το πολεοδομικό συγκρότημα.

Ένα φιλόδοξο πρόγραμμα

Οπωσδήποτε το πρόγραμμα είναι αρκετά φιλόδοξο αν αναλογιστεί κανείς το υποβαθμισμένο περιβάλλον της Αττικής αλλά και των άλλων αστικών περιοχών της χώρας μας. Σε κάθε περίπτωση, το αρμόδιο υπουργείο βρίσκεται αντιμέτωπο με τη σκληρή πραγματικότητα, την οποία βιώνουν καθημερινά οι κάτοικοι του λεκανοπεδίου και αποτυπώνεται με μεγάλη ακρίβεια από την ψυχρή γλώσσα των αριθμών.

Η περιφέρεια της Αττικής, με έκταση μόλις 3,2% της χώρας, έχει συγκεντρώσει 3,5 εκατομμύρια ανθρώπους, δηλαδή το 35%-40% του πληθυσμού, το 50% των βιομηχανικών δραστηριοτήτων και το 55% των Ι.Χ. Η αναλογία τετραγωνικών μέτρων χώρων πρασίνου ανά κάτοικο είναι από τις χαμηλότερες παγκοσμίως με αναλογία 2,55 τ. μ. για κάθε πολίτη της Αθήνας.

Η κατάσταση δεν είναι καλύτερη στη Θεσσαλονίκη, όπου η αναλογία είναι 2,73 τετραγωνικά μέτρα χώρων πρασίνου ανά κάτοικο, την ίδια στιγμή που στο Λονδίνο και τη Ρώμη η αναλογία είναι 9 τ.μ., στο Παρίσι 8,54 τ.μ., τη Βιέννη 20 τ.μ., τη Βαρσοβία 18 τ.μ., το Άμστερνταμ 27 τ.μ., τη Ζυρίχη 35 τ.μ. και την Ουάσιγκτον 50 τ.μ.

Αττική SOS

Θα πρέπει να καταβληθεί συντονισμένη και αρκετά μεγάλη προσπάθεια ώστε να αυξηθεί η αναλογία πρασίνου σε ικανοποιητικά επίπεδα. Ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, σε έναν απολογισμό του προγράμματος «Αττική SOS» πριν από περίπου ένα μήνα, είχε υποσχεθεί ότι με την ολοκλήρωσή του το 2004 η αναλογία τετραγωνικών μέτρων χώρων πρασίνου ανά κάτοικο στην πρωτεύουσα σχεδόν θα διπλασιαστεί καθώς θα διαμορφωθεί από το 2,55 στο 4,5 τ.μ. ανά κάτοικο.

Το κόστος της επόμενης φάσης του προγράμματος «Αττική SOS» έχει προϋπολογιστεί σε 40 δισ. δρχ. και περιλαμβάνει δενδροφυτεύσεις στο όρος Αιγάλεω και τον βοτανικό

κήπο Διομήδους στην Ιερά οδό, αποκαταστάσεις 1.400 στρεμμάτων ανενεργών λατομείων στην περιοχή της Αττικής, έργα πρασίνου και φυτεύσεις στην «Αττική οδό», το αεροδρόμιο των Σπάτων, το θαλάσσιο μέτωπο και περίξ των ολυμπιακών αθλητικών εγκαταστάσεων και έργων.

Τι θα γίνει με το νερό:

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε όμως έναν βασικό παράγοντα που θα επηρεάζει την ανάπτυξη και την συντήρηση αυτών των φυτών, το νερό. Οι δημοσιογράφοι έθεσαν το θέμα στον υπουργό. Με 100 εκατομμύρια δένδρα και φυτά να φυτεύονται σε περιοχές της Αττικής, ποιάς είναι ο όγκος του νερού που θα χρειαστεί για το πότισμά τους και η ΕΥΔΑΠ μπορεί να σηκώσει το βαρύ αυτό φορτίο σε περίοδο «ισχνών αγελάδων» για τα υδάτινα αποθέματα της εταιρείας;

Η απάντηση του κυρίου Λαλιώτη ήταν ότι κάθε παρέμβαση θα συνοδεύεται με ανάλογη πρόβλεψη για την επίλυση του προβλήματος σε τοπικό επίπεδο. Οι λύσεις θα αναζητηθούν με εκτεταμένες γεωτρήσεις, τεχνικά έργα (υδατοδεξαμενές για τη συλλογή των όμβριων υδάτων) και επιλογή φυτών με αντοχή σε ιδιόμορφες κλιματολογικές συνθήκες και συνθήκες λειψυδρίας.

Τι κερδίζει ο πρωτογενής τομέας:

Ίσως είναι νωρίς για τέτοιες αναφορές αφού δεν έχει ακόμη στεγνώσει το μελάνι στις υπογραφές του μνημονίου, όμως θα πρέπει να επισημάνουμε ότι από το τεράστιο αυτό έργο θα πρέπει πρωτίστως να ωφεληθεί ο πρωτογενής τομέας και αναφερόμαστε συγκεκριμένα στους Έλληνες παραγωγούς ανθοκομικών φυτών και καλλωπιστικών θάμνων. Οποσδήποτε θα πρέπει να υπάρξει ένα συντονιστικό όργανο που θα καταδείξει τις ανάγκες κάθε περιοχής και θα υποδείξει τα είδη που πρέπει να φυτευτούν. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφύγουμε τον κίνδυνο να ολιγορήσουμε έτσι ώστε οι ανάγκες σε πράσινο να μην μπορούν να καλυφθούν από την εγχώρια αγορά και να χρειαστεί να καταφύγουμε σε εισαγωγές σπαταλώντας πολύτιμο συνάλλαγμα. Χρόνος υπάρχει. Αρκεί να υπάρχει και βούληση.

9.3 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ, ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ 2004

9.3.1. Στην Αθήνα οι τουρίστες θα είναι 30% περισσότεροι από το Σίδνευ

Ακριβή στοιχεία δεν μπορούν να δοθούν σχετικά με την ώθηση που θα δεχτεί ο κλάδος του τουρισμού με την ευκαιρία της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004. Ωστόσο, ως οδηγός μπορούν να ληφθούν τα μεγέθη του Σίδνεϋ. Γνώμη μας είναι ότι στην περίπτωση της Ελλάδας θα πρέπει να αναμένουμε μια αύξηση κατά τουλάχιστον 30% σε σχέση με το Σίδνεϋ, γιατί η χώρα μας είναι πολύ εγγύτερα σε περιοχές με υψηλή πληθυσμιακή συγκέντρωση. Άρα λογικά θα προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες.

Η μεγάλη προσέλευση κόσμου, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, θα δημιουργήσει μεγάλες ανάγκες για κλείσιμο εισιτηρίων, ξενοδοχείων κλπ. Παράλληλα, μεγάλος αριθμός ανθρώπων θα θελήσουν να επωφεληθούν της παρουσίας τους στην Αθήνα για να γνωρίσουν και άλλα μέρη της χώρας. Οι περιοχές που θα συγκεντρώσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών εκτιμούμε ότι θα είναι κυρίως το λεκανοπέδιο της Αττικής, αλλά και οι γύρω περιοχές σε ακτίνα 100 χλμ., ή σε απόσταση μία με μιάμιση ώρα από τα συμβαίνοντα στην Ολυμπιάδα.

Υπάρχουν και άλλες ευκαιρίες λιγότερο ορατές, που όμως δεν είναι δυνατόν να αποκαλυφθούν γιατί πιθανώς να επιθυμούμε να τις αξιοποιήσουμε σαν εταιρία.

Οι εταιρίες του κλάδου θα πρέπει να προετοιμαστούν για να αξιοποιήσουν τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που εμφανίζονται. Καταρχάς πρέπει να αποκτήσουν μέγεθος που να εμπνέει εμπιστοσύνη. Πρέπει να πείθουν ότι είναι σε θέση να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της διοργάνωσης. Επομένως πρέπει να επιδιώξουν μεγέθυνση είτε οργανική είτε μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών και συνεργασιών. Επίσης βασικός άξονας της προσπάθειας εκσυγχρονισμού θα είναι οι επενδύσεις σε σύγχρονες τεχνολογίες και στη δυνατότητα διασύνδεσης αυτών με τις αντίστοιχες που θα χρησιμοποιηθούν για τη διοργάνωση της Ολυμπιάδας

9.3.2. Τι μας διδάσκει η εμπειρία των Ισπανών και των Αυστραλών

Οι Ισπανοί είχαν ήδη ξεκινήσει διαφημιστική καμπάνια για τον τουρισμό τους ήδη από την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων από τη Βαρκελώνη. Στην Αυστραλία τα αποτελέσματα των προγραμμάτων δημοσιότητας είχαν ως αποτέλεσμα :

- i)** Την αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού το 2000 κατά 11%.
- ii)** Την αύξηση των αριθμών των Συνεδρίων, τόσο στο Σίδνεϊ, όσο και στην Αυστραλία.
- iii)** Την εκτίμηση για το διάστημα 1997-2004 για πρόσθετες αυξήσεις 1,74 εκ. επισκεπτών και έσοδα από τον τουρισμό ύψους 3,5 εκ. δολλαρίων Η.Π.Α.
- iv)** Την εκτίμηση για το μέσο ρυθμό αύξησης αφίξεων 7,8% στη δεκαετία 2000-2010 και
- v)** Για το 2010, διπλασιασμό των αφίξεων σε σχέση με το 2000.

Οι Αυστραλοί, δεν υπολογίζουν πλέον τα οφέλη που προέκυψαν για τη χώρα κατά το 2000, αλλά έχουν ήδη αρχίσει να υπολογίζουν τα οφέλη έως το 2010.

9.3.3 2004 κίνδυνοι και ευκαιρίες για τον τουρισμό

Η αυξημένη ζήτηση υπηρεσιών, που αναμένεται να κορυφωθεί το 2004, οι ενισχύσεις από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο, αλλά και η φιλόδοξη προσπάθεια αναδιάρθρωσης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, προς την κατεύθυνση του θεματικού τουρισμού, με στόχο την επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν, την αναβάθμιση και διεύρυνση των προσφερομένων υπηρεσιών, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τουρίστες υψηλότερου εισοδήματος, δημιουργούν νέες επενδυτικές ευκαιρίες στο συγκεκριμένο τομέα.

Με αφετηρία τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, οι ισχυροί της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας αλλά και αρκετοί κατασκευαστικοί όμιλοι προγραμματίζουν σημαντικές επενδύσεις είτε στην αναβάθμιση των υπάρχουσών υποδομών (αθλητικές εγκαταστάσεις, πισίνες, αίθουσες αναψυχής κλπ.) είτε στην κατασκευή πρότυπων τουριστικών οικισμών.

Παρά τον προβληματισμό που εκφράζεται για την υπερσυσσώρευση κλινών στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και τις δυνατότητες αποδοτικής εκμετάλλευσής τους μετά την ολοκλήρωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, η ανάπτυξη του εκθεσιακού-συνεδριακού τουρισμού, καθώς και άλλων επιμέρους ενοτήτων του θεματικού τουρισμού, ίσως εμπεριέχουν την απάντηση για την «επόμενη μέρα», μετά την Ολυμπιάδα.

Προς το παρόν, πάντως, το ενδιαφέρον είναι εστιασμένο στην επιτυχή έκβαση του μεγαλύτερου project, που ανέλαβε ποτέ μια τόσο μικρή χώρα.

Κινούμενοι σε αυτή την κατεύθυνση, με ιδιαίτερη έμφαση στην περιοχή της Αττικής, μεγάλοι ξενοδοχειακοί όμιλοι της χώρας αναβαθμίζουν τις μονάδες τους και εμπλουτίζουν τις υπηρεσίες τους, αλλάζοντας την εικόνα τους, υλοποιώντας σημαντικά επενδυτικά προγράμματα.

Ταυτόχρονα, έχει ξεπεράσει κάθε προσδοκία η συμμετοχή των επενδυτών στην πρόσκληση ενδιαφέροντος του **Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού** για τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων στην περιοχή της πρωτεύουσας. Οι αιτήσεις έφτασαν τις 83 και οι κλίνες που ζητούνται ανέρχονται στις 21.000. Ανάμεσα στα επενδυτικά σχήματα που κατέθεσαν σχέδια και αιτήσεις είναι ο διεθνής όμιλος Accor (Sofitel, Mencune, Novotel, Ibis), η Hyatt, ο όμιλος Δασκαλαντωνάκη, η Sanyo Hellas Holding, η Alpha Αστικά Ακίνητα, η Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε. (θυγατρική του ΕΟΤ), η Εθνική Τράπεζα και όλοι σχεδόν οι μεγάλοι ξενοδοχειακοί όμιλοι της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Η Επόμενη Μέρα των Ολυμπιακών Αγώνων

10.1 ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΔΑΞΕ ΤΟ...ΣΙΔΝΕΥ

«Το γεγονός ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Σίδνεϊ προσέφεραν οικονομικά οφέλη στην πόλη και τη χώρα, δεν σημαίνει ότι αυτό θα γίνει και σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση. Εξαρτάται από το πως χρησιμοποιούνται οι Ολυμπιακοί Αγώνες για να υπάρξουν θετικές οικονομικές επιπτώσεις».

Η διαπίστωση ανήκει στον καθηγητή του Τμήματος Μάρκετινγκ και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Γκρίφιθ της Αυστραλίας Laurence Chalip, ο οποίος μίλησε για τις οικονομικές επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι απόψεις του Αυστραλού καθηγητή έχουν ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι ο ίδιος έζησε από κοντά την προετοιμασία, τη διεξαγωγή αλλά και τις επιδράσεις που είχε και θα έχει αυτή στην οικονομία του Σίδνεϊ. Σύμφωνα με τον Αυστραλό καθηγητή οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Σίδνεϊ στο σύνολό τους ήταν σίγουρα οικονομικά κερδοφόροι για τη χώρα, συμβάλλοντας κατά 6,5 δισ. δολάρια Αυστραλίας στην οικονομία. Το πιο θετικό βέβαια ήταν η τουριστική προώθηση που προκάλεσαν οι Αγώνες. Η Αυστραλία κατόφερε να αναδειχτεί και να ανυψώσει την εμπορική της θέση σαν ένας τουριστικός προορισμός. Οι αγώνες βοήθησαν ακόμα στη δημιουργία νέων επιχειρηματικών σχέσεων. Ωστόσο, το γεγονός ότι οι αγώνες ήταν ένα οικονομικό προνόμιο για την Αυστραλία δεν σημαίνει ότι θα είναι και για οποιονδήποτε άλλο. Η πραγματική πρόκληση είναι πως θα χρησιμοποιηθούν οι Αγώνες σαν ένα εργαλείο για να αποκτηθούν τα μέγιστα οικονομικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι από μόνο του το γεγονός ότι έχεις τους Αγώνες. Αυτό που μετράει είναι το πως χρησιμοποιείς τους αγώνες. Ο Laurence Chalip σε μια συνέντευξη του δηλώνει χαρακτηριστικά:

“ Ένα πράγμα που μάθαμε στην Αυστραλία είναι ότι υπάρχουν πολλές υψηλές προσδοκίες πριν γίνουν οι Αγώνες. Ο καθένας νομίζει ότι οι αγώνες θα φέρουν τεράστια πλεονεκτήματα για όλους.

Λοιπόν, μερικές δουλειές και μερικές βιομηχανίες πήγαν πολύ καλά λόγω των αγώνων. Μερικές όχι. Εξαρτάται από τη στρατηγική κατάσταση κάθε επιχείρησης και από το πως δουλεύουν οι επιχειρήσεις για να αποκτήσουν το μέγιστο δυνατό πλεονέκτημα. Δεν συμβαίνει απλά και μόνο λόγω των Αγώνων. Εξαρτάται από τις στρατηγικές και τις τακτικές που χρησιμοποιούνται για το καλύτερο αποτέλεσμα.” Συνεχίζοντας, αναφερόμενος στο συνολικό κόστος των Ολυμπιακών αγώνων δηλώνει: «Η Οργανωτική Επιτροπή του Σίδνεϊ δεν έχει παρουσιάσει ακόμα τελικό συνολικό κόστος. Υπήρχαν επενδύσεις για την αναβάθμιση και βελτίωση της εικόνας της πόλης, για την κατασκευή νέων οδικών αρτηριών, και άλλων έργων υποδομής. Γενικά υπολογίζεται ότι δαπανήθηκαν 2,3 δισ. δολάρια Αυστραλίας από το κράτος και 1,2 δισ. δολάρια Αυστραλίας από ιδιώτες. Αλλά αυτό καλύπτει πολύ περισσότερα από το ίδιο το κόστος

των αγώνων. Περιλαμβάνει την κατασκευή νέων ξενοδοχείων, νέων δρόμων, βελτιώσεις του αεροδρομίου και πολλά άλλα.

Είναι βέβαια αλήθεια ότι οι προϋπολογισμοί άλλαξαν κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας πολλές φορές. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να εκπλήσσει διότι η παγκόσμια οικονομική κατάσταση άλλαξε. Για παράδειγμα, η οικονομική κρίση στην Ασία είχε σημαντική επιρροή στους σχεδιασμούς των αγώνων. Έτσι, ήταν αναγκαίο να προσαρμοστούν οι προϋπολογισμοί. Αυτό είναι απλά ένας καλός επιχειρηματικός σχεδιασμός.» Όσον αφορά στις νέες θέσεις που δημιουργήθηκαν ο Αυστραλός καθηγητής τονίζει: «Είναι δύσκολο να πεις ακριβώς πόσες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν από τους αγώνες. Ο κατασκευαστικός κλάδος παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη τα χρόνια μέχρι τους αγώνες και πιθανόν να δημιουργήθηκαν πολλές εκατοντάδες νέες θέσεις εργασίας. Όμως, αυτό είναι μια προσωρινή επίδραση. Μόνο στον τομέα του τουρισμού δημιουργήθηκαν μόνιμες θέσεις εργασίας, εξαιτίας της τεράστιας επιρροής που είχαν οι αγώνες στον τουρισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αγώνες προσέφεραν επιπλέον 1,6 εκατομμύρια επισκέπτες μεταξύ του 1997 και 2004.»

Συνοψίζοντας ο καθηγητής είπε:

« Η κληρονομιά και το κλειδί των αγώνων, είναι η νέα θέση που το Σίδνεϊ έχει στον κόσμο. Το Σίδνεϊ έγινε μια πολύ πιο σημαντική πόλη για τον τουρισμό, τις επιχειρήσεις αλλά και τις επιχειρηματικές συναντήσεις όπως διεθνή επιχειρηματικά συνέδρια και ημερίδες. Στην Αυστραλία δόθηκε η δυνατότητα να διεκδικήσει περισσότερα για αυτήν από τον κόσμο, μέσω των Ολυμπιακών Αγώνων. Η Αυστραλία γενικότερα και το Σίδνεϊ ειδικότερα, θα ωφεληθούν πολύ από αυτό.

Συνολικά, οι αγώνες φαίνεται πως έχουν τεράστια θετική επίδραση στην Αυστραλία. Η οικονομία ωφελήθηκε όπως και η εθνική υπερηφάνεια αλλά και ο αθλητισμός. Μπορώ να πω ότι συνολικά οι Αγώνες ήταν πολύ θετικοί για την Αυστραλία.»

10.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

10.2.1 Μια πρώτη προσέγγιση

Η συζήτηση των επιπτώσεων της Ολυμπιάδας, που επιδιώκει να συγκροτήσει μια συγκεκριμένη και ειλικρινή απάντηση, αναγκαστικά θέτει ορισμένες προϋποθέσεις διοργάνωσης του έργου, που είναι και οι παραδοχές για να καταλήξει σε ποσοτικούς υπολογισμούς. Αυτό σημαίνει ότι καθώς η μελέτη προϋπολογισμού των επιπτώσεων στην οικονομία στηρίζεται σε υποθέσεις που μεγιστοποιούν τα ωφελήματα - άμεσα και μακροπρόθεσμα, πρόσκαιρα και διαρκή, υλικά και άυλα, ποσοτικά και ποιοτικά - της διοργάνωσης, συγχρόνως εργάζεται και για τον καλύτερο τρόπο οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Αλλά αυτή η πτυχή της Ολυμπιάδας είναι ακόμη -απαράδεκτα- ανοικτή και εν μέσω συγκρούσεων το πιο πιθανό είναι να κλείσει με τον πιο βεβιασμένο, Έως σήμερα η συζήτηση για τους Ολυμπιακούς Αγώνες περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά στα πολιτικά παιχνίδια γύρω απ' αυτούς και τις προπαρασκευαστικές ακόμη επιχειρηματικές κινήσεις, που σε δεύτερη φάση έχουν ασφαλώς όλες τις προϋποθέσεις να αποτελέσουν εξέχον τμήμα στις συζητήσεις περί διαπλοκής. Για τις οικονομικές πτυχές η συζήτηση υστερεί κι όταν γίνεται περιορίζεται στον οικονομικό προϋπολογισμό του έργου μόνο κι όχι στις επιπτώσεις στην οικονομία συνολικά. Ούτε η κυβέρνηση ούτε η -κυλιόμενη- Οργανωτική Επιτροπή του 2004 έχουν εργαστεί γι' αυτό, για να συνεισφέρουν υπεύθυνα κάποια ποσοτικά στοιχεία. Η σχετική μελέτη που έχει ανατεθεί στο ΚΕΠΕ είναι ακόμη δυστυχώς στην αρχή και μάλλον θ' αργήσει.

Την πλέον ολοκληρωμένη έως τώρα μελέτη για το ζήτημα αυτό παρουσίασε το IOBE. Το **Ιδρυμα οικονομικών και βιομηχανικών ερευνών (IOBE)** είναι η δεύτερη φορά που καταπιάνεται με τους Ολυμπιακούς απ' αυτή τη σκοπιά. Πριν ένα περίπου χρόνο είχε παρουσιάσει μία άλλη μελέτη που αναφερόταν στη δυνατότητα μετά-ολυμπιακής χρήσης των επιμέρους έργων, θέμα απόλυτα συνδεδεμένο με το ευρύτερο ζήτημα των επιπτώσεων στην οικονομία. Και οι δύο αυτές μελέτες είναι ασφαλώς ένα πρώτο πολύ χρήσιμο υλικό για συζήτηση. Ωστόσο έχουν μια εμφανή μονομέρεια: οι επιπτώσεις στην οικονομία, για να μετρηθούν ολοκληρωμένα, οφείλουν να συνυπολογίσουν επιπλέον την εναλλακτική δυνατότητα χρήσης των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων που θα απορροφηθούν στους Ολυμπιακούς Αγώνες, καθώς και τις βλάβες που θα προκληθούν στο περιβάλλον, στην ποιότητα λειτουργίας γενικότερα της καθημερινής ζωής των πολιτών στην Αττική.

Ζητούμενο η σοβαρότητα και ο επαγγελματισμός...

Με κίνδυνο να απλοποιήσουμε το θέμα των επιπτώσεων στην οικονομία μπορούμε να πούμε ότι διαμορφώνονται δύο ζεύγη επιπτώσεων που πρέπει να συνεξεταστούν. Το πρώτο, είναι οι καθαρές επιπτώσεις στην οικονομία σε αντιπαράθεση με αυτές από τις εναλλακτικές χρήσεις ισοδύναμων πόρων, με βάση το επίπεδο αναγκών της ελληνικής οικονομίας. Το δεύτερο ζεύγος, είναι η τεχνογνωσία και τα άυλα εν γένει ωφελήματα από τη διοργάνωση, καθώς κι η -με την ευκαιρία αυτή- αναβάθμιση τομέων της κοινωνικής ζωής, σε αντιπαράθεση με το σύνολο των βλαβών που προκαλεί η

κατασκευή ενός «μεγάλου έργου», που προορίζεται για άκρως εντατική χρήση σε εξαιρετικά βραχύ χρονικό διάστημα, σε μία επιβαρημένη πόλη (όπως η Αθήνα), όπως και της απώλειας της τεχνογνωσίας που θα συσσωρευόταν από μία ήπια εναλλακτική χρήση των πόρων που τώρα θ' απορροφήσει το έργο.

Ποιο θα είναι, λοιπόν, το τελικό αποτέλεσμα; Αυτό δε θα βρεθεί ποτέ και αν βρεθεί δε θα συμφωνηθεί ποτέ το ύψος του εφ' όσον υπεισέρχονται στην εκτίμηση οι αντιλήψεις του καθενός. Είναι φανερό ότι στο πρώτο ζεύγος η υπεροχή των ωφελημάτων, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που υπάρχει υψηλή ανεργία και έχεις μπροστά σου μια τόσο μεγάλη επένδυση, μοιάζει να είναι αδιαφιλονίκητη. Όπως και ότι στο δεύτερο ζεύγος οι βλάβες, λαμβάνοντας υπόψη σου και τη γνωστή και σχεδόν καθολική ελληνική ολιγωρία για ποιοτικά ζητήματα, θα είναι τόσο μεγάλες, ώστε θα απαιτηθούν στο μέλλον αυξημένοι ή και υπέρτεροι των ωφελημάτων πόροι για να αντιμετωπιστούν.

Όμως το απροσδιόριστο του αποτελέσματος δε βλάπτει καθόλου την ουσία. Ίσως, μάλιστα, βρισκόμαστε μπροστά σε μια ενδιαφέρουσα ιδιοτυπία: όσο πιο εξοπλισμένες - με επιχειρήματα εννοείται- και αντιπαραθετικές προσέλθουν στη συζήτηση οι αντίπαλες αντιλήψεις, τόσο πιο ολοκληρωμένα ορθολογικά θα οργανωθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, τόσο πιο πολύ θα προσεγγίζουν μια χρυσή τομή, η οποία μπορεί και να μην υπάρχει στην πραγματικότητα, αλλά εν τούτοις θα λειτουργήσει θετικά ως θεωρητικός στόχος.

Το IOBE ξεκινάει με την υπόθεση ότι κατ' αρχάς υπάρχει η ποιοτική δυνατότητα κατά τη διοργάνωση να απασχοληθούν Έλληνες επαγγελματίες κι επιστήμονες, όπως και να χρησιμοποιηθούν ελληνικά προϊόντα. Όμως ο βαθμός αξιοποίησης αυτής της κατ' αρχήν δυνατότητας θα εξαρτηθεί από το πώς θα προετοιμαστεί έγκαιρα, αυτό το δυναμικό, σωστά και θα ανταποκριθεί με ακρίβεια στο έργο που θα αναλάβει ως προς τους χρόνους και τις προδιαγραφές, ώστε να προκύψει μια ακόμη ωφέλεια από τη χρήση του ονόματος και του γοήτρου της άσπογης εργασίας. Έτσι προκύπτει και το συμπέρασμα του IOBE, ως προς το πόσο θα είναι η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων θετική για την οικονομία. Το ύψος των ωφελειών δηλαδή το συναρτά από την οργανωτική σοβαρότητα και την επαγγελματική διαχείριση που θα επιδειχθεί. Διότι αυτά θα κρίνουν, εν τέλει, αν θα δοθεί μακροπρόθεσμη προοπτική στα κέρδη που θα προκύψουν, την υποδομή και την ειδική τεχνογνωσία που θα αναπτυχθεί.

Πρόκειται για ένα εντελώς ανοικτό ζήτημα κι αν υπάρχει μια πρώτη εκτίμηση, αναφέρει ότι έχει ήδη χαθεί αρκετός χρόνος, όχι με την επιφανειακή έννοια που κατά κανόνα του δίνεται από τον Τύπο, αλλά με την έννοια της γνωριμίας σε λεπτομέρεια και σε βάθος της «εργασίας» και της προετοιμασίας για να αναληφθεί κιόλας. Όσο χάνεται δε χρόνος, τόσο ποσοστό του έργου - το οποίο θα γίνει ούτως ή άλλως έως το 2004 - φεύγει από τα χέρια των Ελλήνων επαγγελματιών ή δε θα κατασκευαστεί μ' ελληνικά αγαθά κι υπηρεσίες, αλλά θα «εισαχθεί έτοιμο». Όσο δε μεγαλύτερο μέρος του έργου «εισαχθεί», τόσο λιγότερα θα είναι τα οφέλη, ενώ οι βλάβες θα παραμένουν οι ίδιες. Είναι το πιο καταστροφικό ενδεχόμενο...

10.2.2. Επιδράσεις κατά τομείς οικονομικής δραστηριότητας

Τουρισμός. Η θετική επίδραση κατ' ελάχιστον ανέρχεται σε εργασίες 140 εκατ. δολ. ή περίπου 2 εκατ. διανυκτερεύσεις.

Βιομηχανία. Η συνολική αύξηση του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας αναμένεται να φθάσει στο ύψος των 650 εκατ. δολ. κυρίως σε υλικά κατασκευών, διαχείρισης, λειτουργίας.

Κατασκευές. Αναμένεται να επηρεαστούν θετικά, καθώς θα κερδίσουν νέα έργα και θα αποκτήσουν τεχνογνωσία. Τα έργα αυτά που συνδέονται άμεσα με τους Αγώνες είναι συνολικού ύψους 500 - 600 εκατ. δολάρια.

Τηλεπικοινωνίες. Αναμένεται να αυξηθεί θεαματικά η ζήτηση τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Υπηρεσίες. Αναμένεται να ευνοηθούν συνολικά κι ειδικότερα θα αυξηθεί η ζήτηση για υπηρεσίες μεταφορών, χρηματοοικονομικές, μεταφραστικές, επιχειρηματικές, εμπορίου, συμβούλων κλπ.

Απασχόληση. Εκτιμάται ότι η διοργάνωση θα οδηγήσει στη δημιουργία 140.000 θέσεων απασχόλησης υψηλής ή ενδιάμεσης ειδίκευσης και δεξιοτήτων, όλη την περίοδο έως το 2004.

Έσοδα Προϋπολογισμού. Συνολικά ως το τέλος της Ολυμπιάδας, σε σημερινές δρχ. αναμένονται έσοδα ένα δισ. περίπου δολάρια.

Πρόκειται για υπολογισμούς κατά προσέγγιση, χρήσιμους, όπως και οι δύο μελέτες για τις επιπτώσεις στον τουρισμό του IOBE και του ΣΕΤΕ (Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων).

Πηγή: **IOBE**

Ειδικότερα, Μεγάλα οφέλη φέρνουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 στους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας καθώς δημιουργούν αυξημένους κύκλους εργασιών σε χιλιάδες επιχειρήσεις, αλλά και νέες θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με τη μελέτη του IOBE, οι τομείς της βιομηχανίας, του τουρισμού και των κατασκευών αναμένεται να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών τους κατά 1,4 δισ. δολάρια περίπου, ενώ παράλληλα θα δημιουργηθούν περισσότερες από 140.000 νέες θέσεις απασχόλησης υψηλής ή ενδιάμεσης ειδίκευσης. Στον τουρισμό, η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων επιδρά θετικά και «μεταφράζεται σε αύξηση του κύκλου εργασιών μόνο το πρώτο έτος κατά 140 εκατ. δολάρια, δηλαδή περίπου 55 δισ. δρχ., καθώς οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών μόνο κατά την περίοδο διεξαγωγής των αγώνων υπολογίζονται σε 2 εκατομμύρια. Στη βιομηχανία αναμένεται η αύξηση του κύκλου εργασιών να φτάσει τα 650 εκατ. δολάρια, δηλαδή 260 δισ. δρχ. περίπου στην περίοδο 2001-2004. Ο κλάδος των κατασκευών θα επηρεαστεί θετικά αφού θα κληθεί να υλοποιήσει έργα που συνδέονται άμεσα με τους αγώνες, συνολικού ύψους 500-600 εκατ. δολαρίων (200-240 δισ. δρχ.). Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών θα διαγράψει θετική πορεία καθώς θα αυξηθεί η ζήτηση των παρεχομένων υπηρεσιών του. Ο τομέας των υπηρεσιών θα ευνοηθεί εξίσου από την αύξηση της ζήτησης εξαιτίας των απαιτήσεων της διοργάνωσης για μια κλίμακα που περιλαμβάνει υπηρεσίες μεταφορών, εμπορίου, χρηματοοικονομικές, επιχειρηματικές κλπ. Ο ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μέχρι το 2004 θα είναι της τάξης του 0,8%, ενώ το 2004 θα φτάσει το 2%. Στο δημόσιο προϋπολογισμό αναμένεται τα έσοδα να υπερβούν

τα 400 δισ. δρχ. περίπου, ενώ για τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό αναφέρεται ότι απαιτείται άμεσα η προμήθεια και διαχείριση ειδικού εξοπλισμού ποσού ύψους 8-10 δισ. δρχ.

Η πραγματοποίηση των αγώνων απαιτεί μεταξύ άλλων:

- 500 προκατασκευασμένα περίπτερα επιφάνειας περίπου 8.000 τετραγωνικών μέτρων
- 200 τέντες επιφάνειας 40.000 τ.μ.
- 100.000-120.000 καθίσματα για κερκίδες
- 100 χιλιόμετρα περιφράξεις
- 4.000 θέσεις εργασίας για δημοσιογράφους και τηλεοπτικά συνεργεία
- 200 γεννήτριες
- 1.500 χιλιόμετρα καλωδίων
- 150.000 στολές
- 15.000 τραπέζια εργασίας, 40.000 καθίσματα, 5.000 πολυθρόνες
- 30.000 ατομικές ντουλάπες
- 10.000 κάδους απορριμμάτων
- 1.500 χημικές τουαλέτες
- 200 μεταφραστικές καμπίνες

10.3 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ- ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 2003-2005

Με κοινή απόφασή τους όλοι οι τουριστικοί φορείς της χώρας που συμμετείχαν στο Εθνικό Συμβούλιο Τουρισμού (ΕΣΤ) θα απευθύνουν **μήνυμα-ψήφισμα** προς τη διεθνή κοινότητα, τον ΟΗΕ και τις κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών χωρών προκειμένου να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να αποτραπεί ο πόλεμος στο Ιράκ. Οι πιθανές συνέπειες μιας πολεμικής σύρραξης στο τουρισμό της χώρας μας ήταν ένα από τα θέματα που προσέλκυσαν ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των συζητήσεων στο ΕΣΤ. Μάλιστα αποφασίστηκε, όπως έκανε η Κύπρος, ότι οι φορείς του Τουρισμού θα πρέπει μέσα στο επόμενο 10ήμερο να προτείνουν τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο κρίσης από το Ιράκ. Επίσης, αποφασίστηκε μετά το Πάσχα να πραγματοποιηθεί εκ νέου συνεδρίαση του Συμβουλίου, η οποία και θα εκτιμήσει τις ανάγκες βάσει της κατάστασης που θα έχει διαμορφωθεί μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή.

Σε περίπτωση κατά την οποία υπάρξει τελικά πολεμική σύρραξη, συζητήθηκε να λειτουργήσουν σειρά μέτρων ως θωράκιση της τουριστικής αγοράς και στο εσωτερικό αλλά και γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

10.3.1. Απολογισμός της τουριστικής κίνησης για το 2002

Διαπιστώνεται μείωση των αφίξεων τουριστών με προέλευση τη Γερμανία και τη Σουηδία της τάξης του 8% έως 10%, σε όλους τους ελληνικούς προορισμούς, όπως συνάγεται και από τον αριθμό των αφικνούμενων με πτήσεις charters στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας. Ιδιαίτερα εμφανής, λόγω του μεγάλου όγκου των συνήθως μετακινούμενων τουριστών από τις χώρες αυτές, είναι η μείωση στη Ρόδο, την Κω, και την Κέρκυρα, και μικρότερη μείωση στην Κρήτη.

Η τάση αυτή, προέρχεται κυρίως από την οικονομική συγκυρία των δύο αυτών χωρών. Με βάση τα έως σήμερα στοιχεία, η κίνηση από το Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται να διατηρηθεί στο σύνολο του έτους στα ίδια υψηλά επίπεδα του 2001, με ελαφρά αύξηση (+1,3 έως 1,7%). Από τις λοιπές αγορές του εξωτερικού, σημαντική μείωση εκτιμάται ότι θα εμφανιστεί στο σύνολο του έτους στην τουριστική κίνηση από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, ενώ μικρότερη μείωση θα παρουσιαστεί στις αγορές της Γαλλίας, Ελβετίας, Αυστρίας. Στις υπόλοιπες αγορές, η κίνηση θα διατηρηθεί γενικά στα επίπεδα του 2001, ενώ μικρή αύξηση εκτιμάται ότι έχει παρουσιάσει ο αριθμός τουριστών προερχόμενων από την Ολλανδία και την Ιταλία. Η μείωση των αφίξεων στην Κέρκυρα αντισταθμίζεται εν μέρει μόνον από τη σχετική αύξηση των αφίξεων στη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά, ιδιαίτερα τουριστών προερχόμενων από το Ηνωμένο Βασίλειο. Πιο θετική εμφανίζεται η εικόνα της κίνησης στη Θεσσαλονίκη και τα κυριότερα θέρετρα της Βόρειας Ελλάδας (Χαλκιδική, Θάσος).

Καταγράφεται αύξηση των αφίξεων με πτήσεις charters στο αεροδρόμιο της Αθήνας (αύξηση 7% έναντι του 2001, για το διάστημα Απριλίου-Αυγούστου).

Επισημαίνεται ωστόσο ότι:

- Ο κύριος όγκος των τουριστών με προορισμό το Λεκανοπέδιο μετακινείται κατά κανόνα ατομικά και οι ναυλωμένες πτήσεις αποτελούν αρκετά μικρό τμήμα της συνολικού όγκου των αφίξεων.
- Το αεροδρόμιο της Αθήνας έχει από ετών πάψει να αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αλλοδαπών τουριστών, λόγω και της ανάπτυξης των περιφερειακών αεροδρομίων.
- Ελαφρώς μειωμένη εμφανίζεται και η κίνηση αλλοδαπών τουριστών στις Κυκλάδες, όπως προκύπτει ενδεικτικά και από τις μειωμένες αφίξεις αλλοδαπών τουριστών με σταθμό εισόδου στη χώρα το αεροδρόμιο Θήρας (μέσω πτήσεων charters).
- Μέρος της μείωσης της κίνησης αλλοδαπών τουριστών καλύπτεται από τον εσωτερικό τουρισμό, φαινόμενο που αναμένεται να ενισχυθεί και με την εφαρμογή του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του ΕΟΤ τους τελευταίους μήνες του έτους. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία ώστε να εκτιμηθεί η ακριβής έκταση αυτής της κάλυψης.
- Με βάση τα πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, εμφανίζεται διαφορετική εικόνα για τις εισπράξεις από τον τουρισμό κατά το 2002 και τη συνακόλουθη σημασία της τουριστικής κίνησης στην οικονομία της χώρας. Σημαντική είναι η συμβολή των εισπράξεων από τον τουρισμό κατά το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2002 στην άνοδο του πλεονάσματος του ισοζυγίου των υπηρεσιών, αντισταθμίζοντας έτσι την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που έφθασε τα 4.952 εκ. ευρώ. Συγκεκριμένα, οι τουριστικές εισπράξεις έφθασαν τα 5.769,6 εκ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1,0 % έναντι της ίδιας περιόδου του 2001, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 13,64%. Οι εισπράξεις από τον τουρισμό αυξήθηκαν κατά 5,35% τον Ιούλιο 2002 έναντι του Ιουλίου 2001. Η άνοδος του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών τον μήνα Ιούλιο του 2002, ειδικότερα, σύμφωνα με το δελτίο της Τ.τ.Ε., «προήλθε από τις αυξημένες καθαρές εισπράξεις, κυρίως από ταξιδιωτικές αλλά και από μεταφορικές υπηρεσίες».

10.3.2. Προοπτικές για τον τουρισμό 2003 - 2005

Για το 2003 η πορεία του ελληνικού αλλά και του παγκόσμιου τουρισμού θα εξαρτηθεί από **τέσσερις κρίσιμους παράγοντες** οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους. Ο πρώτος αφορά στην ένταση και τη **χρονική διάρκεια της ενδεχόμενης επίθεσης** στο Ιράκ, ο δεύτερος στην διαμόρφωση της **τιμής του πετρελαίου**, ο τρίτος στην **ταχύτητα ανάκαμψης** της αμερικανικής οικονομίας καθώς και άλλων χωρών όπως Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία κ.α. και ο τέταρτος στην **ανάκτηση της εμπιστοσύνης** επιχειρηματιών και καταναλωτών των χωρών που είναι οι βασικές πηγές τουριστικών ροών.

Βάσει σχετικής ανάλυσης που εκπονήθηκε από τον ΕΟΤ, υιοθετήθηκε από το υπουργείο Ανάπτυξης και παρουσιάστηκε από τον κ. Ακη Τσοχατζόπουλο κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης του ΕΣΤ, το πιο αισιόδοξο σενάριο, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αφορά στο ότι ο **διεθνής τουρισμός το 2003 θα σημειώσει άνοδο κατά 2 έως 3% σε σχέση με το 2002.**

Η αβεβαιότητα που επικρατεί στις διεθνείς τουριστικές - και όχι μόνο - αγορές έχει επιφέρει **μεγάλη συγκράτηση της ζήτησης** ιδίως για τους πρώτους μήνες του 2003 όπως διαπιστώνεται και από την πορεία των κρατήσεων με αποτέλεσμα την **πίεση των μεγάλων Tour Operators προς τους φορείς της προσφοράς για μειωμένες τιμές.** Το φαινόμενο αυτό απαιτεί **ειδική αντιμετώπιση** σε επίπεδο τόσο επιχειρηματικών φορέων όσο και των δράσεων και των συνεργιών με το δημόσιο τομέα.

Οι εκτιμήσεις για την τουριστική κίνηση το 2004 είναι εξαιρετικά αβέβαιες υπό τις παρούσες συνθήκες. Ωστόσο, μία πρώτη πρόβλεψη αναφέρεται σε 15 εκατομμύρια τουρίστες, πάντα υπό την προϋπόθεση των ομαλών εξελίξεων στη διεθνή σκηνή.

Σε ότι αφορά τους **Ολυμπιακούς Αγώνες** σημειώνεται ότι δεν θα πρέπει να δημιουργούνται υπερπροσδοκίες ως προς τη συνεχή και απρόσκοπτη συνολική αύξηση του κύκλου εργασιών ή της κερδοφορίας των τουριστικών επιχειρήσεων. Για το 2005 εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί η γενικά ανοδική πορεία του τουρισμού, αλλά, αναμένεται ότι θα υπάρξει ελαφρά κάμψη του ρυθμού αύξησης της τουριστικής κίνησης (σε σχέση με τις επιδόσεις του 2004) όπως συνέβη σε όλες τις περιπτώσεις διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων.

10.3.3. Και το 2005 τι;

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 αποτελούν την αφορμή των κολοσσιαίων επενδύσεων, που έχουν δρομολογηθεί στον τουρισμό, όχι μόνο στην Αττική αλλά και πανελλαδικά... Ωστόσο, πέρα από τη δημιουργία των υποδομών εκείνων που θα συμβάλουν στην επιτυχή διεξαγωγή των Αγώνων, δε λείπει ο προβληματισμός και τα ερωτηματικά για την «επόμενη μέρα». Αν δεν έχει αποδώσει έως τότε ο στρατηγικός σχεδιασμός για τουριστική σεζόν «δώδεκα μήνες το χρόνο», πιθανολογείται η δημιουργία μιας νέας γενιάς «προβληματικών» επιχειρήσεων, κυρίως στην ευρύτερη περιφέρεια της Αττικής. Το να αναδειχθεί η συγκεκριμένη περιοχή σε τόπο αναψυχής και όχι απλώς σε ενδιάμεσο σταθμό προς δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς (Κρήτη, νησιά κλπ.), είναι ο «γρίφος» που καλούνται να επιλύσουν οι αρμόδιοι του υπουργείου Ανάπτυξης. Η ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού, ίσως είναι η απάντηση, και προς αυτή την κατεύθυνση κινείται ο στρατηγικός σχεδιασμός για την κατανομή των ενισχύσεων που θα κατευθυνθούν στον τουρισμό στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Η ανάδειξη και ενίσχυση του θεματικού τουρισμού στηρίζεται σε τέσσερις άξονες: στην ανάπτυξη υποδομών στο συνεδριακό - εκθεσιακό τουρισμό, που ίσως δώσει την απάντηση στον πιθανολογούμενο «πληθωρισμό» ξενοδοχείων στην Αττική, στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, μέσω της αναδιοργάνωσης και αναβάθμισης των χιονοδρομικών κέντρων, στον τουρισμό των σπορ (γκολφ, κέντρα προετοιμασίας αθλητικών ομάδων κλπ.), καθώς και στην αναβάθμιση και ενίσχυση του ιαματικού τουρισμού (κέντρα λουτροθεραπείας, αναζωογόνησης, ομορφιάς κ.ά.), στον οποίο υπάρχει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα, λόγω των 822 ιαματικών πηγών της χώρας μας.

10.4. ΟΙ Ο.Α. 2004 ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΟ- ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ, ΕΜΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ , ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Τα προβλήματα ανισοκατανομής της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης, η χωρο-χρονική τους ανάπτυξη, η παρατηρούμενη **κόπωση** και σε κάποιες περιπτώσεις **κορεσμός** η ανεπάρκεια των έργων υποστήριξης τους και η διαχρονική αρνητική συμβολή της χωρικής ανάπτυξης συνολικά και του τουρισμού ιδιαίτερα, στο παράκτιο περιβάλλον και όχι μόνο, αποτελούν αναμφίβολα και εδώ τους προσδιοριστικούς παράγοντες της χωρικής οργάνωσης των ΟΑ 2004.

Παράλληλα οι διαπιστούμενες πρόσφατα νέες τάσεις **αναδόμησης και απελευθέρωσης των αερομεταφορών**, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και τις απαιτήσεις της Ε.Ε. , προώθησης των **συνδυασμένων μεταφορών** και διευκόλυνσης γενικότερα των μετακινήσεων και της μεταφοράς προϊόντων, επιβατών και υπηρεσιών, προβλέπεται μεσοπρόθεσμα να επηρεάσουν καθοριστικά το δυναμικό μέρος του τουριστικού συστήματος, αυτό της διακίνησης (ζήτηση, διακίνηση, προσφορά), και συνακόλουθα την **αύξηση του παγκόσμιου τουριστικού δυναμικού** αλλά και τις χωρο-χρονικές ροές της διεθνούς τουριστικής κίνησης. Οι τάσεις αυτές έχουν ευεργετικές επιδράσεις στους σχετικά απομακρυσμένους τουριστικούς προορισμούς σε σχέση με τον μεγάλο όγκο της ζήτησης στον κεντροευρωπαϊκό χώρο και φυσικά στην χώρα μας.

Διαπιστώνεται επίσης η εμφάνιση μιας **νέας κοινωνικής τάξης**, ιδιαίτερα στην Ε.Ε., σχετικά νέων ανθρώπων που έχουν ή που πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν πρόωρα, λόγω των ειδικών πολιτικών απασχόλησης και ασφάλειας των Ευρωπαίων εργαζόμενων. Η νέα αυτή κατηγορία παρουσιάζεται δυναμική για την διεύρυνση της τουριστικής κίνησης, καθώς διαθέτει χρήμα, καλή υγεία και μεγάλη **διάθεση περιπέτειας** και στις 4 εποχές του χρόνου, ιδιαίτερα ανέγγιχτων και απομακρυσμένων τουριστικών προορισμών, αποφεύγοντας τους παραδοσιακούς προορισμούς και τις πολυσύχναστες μεγαλουπόλεις.

Στα πλαίσια των διαπιστούμενων τάσεων των **νέων μορφών τουρισμού** θα πρέπει επίσης να εντάξουμε και την γοργά αναπτυσσόμενη κατηγορία του **ερευνητικού τουρισμού** όπως επίσης και του τύπου διακοπών των «**τεσσάρων εποχών**», που άλλοτε προωθείται επίσημα και από την Ε.Ε. για άμβλυση της χωρο-χρονικής υπερσυγκέντρωσης και συνακόλουθα της εξισορρόπησης της εποχικότητας που τόσο έντονα απασχολεί τους υπεύθυνους του Ελληνικού Τουρισμού και της μητρόπολης-περιφέρειας ιδιαίτερα.

Οι νέες αυτές τάσεις, σε συνδυασμό με την προωθούμενη **μεταρρύθμιση της απασχόλησης** στο εργασιακό καθεστώς των εργαζομένων στην Ε.Ε. (λιγότερες ημέρες και ώρες ανά εβδομάδα, κυλιόμενο πρόγραμμα, κτλ), αλλά και με τη δυναμική που έχει ήδη αναπτυχθεί στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία (είναι ήδη μια από τις μεγαλύτερες στον κόσμο με τζίρο που ξεπερνά τα 4,4 τρις \$ΗΠΑ, και η οποία προβλέπεται να ενισχυθεί σαν συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, των διακρατικών συμφωνιών, της επιδιωκόμενης ασφάλειας κλπ, και να φτάσει τα 10,0 τρις \$ΗΠΑ το έτος 2010 – Εφημερίδα: «Καθημερινή» , 9.8.1998- προεξοφλείται η προοπτική μιας **νέας τουριστικής ανάπτυξης**.

Βέβαια οι πιο πάνω τάσεις, παράλληλα με τις ήδη σε εξέλιξη ευρισκόμενες, ανάπτυξης των νέων μορφών τουρισμού (οικολογικού, θαλάσσιου, συνεδριακού, κλπ.)

από την περασμένη δεκαετία, απαιτούν **κατάλληλο κλίμα** για να αποδώσουν και ασφαλώς **παγκόσμια κινητοποίηση** για τα θέματα ασφάλειας, κοινωνικής δικαιοσύνης, κατανομής των ευκαιριών απασχόλησης, εισοδήματος και της αξιοποίησης διαθέσιμων πόρων και γενικότερα κοινές πολιτικές προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος, προϋποθέσεις που ασφαλώς θα διαδραματίσουν κυρίαρχο ρόλο και στην επιτυχία της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Συνακόλουθα με δεδομένα την τουριστική ανάπτυξη της χώρας και τη σημασία του τουριστικού τομέα τόσο για τη συνολική εθνική οικονομία (4 με 10% συμβολή στο ΑΕΠ, 11 με 18% συμβολή στην απασχόληση και 20% συμμετοχή στους άδηλους πόρους), όσο και για την πρωτεύουσα σε συνδυασμό βέβαια με την ευρύτερη ζώνη επιρροής της, τα ερωτήματα που εύλογα ανακύπτουν σχετίζονται με τις χωρο- χρονικές **επιπτώσεις από την ανάπτυξη των ΟΑ 2004**.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική – ΤΕΕ/ΥΙΑ (1998) – από την αντίστοιχη ανάπτυξη σημαντικών έργων και διοργανώσεων όπως είναι οι ΟΑ 2004, φαίνεται πως θα υπάρξουν σημαντικές **θετικές επιπτώσεις** για τον τουρισμό, πολιτισμό και γενικότερα την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιοχής και ευρύτερα της χώρας. Αντίθετα μια κατ' αρχήν αξιολόγηση των επιπτώσεων της διοργάνωσης στο φυσικό περιβάλλον δείχνει μάλλον αρνητική προοπτική, εξ' αιτίας κυρίως των έργων που είτε άμεσα το συνοδεύουν (Ολυμπιακό Χωριό, παράκτια ανάπτυξη Αγ.Κοσμά, ιππόδρομος, κλπ) είτε έμμεσα μέσω της ολοκλήρωσης σειράς έργων υποδομής που έχουν ήδη προγραμματιστεί και εκτελούνται άμεσα για τους ΟΑ 2004.

Οι επιλεκτικές επιπτώσεις βέβαια που προαναφέρθηκαν εκτός από άμεσες και έμμεσες, είναι και επακόλουθες, καθώς έχουν μια συνέργια και επισυσσωρευτικότητα τόσο με άλλα έργα και δράσεις όσο και με την μετάχρηση των υποδομών ιδιαίτερα για την περίοδο μετά την διοργάνωση των ΟΑ 2004.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Συμπεράσματα-Προτάσεις

- ❖ Σ' αυτή την κρίσιμη καμπή, η ανάληψη της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004 έδωσε ένα ενθαρρυντικό μήνυμα στον τουριστικό τομέα, παρά το γεγονός ότι η Αθήνα είναι προς το παρόν η πρώτιστα ωφελημένη. Η ανταπόκριση στις προσδοκίες της διεθνούς κοινότητας είναι συνδεδεμένη με την άρτια οργάνωση των Αγώνων και την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων υποδομής, η δε ανταπόκριση στις προσδοκίες της ελληνικής και της αθηναϊκής θα καθορισθεί από τις θετικές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία αλλά και από την ποιοτική αναβάθμιση του περιβάλλοντος της Αθήνας.
- ❖ Η διαμονή των επισκεπτών των Ολυμπιακών Αγώνων είναι μια από τις παραμέτρους που θα συμβάλλουν στην επιτυχία των Αγώνων, είναι όμως συνυφασμένη με τον έγκαιρο σχεδιασμό, με την προσέγγιση των πραγματικών μεγεθών τόσο σε αριθμό επισκεπτών όσο και διαθέσιμων κλινών. Οι προτάσεις του φακέλου υποψηφιότητας αναφέρονται σε πολλαπλές δυνατότητες κάλυψης της ζήτησης με τη μίσθωση κλινών σε κρουαζιερόπλοια, παραθεριστικές κατοικίες και κατασκηνώσεις, οι οποίες είναι απαραίτητο να διερευνηθούν σε βάθος.
- ❖ Οι κλίνες σε ξενοδοχειακά και συμπληρωματικά καταλύματα στις γειτονικές περιοχές της Αττικής θα εξυπηρετήσουν τους επισκέπτες, εφόσον βελτιωθούν οι κυκλοφοριακές συνθήκες στους κύριους οδικούς άξονες που συνδέουν την Αθήνα με την περιφέρεια.
Πάντως, κατευθυντήρια αρχή στον σχεδιασμό και προγραμματισμό της φιλοξενίας των επισκεπτών πρέπει να είναι η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, δηλαδή να ληφθεί υπόψη και να προσδιορισθεί η φέρουσα ικανότητα του ήδη επιβαρημένου οικιστικού ιστού και των οικοσυστημάτων της Αττικής, ώστε να προσδιορισθεί ο επιτρεπτός αριθμός τουριστών και το μέγεθος των καταλυμάτων που μπορεί να υποδεχθεί η Αττική, χωρίς να απειληθεί περαιτέρω το ανθρωπογενές και το φυσικό της περιβάλλον.
- ❖ Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στα οποία θα μετάσχει η χώρα μας μέσα στην επόμενη εξαετία. Ως η μικρότερη χώρα που θα αναλάβει Ολυμπιακούς Αγώνες καλείται να δώσει δύσκολες εξετάσεις, για την άρτια και τέλεια από κάθε άποψη διεξαγωγή τους. Ο μεγάλος αριθμός των επισκεπτών και η υψηλή τηλεθέαση θα έχει να κάνει και με την φυσική περιέργεια τόσων πολλών ανθρώπων να δουν πως η γενέθλια Ελληνική γη θα αντιμετωπίσει το δημιούργημα της και κατά πόσο οι σημερινοί Έλληνες σχετίζονται με τον Ολυμπισμό και το μεγαλείο των προγόνων τους.
Για να επιτύχουμε στο εγχείρημα μας αυτό πρέπει να θέσουμε και να υλοποιήσουμε υψηλούς στόχους. Ένας διοικητικός φορέας να αναλάβει να αναπτύξει και να διαδώσει σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και δημόσιους

και ιδιωτικούς φορείς, ένα δόγμα με σωστό, εθνικό, συλλογικό σχεδιασμό και πρακτικές προεκτάσεις. Αποτέλεσμα θα είναι ότι όλοι μας είτε ατομικά, είτε και από τον ιδιαίτερο χώρο εργασίας μας θα χρειασθεί να κάνουμε κάτι, που θα είναι πολλαπλώς εθνικά ωφέλιμο. Ειδικά δε για την παράμετρο του τουρισμού, πρέπει να προσεχθεί το θέμα της ανάπτυξης των τουριστικών πόλων και της συγκοινωνιακής υποδομής, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, όπως επίσης και το θέμα του επιπέδου των πάσης φύσεως εξυπηρετήσεων που οφείλουμε να προσφέρουμε στον τουρίστα.

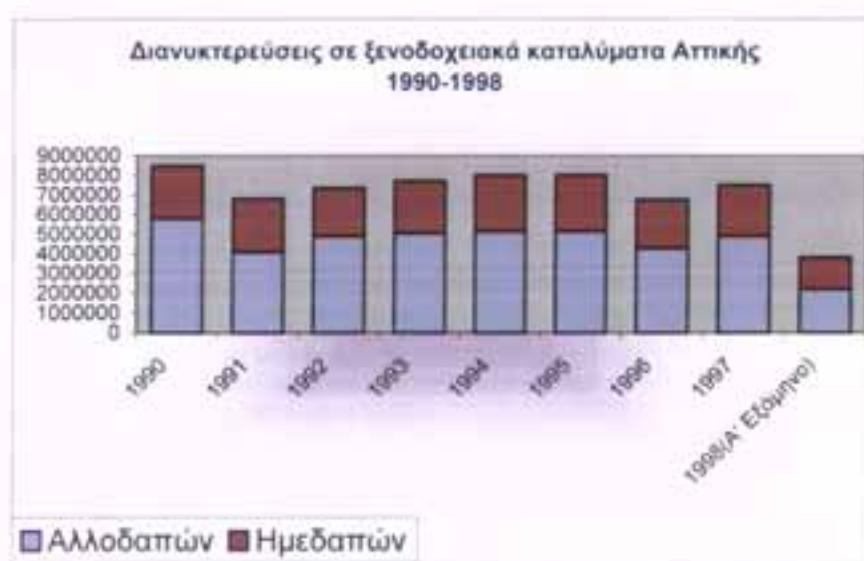
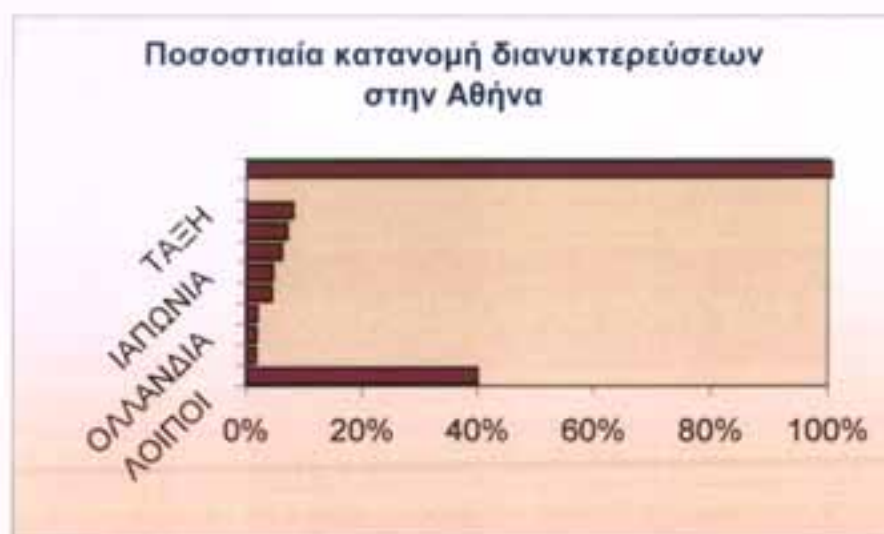
- ❖ Ένας αριθμός έργων κατασκευάζονται και θα κατασκευασθούν τα οποία εντάσσονται στον γενικό Ολυμπιακό σχεδιασμό. Έργα αθλητικά και υποδομής. Για τα έργα που απλώς εντάσσονται σ' αυτόν τον σχεδιασμό και που εξυπηρετούν ευρύτερης σημασίας ανάγκες, είναι πολλή σημαντική η έγκαιρη περάτωση τους. Επίσης σημαντική είναι η προσαρμογή τους και στις απαιτήσεις αυτών των αγώνων. Για τα αθλητικά έργα που η δέσμευση κατασκευής τους πηγάζει από τον Φάκελο των Αγώνων, μια σειρά από προτάσεις βελτίωσης και προβληματισμοί, όσον αφορά την περιβαλλοντική και τουριστική παράμετρο, αποτελούν σημεία ενδιαφέροντος προς περαιτέρω έρευνα, συζήτηση και ίσως και τροποποιήσεις. Τα έργα γενικώς θα επιτρέψουν την βελτίωση της εικόνας της χώρας μας προς τα έξω ή τουλάχιστον θα βοηθήσουν να μην εκτίθεται ανεπανόρθωτα, όπως στο παρελθόν.
- ❖ Βέβαια τα έργα δεν πρέπει να αποτελούν αυτοσκοπό. Η μετά- ολυμπιακή χρήση, η περιβαλλοντική επιβάρυνση και προσαρμογή, η άριστη λειτουργία των έργων και του περιβάλλοντος χώρου κατά την περίοδο των αγώνων, η σωστή και δίκαιη λειτουργία της πόλης και ο ανθρωποκεντρικός της χαρακτήρας είναι θέματα που δεν τίθενται σε αμφισβήτηση. Θα πρέπει, στο πνεύμα και της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, την επόμενη μέρα μια καλύτερη πόλη από κάθε άποψη να αποδοθεί πίσω στους κατοίκους της.
- ❖ Στον τομέα της τουριστικής δραστηριότητας, οι αναμενόμενες επιπτώσεις, από την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 θα είναι πολύ θετικές, τόσο για την πρωτεύουσα (Αττική, με τα πολλά προβλήματα της τα τελευταία 20 χρόνια), όσο και για τη ζώνη επιρροής της (Εύβοια, Σαρωνικός, Κορινθιακός, Αργολίδα- Ερμιόνη), μένει να διασφαλιστεί ότι οι νέες εγκαταστάσεις που απαιτούνται (από 120.000 σε 200.000 κλίνες) θα χωροθετηθούν, εκτός Αττικής, στη βάση των εκτιμήσεων της ΦΙΤΑ και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος.
- ❖ Επιπρόσθετα οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 παρουσιάζονται σαν μοναδική ευκαιρία αναδόμησης και εμπλουτισμού του συνολικού εθνικού, περιφερειακού και τοπικού τουριστικού προϊόντος, προς μια ποιοτική κατεύθυνση, κάτι που σημαίνει ότι η ωφέλεια μπορεί και πρέπει να είναι διάχυτη και μακροχρόνιας αντοχής, όπως επίσης και σαν ευκαιρία δρομολόγησης σειράς πρωτοβουλιών ανάπτυξης, ακόμη και του ευρύτερου δομημένου περιβάλλοντος της πρωτεύουσας – περιφέρειας (ανάπλαση περιοχών, ανάκτηση παράκτιου μετώπου, αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών κ.α.)

Η τελευταία θετική προοπτική θα πρέπει να ενισχυθεί βέβαια και από άλλες παράλληλες δράσεις ενίσχυσης της πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής και περιβαλλοντικής ένταξης των έργων και των εγκαταστάσεων, έτσι ώστε το τελικό αποτέλεσμα να διαμορφώσει μια «**εικόνα**» της **Μητρόπολης- περιφέρειας**, αντάξια του πολιτισμού της, αλλά και των σύγχρονων ρευμάτων που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξη ανταγωνιστικού δικτύου πόλεων στην Ε.Ε. και ιδιαίτερα την μετά τους ΟΑ 2004 «εικόνα» που είναι πιθανό να συνοδεύει θετικά την πορεία της Αθήνας και της χώρας μας, όπως άλλωστε συνέβη με την Βαρκελώνη πρόσφατα και το Μόναχο και τη Ρώμη παλαιότερα.

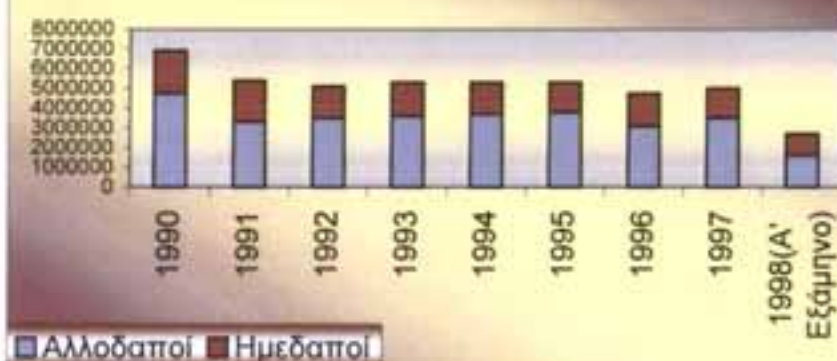
- ❖ Όσον αφορά την ουσία του θεσμού των σημερινών Ολυμπιακών Αγώνων, θα πρέπει να επισημανθεί η πλήρης διαφοροποίηση τους από την αρχαιότητα. Στις αρχαίες ελληνικές δημοκρατικές πόλεις, ο αθλητισμός συνεισέφερε στην ισορροπημένη ανάπτυξη πνευματικών και σωματικών ικανοτήτων του ανθρώπου, ενώ σήμερα τείνει να κυριαρχήσει μια τάση εμπορευματοποίησης, όπως φάνηκε κυρίως από τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1996. Υπάρχει λοιπόν η πρόκληση, με την Ελληνική συμμετοχή το 2004, να ανατραπεί αυτή η τάση και να επιδιωχθεί η έναρξη της επιστροφής προς τα αρχαία ελληνικά ιδεώδη του Ολυμπισμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

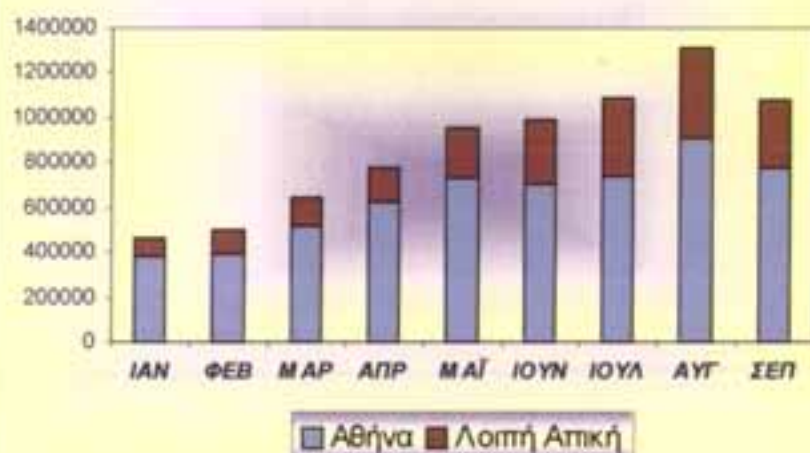

Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα Αθήνας 1990-1998

Εποχικότητα-διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα Αττικής 1997

Ξενοδοχειακό δυναμικό της Αττικής

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ			Α' ΤΑΞΕΩΣ			Β' ΤΑΞΕΩΣ			Γ' ΤΑΞΕΩΣ			Δ' ΤΑΞΕΩΣ			Ε' ΤΑΞΕΩΣ			ΣΥΝΟΛΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		
	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔ.	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ
ΑΘΗΝΑ	12	3782	6982	18	2285	4145	43	3962	7288	111	4799	8818	37	1337	2560	29	512	1026	268	16677	30819
ΥΠΛΑΤΤΙΚΗΣ	7	1179	2297	33	2909	5495	56	3374	6329	119	4304	7987	62	754	1382	11	200	408	263	12720	23898
ΣΥΝΟΛΟ	19	4961	9279	51	5194	9640	99	7336	13617	230	9103	16805	99	2091	3942	40	712	1434	531	29397	54717

ΤΑΞΗ	ΜΟΝΑΔ	ΚΑΙΝΕΣ
ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ	3,58	16,96
Α	9,6	17,62
Β	18,64	24,89
Γ	43,31	30,71
Δ	17,33	7,2
Ε	7,53	2,62

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κοινωνιολογία του Τουρισμού, Περικλή Λύτρα, β' έκδοση, Interbooks
- Τουριστική Οικονομία, Σημειώσεις, Δρ. Σπ. Λάσκαρις
- Περιοδικό Horizon, Χειμώνας 2002/03
- Εγκυκλοπαίδεια Δομή, Τόμος Α', Εκδόσεις «ΔΟΜΗ» Αθήναι
- Τουριστική Οικονομία, Νίκος Ηγουμενάκης, Τόμος β', Interbooks
- Ολυμπιακοί Αγώνες '04 , Ημερησία 5.11.98
- Αναπτυξιακές προοπτικές της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2000-2006, Οργανισμός Αθήνας, Ιούνιος 1998
- Οικονομικός Ταχυδρόμος, 20.04.02, " Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αναπτυξιακό ορόσημο για τον τουρισμό μας". της Μαρίας Βασιλείου
- Αθήνα 1900-1940, Ιστορία και Κοινωνία, Η Αθήνα πρωτεύουσα του Ελληνισμού, Γιάννης Πολύζος
- Οικονομικός Ταχυδρόμος 20.04.02, "Ορισμένες σκέψεις για την τουριστική ανάπτυξη". Του Ι.Δ.Πατέλλη, προέδρου ΕΟΤ
- Σύσκεψη με θέμα: Στόχοι και Προτεραιότητες στον Τουρισμό, 12.10.00, ΕΟΤ
- Πρακτικά Ημερίδας "Ένα όραμα για την Αθήνα",
Α) Ολυμπιακοί Αγώνες και πόλη- Η επόμενη μέρα- Ιούνιος 1998
Β) Πολιτιστική Ολυμπιάδα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης- Ιούνιος 1998
- Ημερίδα "Οικονομική διάσταση της διοργάνωσης Αθήνα 2004", Ιούλιος 1997
- Αναπτυξιακές προοπτικές της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και
- Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης 1994-1999, Οργανισμός Αθήνας- Φεβρουάριος 1994
- Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 18.11.02 [ΕΟΤ 2000] , Ε.Ο.Τ., «Δελτίο Στατιστικών Στοιχείων», Απρίλιος 2002
- [ΕΣΥΕ 2000], Ε.Σ.Υ.Ε., «Στατιστική Επετηρίδα»
- Ξ.Ε.Ε., Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, Στατιστικοί Πίνακες 2000

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- [www. 2004.gr](http://www.2004.gr)
- [www. Traveldailynews.gr](http://www.Traveldailynews.gr)
- www.ypodomi.gr
- [www. Business2005.gr](http://www.Business2005.gr)
- [www. YPAN.gr](http://www.YPAN.gr)